

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

ДИПЛОМНА РОБОТА
Магістр

Галузь знань _____ 01 Освіта/Педагогіка _____

Спеціальність ___ 014.02 Середня освіта (Мова та література (англійська)) _____

на тему: Розвиток англomовної компетентності у читанні учнів старших класів
засобами електронного навчального середовища Google Classroom

ДРСОА.020164.01.07

Виконала: студентка 2-го курсу
група СОАм-20-1

_____

О.Б. Першина

Керівник
канд. пед. наук, доц.

_____

Г.О. Лисак

До захисту допускаю:
Зав. кафедри іншомовної освіти і
міжкультурної комунікації
д-р. пед. наук, проф.
_____ 2021р.

_____

Н. М. Бідюк

Завдання

АНОТАЦІЯ

Першина О. Б. Розвиток англомовної компетентності у читанні учнів старших класів засобами електронного навчального середовища Google Classroom. – Дипломна робота магістра.

Дипломна робота магістра на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 014.02 – Середня освіта (Мова та література (англійська)). – Хмельницький національний університет, факультет міжнародних відносин і права, кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, наук. кер. : канд. пед. наук, доц. Лисак Г.О. – Хмельницький, 2021.

Загальний обсяг роботи становить 127 сторінок, із них 84 – основного тексту. Робота містить 4 додатки та 78 джерел посилання.

Ключові слова: компетентності у читання, уміння читати, електронне навчальне середовище, онлайн курс.

Дипломна робота магістра присвячена дослідженню процесу формування компетентності у читання іншомовних текстів учнів старшої школи.

У роботі розглянуто зміст, етапи та підходи до формування компетентності у читанні учнів старших класів. Обґрунтовано переваги використання електронного навчального середовища Google Classroom для навчання іноземної мови загалом та читання іномовних текстів зокрема. Розроблено онлайн курс в електронному середовищі Google Classroom, що включає систему вправ для розвитку компетентності у читання іншомовних текстів учнів старшої школи. Ефективність запропонованого онлайн-курсу для розвитку компетентності у читання іншомовних текстів учнів старшої школи була підтверджена експериментальним шляхом.

Підпис автора

Дата подання роботи до захисту

SUMMARY

Pershyna O. B. Developing English Reading Competence in High School Students Using Google Classroom e-Learning Environment. – Master thesis.

Thesis for obtaining Master's degree in specialty 014.02 – Secondary education (Language and Literature (English)). – Khmelnytskyi National University, Faculty of International Relations and Law, Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication, scientific supervisor: Doctor of Philosophy (Pedagogical Sciences), Assoc. Prof. Lysak H. O. – Khmelnytskyi, 2021.

The paper consists of 127 pages, the main text comprising 84 pages. The work contains 4 appendices and 78 cited sources.

Key words: reading competence, reading skills, e-learning environment, online course.

The thesis deals with the problem of formation of competence in reading foreign texts at high school.

The paper considers the content, stages and approaches to the formation of high school students' reading competence. The advantages of using the Google Classroom e-learning environment for learning a foreign language in general and reading foreign language texts in particular have been investigated. The online course in the Google Classroom e-environment has been developed, which includes a system of exercises for formation of competence in reading foreign language texts by high school students. The effectiveness of the proposed online course for the development of competence in reading foreign texts of high school students has been confirmed experimentally.

Author's signature

The date of the work submission to defence

ЗМІСТ

	С.
Перелік умовних скорочень.....	7
Вступ.....	8
1 Теоретичні засади розвитку компетентності у читанні іноземною мовою в учнів старших класів засобами електронного навчального середовища...	11
1.1 Проблема формування компетентності у читанні іноземною мовою в учнів старших класів.....	11
1.2 Зміст формування компетентності у читанні іноземною мовою в учнів старших класів.....	30
1.3 Фактори впливу на формування компетентності учнів старшої школи у читанні іноземною мовою.....	36
1.4 Використання електронного навчального середовища як засобу розвитку компетенції у читанні учнів старших класів.....	40
2 Активізація процесу розвитку компетентності у читанні іноземною мовою учнів старших класів засобами електронного навчального середовища Google Classroom	50
2.1 Вихідний рівень розвитку компетенції учнів старшої школи у читанні текстів іноземною мовою	50
2.2 Розробка навчального онлайн курсу як засобу формування компетентності учнів старших класів у читанні іноземною мовою.....	59
2.3. Динаміка та результати експериментальної роботи.....	74
Висновки	81
Перелік джерел посилання.....	85
Додаток А Методика діагностики структури навчальної мотивації.....	93
Додаток Б Анкетування «Рефлексія читацького досвіду».....	96
Додаток В Тести на визначення рівня розвитку компетенції у читанні текстів іноземною мовою.....	98

Додаток Г Комплекс вправ, що увійшли до основної частини курсу «Improve your reading skills».....	111
--	-----

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

КЧ – компетентність у читанні

ІКТ – інформаційно-комунікаційних технологій

ІТ – іншомовний текст

НОК – навчальний онлайн курс

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі за умови зростання потоку інформації та прогресу у науково-технічній сфері великого значення набуває можливість читання іноземною мовою. Як комунікативне вміння та засіб спілкування воно є одним із найважливіших видів мовленнєвої діяльності та найрозповсюдженішим способом іншомовної комунікації, яким учні повинні володіти згідно з вимогами чинної програми та Державного стандарту з іноземних мов.

Процес читання і результат його – вилучення інформації – мають величезне значення в комунікативно-суспільній діяльності людей. Ця форма письмового спілкування забезпечує передачу досвіду, накопиченого людством у різних областях життя, розвиває інтелект, загострює почуття, навчає, розвиває, виховує. Саме ці вміння дозволяють людині ефективно орієнтуватися в зростаючих інформаційних потоках, а також вибудовувати власну освітню траєкторію з врахуванням своїх індивідуальних потреб та зростаючих можливостей сучасної системи освіти.

Проблема формування англomовної компетентності у читанні розглядалася при з'ясуванні широкого кола теоретичних і прикладних питань, спрямованих на дослідження: аналізу психологічних характеристик читання як виду мовленнєвої діяльності (С. Боднар, І. Зимня, З. Кличникова, О. Леонт'єв, М. Ляховицький, Н. Шарова); проблеми навчання читання (Н. Гальськова, Н. Гез, З. Кличникова, Є. Пассов, С. Фоломкіна, Н. Щербакова, М. Яковлєв), роботи з іншомовним текстом (Є. Варгіна, І. Гальперін, Л. Кожедуб, М. Кожина). Цінними є праці, присвячені особливостям використання інформаційно-комунікаційних засобів навчання, спрямованих на формування та розвиток читацької компетентності: О. Бігич, Ю. Британ, С. Радецька, З. Соломко, С. Шевченко та інші.

Водночас аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про відсутність фундаментальних досліджень, у яких було б обґрунтовано сутність, форми й методи формування читацької компетентності старшокласників засобами

електронного навчального середовища, що зумовило вибір теми дослідження: «Розвиток англomовної компетентності у читанні учнів старших класів засобами електронного навчального середовища Google Classroom».

Об'єкт дослідження – іншомовної підготовки учнів старшої школи.

Предмет дослідження – формування англomовної компетентності у читання учнів старших класів засобами електронного навчального середовища Google Classroom.

Мета дослідження – проаналізувати доцільність й експериментально перевірити науково обґрунтовану систему роботи з розвитку англomовної компетентності у читання учнів старших класів засобами електронного навчального середовища Google Classroom.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети визначено основні завдання дослідження:

1. Розглянути зміст, етапи та підходи до формування компетентності у читанні учнів старших класів.

2. Обґрунтувати переваги використання електронного навчального середовища Google Classroom для навчання іноземної мови загалом та читання іномовних текстів зокрема.

3. Розробити курс в електронному середовищі Google Classroom, що включає систему вправ для розвитку компетентності у читання іномовних текстів учнів старшої школи.

4. Провести експериментальну перевірку ефективності запропонованого онлайн-курсу для розвитку компетентності у читання іномовних текстів учнів старшої школи.

Методи дослідження. Відповідно до предмета, мети і завдань наукового пошуку використовувався комплекс взаємопов'язаних методів дослідження, зокрема: *загальнонаукові* – аналіз, синтез, порівняння та узагальнення – для вивчення праць вітчизняних і зарубіжних науковців; *порівняльно-історичний* метод; *емпіричні* – спостереження за навчальним процесом, тести, опитування, анкетування, бесіди зі учнями; оцінка застосування системи навчання із

залученням засобів інформаційних технологій в загальноосвітньому навчальному закладі; *математичні методи* – кількісний і якісний аналіз результатів педагогічного експерименту.

Практичне значення дослідження. Під час експериментального навчання на базі середньої загальноосвітньої спеціалізованої школи № 1 міста Хмельницького нам вдалося отримати позитивні результати щодо формування компетентності у читання іншомовних текстів учнів старшої школи; обґрунтувати методи, прийоми та етапи експериментального навчання, що сприяли досягненню позитивного результату; розробити і апробувати систему роботи з розвитку англomовної компетентності у читання учнів старших класів засобами електронного навчального середовища Google Classroom.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку джерел посилання (78 найменувань, з них 16 зарубіжних видань) та чотирьох додатків на тридцяти чотирьох сторінках. Повний обсяг магістерської роботи складає 127 сторінок, з них – 85 сторінок основного тексту. Робота ілюстрована 12 таблицями та 16 рисунками.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

1.1 Проблема формування компетентності у читанні іноземною мовою в учнів старших класів

Читання іноземною мовою є комунікативним умінням та засобом спілкування. Розвиткові навичок безперекладного розуміння іншомовних текстів необхідно приділяти постійну увагу, починаючи з перших занять з іноземної мови у старшій школі. Досягнути позитивних результатів у виробленні таких навичок значно важче, ніж усіх аспектів практичного володіння іноземною мовою. Це вміння має першорядне значення для учнів старшої школи при підготовці та складанні іспиту ЗНО. Оскільки Програмою зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов передбачено, що учні на даному етапі повинні читати і розуміти автентичні іншомовні тексти різних жанрів і видів.

Проблема навчання читання розглядалася багатьма методистами, серед яких можна виділити Г. Борецьку [6], Н. Гальську [10], Н. Гез [34], А. Драч [16], І. Матковську [32], А. Миролюбова [35], Є. Пасова [40], Т. Пахомову [41], С. Фоломкіну [58], В. Черниш [60] та інших.

Проблема методики навчання, зокрема й читання, іноземної мови стала об'єктом наукового пошуку дослідників: С. Бондар [5], І. Зимньої [19], З. Кличнікової [21], О. Леонтєва [28] (психологічні особливості навчання іноземної мови), В. Кухаренко [26], Н. Муліну [36], П. Сисоєва [54] (інтерактивні методи навчання іноземної мови), Ю. Бабанського [2], Ю. Ніколаєвої [33], Л. Панової [39], Г. Рогової [47] (методика викладання іноземної мови в загальноосвітній школі).

Праці науковців свідчать, що дослідники одностайно визнають читання найважливішим засобом навчання іноземної мови (Ю. Бабанський [2], М. Вайсбурд [8], С. Ніколаєвах [33], Т. Пахомова [41]). Уміння читати сприяє розширенню лексичного запасу, закріпленню граматичного матеріалу, міцному

засвоєнню структурних форм мови; воно відкриває великі можливості для подальшого самостійного вивчення мови та вдосконалення мовленнєвих умінь [41]. Здатність учня використати письмовий текст, підібрати необхідний матеріал або препарувати його з метою підготовки усного повідомлення є надійним фундаментом для оволодіння іноземною мовою. Читання має велику практичну цінність, оскільки воно є безпосередньо необхідним для переважної більшості людей [21].

Читання – це «один із видів мовленнєвої діяльності, що має велике пізнавальне значення і фактично реалізує всі чотири цілі навчання – практичну, розвивальну, виховну і загальноосвітню. Воно застосовується у всіх класах, але, починаючи з основного етапу навчання, поступово стає домінуючим видом мовленнєвої діяльності» [32, с. 36].

У методичній літературі читання розглядають як:

- «акт комунікації між автором письмового тексту і його читачами» [7, с. 8];
- «надзвичайно складний процес, що характеризується величезним обсягом підсвідомої роботи мозку» [7, с. 56];
- «процес активної взаємодії читача з інформацією, викладеною автором тексту» [40, с. 246];
- «інтерактивний процес, у ході якого читач здобуває інформацію з текстів, опираючись на своє власне розуміння контексту та володіння лінгвістичних знань» [58, с. 12];
- «самостійний вид мовленнєвої діяльності, що включає когнітивну переробку текстової інформації» [5, с. 24].

Як і низка сучасних вітчизняних науковців [7; 40; 41; 58], ми трактуємо читання як рецептивний вид мовленнєвої діяльності, що належить до письмової форми мовлення та включає техніку читання та розуміння прочитаного.

Г. Рогова [47, с. 45] у структурі читання як окремого виду діяльності діяльності виокремлює мотив, мету, умови і результат. Мотивом є спілкування

або комунікація за допомогою друкованого слова, метою – отримання інформації з того питання, що цікавить читача. До умов діяльності читання зараховано оволодіння системою мови і прийомами вилучення інформації. Результатом діяльності є розуміння або вилучення інформації з прочитаного з різним ступенем точності та глибини.

Науковці (С. Бондар [5], В. Черниш [60]) виділяють наступні функції читання. До них науковці відносять:

- отримання інформації, що міститься в тексті;
- озвучення вголос тексту читання (для формування виразності – художнє читання);
- передача в усній або письмовій формі здобутої інформації з прочитаного тексту (у формі монологічного мовлення (усного або письмового)).

Ключовим поняттям у нашому дослідженні є компетентність у читанні. Тому, варто зосередити свою увагу на трактуванні даного терміну. В українській і зарубіжній педагогіці (Г. Борецька [6], Н. Ізорія [20], Л. Кожедуб [22], В. Луговий [30], Л. Нагорнюк [37], Ю. Татур [56], А. Хуторский [59]) найбільш поширеним є визначення компетентності як «сукупності взаємопов'язаних якостей учня (знання, вміння, навички, способи діяльності, ціннісно-світоглядні орієнтації), сформованих у процесі навчання та необхідних для якісної продуктивної діяльності» [30; 59].

Міжнародна організація Рада Європи характеризує компетентність як «загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, яку індивід набув у процесі навчання» [29, с. 135]. У вітчизняних нормативних документах, зокрема Концепції нової української школи компетентність трактується як «динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [43, с. 156].

Унаслідок наукових дискусій визначено такі основні характеристики поняття «компетентність»:

- «використання компетентності завжди відбувається в певному контексті (зокрема, у навчальній ситуації);
- компетентність завжди є результатом, вона характеризує те, що може зробити індивід, а не описує процес формування компетентності;
- для визначення сформованості компетентності необхідні чіткі затверджені стандарти;
- компетентність є мірою того, що індивід може зробити за певний час» [29, с. 133].

На основі аналізу наукової літератури, в якій подано загальний аналіз сутності поняття «компетентність» та характеристику компетентностей [22, 29, 37, 64], ми дійшли висновку, що компетентність – це інтегрований результат навчання, що включає:

- знання (однак передбачає трансформацію різноманітної інформації у форму результативної власної діяльності (реальної чи мислинневої);
- уміння використовувати набуті знання у визначених навчальних і повсякденних ситуаціях, що вдосконалюється не шляхом автоматизації та перетворення на навички, а в процесі взаємозв'язку з іншими компетенціями;
- навички (діяльність) як спосіб отримання знань, які відрізняються від класичного розуміння цього поняття, тим, що є усвідомленими;
- цінності, критичне мислення, тобто адекватне оцінювання учнями власних знань, умінь та навичок, а також перспективи їх практичного використання.

Компетентність тісно поєднує мобілізацію знань, умінь та поведінкових стосунків, необхідних для розв'язання конкретної проблеми [56]. Таким чином, компетентність у читанні (КЧ) – це «інтегрований компонент навчальних досягнень учня, перелік основних усвідомлених знань, вмінь і навичок, передбачених конкретною літературою темою, система ціннісно-світоглядних орієнтацій, сформованих на матеріалі програмових художніх творів та здатність (здібність) до цільового осмисленого застосування комплексу літературних знань, умінь і способів діяльності в тій чи іншій життєвій сфері» [59, с. 58].

З огляду на вищесказане, вважаємо, що компетентність у читанні – це здатність учнів «читати ішомовні автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування. Складовими компетентності в читанні є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності, а саме – здібності до читання» [33].

Уміння, що належать до КЧ включають мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні вміння.

Серед мовленнєвих умінь читання текстів виокремлюють: вміння відшукувати у змісті тексту основну, необхідну інформацію та прогнозувати подальший його зміст, обирати основні факти; уміння вибірково розуміти необхідну інформацію з прочитаного тексту, опираючись на мовну здогадку та контекст; вміння ігнорувати невідомий та несуттєвий для розуміння мовний матеріал тощо.

Ефективність формування КЧ залежить також від рівня сформованості в учнів інтелектуальних умінь, таких як: прогнозування, критичного оцінювання прочитаного матеріалу, поєднання у процесі зорового сприймання мнемічної та логіко-сміслової діяльності, класифікації й систематизації отриманої інформації тощо. Вагому роль у розвитку КЧ ішомовних текстів відіграють також навчальні вміння, зокрема: використання електронних засобів навчання, та організаційні вміння, наприклад, самостійного навчання та опрацювання матеріалу. До складу мовленнєвих умінь читання вчені відносять компенсаційні вміння читання. Це такі як використання мовної і контекстуальної здогадок для розуміння прочитаного матеріалу іноземною мовою, ігнорування невідомого та несуттєвого для розуміння загального змісту прочитаного тощо [33].

На розвиток умінь читання текстів іноземною мовою впливає рівень сформованості у старшокласників мовних та мовленнєвих навичок. Це такі навички як: навички техніки читання окремих букв, буквосполучень, слів, речень; лексичні навички розпізнавання графічних форм лексичних одиниць та їх безпосереднього розуміння; граматичні навички розпізнавання при читанні граматичних форм і прогнозування синтаксичних структур.

Тобто, основним компонентом є вміння розуміти прочитане, знаходити потрібну інформацію, визначати тематику та головну ідею тексту тощо. У старшій школі у процесі вивчення іноземної мови передбачається формування та розвиток таких умінь як «вміння виділяти основний зміст тексту; вміння виокремлювати головне із прочитаного та упускати другорядні факти; вміння вибірково розуміти необхідну інформацію текстів, опираючись на контекст» [4, с. 3-8].

До складу КЧ також входять декларативні та процедурні знання. Декларативні знання – знання, записані в пам'яті інтелектуальної системи так, що вони безпосередньо доступні для використання після звернення до відповідного поля пам'яті. Зазвичай декларативних знань використовуються для подання інформації про властивості та факти предметної галузі. За формою подання декларативні знання протиставляються процедурним знанням. Процедурні знання – знання, які у пам'яті інтелектуальної системи як описів процедур, з допомогою яких можна отримати. Процедурні знання (процедури) описують правила перетворення об'єктів предметної області. Процедурні знання – це правила перетворення. До процедурних знань можна віднести соціокультурні знання, зокрема приклади мовленнєвої і немовленнєвої поведінки носіїв іноземної мови [16].

До комунікативних здібностей читання відносяться: адекватна реакція читача на прочитане; вміння брати прочитане до уваги, застосовувати отримані у процесі читання відомості у реальних ситуаціях; задоволення своїх читацьких чи творчих інтересів; удосконалення умінь усного мовлення; пошук інформації тощо.

Процес формування компетентності у читанні іноземною мовою учнів старших класів передбачає правильний вибір стратегії читання, тобто його виду. У науково-методичній літературі присутні велика кількість різних класифікацій видів читання відповідно до запропонованих вченими критеріями. У таблиці 1.1. представлена коротка класифікація основних видів читання.

Таблиця 1.1 – Класифікації видів читання

Критерії	Вид читання	
Цільова спрямованість	Навчаюче	Ознайомлювально-пошукове
Форма	Читання вголос (голосне читання)	Читання про себе (тихе читання)
Спосіб розкриття змісту	Аналітичне	Синтетичне
Характер реалізації змістової сторони сприймання і переробки тексту	Читання з неповним розумінням змісту	Читання з повним розумінням
Стосовно використання рідної мови	Перекладне	Безперекладне
Характер організації діяльності	Підготовлені знітими труднощами Тренувальне	Непідготовлене без попередньо знятих труднощів. Контрольне.
Обсяг	Екстенсивне	Інтенсивне
Відношення до навчального процесу	Навчальне	Реальне
Спосіб використання двомовного словника	Читання зі словником	Читання без словника
Місце організації читання	Класне	Домашнє

Однак, проф. З. Кличникова [21] виділяє лише дві характерних ознаки ознаки – форму процесу читання та форму змісту, в яких проходить або від яких залежить даний вид мовленнєвої діяльності. Відповідно до цих ознак, науковець виділяє два основних види читання, а саме:

- гучне читання, тобто читання вголос;
- «про себе», тобто читання мовчки.

З. Кличникова [21] стверджує, що для навчання іноземній мові важливим є саме читання вголос. Вона акцентує увагу на тому, що такий вид читання дозволяє «оволодіти звуковою системою мови, закріплює здатність до звукового перекодування сигналів, як на рівні букви так і на рівні слова, словосполучення, речення та тексту. На початковому етапі навчання іноземній мові читання вголос

є засобом розвитку техніки читання, у той же час на більш продвинутих рівнях, воно грає роль контрольного та виразного засоба» [21, с. 89].

У зарубіжній методній літературі традиційно виділяються два види читання: інтенсивне (intensive) та екстенсивне (extensive) [62]. Цим видам у вітчизняній методиці І. Колесникова, О. Долгіна [34] відповідають аналітичне та синтетичне читання.

Вітчизняні дослідники виділяють види читання враховуючи той чи інший аспект. Враховуючи психологічну природу читання, виділяються синтетичне читання, читання з первинним та вторинним синтезом, імпресивне та експресивне читання [19]. За способом організації навчання читання, виділяють: класне, лабораторне, домашнє, індивідуально-групове [9]. Ґрунтуючись на методичному аспекті, виділяю: а) за характером матеріалу для читання (підготовлене, непідготовлене, читання з повним/частковим зняттям труднощів розуміння) та б) за способом роботи з текстом (інтенсивне, екстенсивне, безперекладне, перекладне). Установа читача є основою таких видів читання, як читання-пошук, детальне, критичне, читання для задоволення [54].

М. Ляховицький [31] виділяє лише два основних види читання: справжнє та навчальне (включає попереднє та інформативне читання). В свою чергу, О. Щукін виділяє чотири види читання: переглядове, ознайомлювальне, вивчаюче, пошукове. За характером роботи з текстом — інтенсивне та екстенсивне. Комунікативне читання є метою отримання інформації та задоволення. Комунікативні види читання, за З. Кличникової [21], поділяються на пошукове, оглядове, деталізує читання для критичного аналізу.

Також Є. Пассов [40] виділяє аналітичне, пошукове, переглядове, вивчаюче, ознайомлювальне види читання.

Деякі методисти вважають це цілями використання читання, а не видами. До того ж, Т. Вдовіна [9] розрізняє читання на пошукове і вивчаюче. Водночас, ряд методистів (Г. Борецька [6], І. Матковська [32], Є. Пассов [40], Т. Пахомова [41], В. Черниш [60]) підтримують думку, що перш за все, необхідно сформулювати базові технології роботи з текстом для ефективного процесу читання текстів

іноземною мовою. Вони стверджують, ефективності процесу сприятиме уміння учнів:

- нехтувати невідомими фактами/словами, за умови, якщо це не впливає на виконання поставленого завдання;
- аналізувати та виділяти необхідну інформацію;
- користуватися різними видами словників;
- читати, концентруючи увагу на ключові слова;
- використовувати коментарі та силання, що зустрічаються у тексті для шлібшого розуміння змісту;
- розтлумачити і видозмінювати текст.

С. Фоломкіна [58] виокремлює наступні види читання відповідно до комунікативної мети:

- ознайомлювальне читання (з розумінням основного змісту іншомовного тексту);
- переглядове читання (з метою пошуку необхідної інформації);
- вивчаюче читання (з повним розумінням змісту тексту).

Таким чином, *ознайомлювальне читання* (reading for the main idea), що має на меті читання з розумінням основного змісту прочитаного тексту. Ознайомлювальне читання є пізнавальне читання, у якому предметом уваги читаючого стає весь мовний твір (книга, стаття, розповідь) без установки на отримання певної інформації. При ознайомлювальному читанні основне комунікативне завдання, що стоїть перед читачем, полягає в тому, щоб в результаті швидкого прочитання всього тексту здобути основну інформацію, що міститься в ньому, тобто з'ясувати, які питання і яким чином вирішуються в тексті, про що саме йдеться в ньому тощо. Воно вимагає вміння розрізняти головну та другорядну інформацію. Цей вид читання передбачає вилучення основної інформації. Під час читання з розумінням основного змісту учень повинен уміти визначати тему та виділити основну думку текстового

повідомлення, відокремлювати основні факти від другорядних, опускаючи деталі [34].

Для досягнення цієї мети цілком достатньо розуміння 75% основного змісту за умови, якщо решта 25% не містить ключових положень, суттєвих для розуміння змісту всього тексту. Темп ознайомлювального читання для англійської мови буде 180 слів/хв.

Вивчаюче читання (detail reading) передбачає максимально повне і точне розуміння всієї інформації, що міститься в тексті, та критичне осмислення змісту прочитаного. У процесі такого читання вивчається вся інформація, що міститься у тексті. Однією з цілей такого виду читання є формування в учнів старших класів умінь здійснювати цілеспрямований аналіз змісту тексту з опорою на мовні та логічні зв'язки. Його завданням є також формування в учнів умінь самостійно долати труднощі в розумінні іноземного тексту. Об'єктом «вивчення» при цьому вигляді читання є інформація, що міститься в тексті, але не мовний матеріал. Вивчаюче читання – це уважне вчитування в текст для повного, точного розуміння змісту і запам'ятовування інформації, що міститься для її подальшого використання [52]. При читанні з повним розумінням змісту автентичного тексту необхідно розуміти як головну, так і другорядну інформацію, використовуючи всі можливі засоби розкриття значення незнайомих мовних явищ.

Для цього виду читання підбираються тексти, що мають пізнавальну цінність, інформативну значущість і становлять найбільшу складність для даного етапу навчання, як у змістовному, так і в мовному плані. у тексті.

Вибіркове читання (skimming) здійснюється з метою пошуку необхідної інформації та передбачає оволодіння вмінням знаходити в тексті ті елементи інформації, які є важливими для виконання тієї чи іншої навчальної задачі.

Кожен із перелічених видів читання відіграє велику роль у процесі навчання іноземної мови. Вчителю необхідно використовувати ці види читання на своїх уроках залежно від поставленої мети та завдань уроку, від місця конкретного уроку у темі. Варто також враховувати і рівень підготовки учнів [58].

У своїх роботах З. Кличникова [21] також виокремлює: аналітичне (детальне сприйняття тексту), синтетичне (цілісне сприйняття змісту), перекладне та безперекладне читання.

Синтетичне читання – це читання, у якому увага читача повністю чи переважно зосереджено на змісті, причому цей зміст сприймається синтезовано і швидко [1]. Так, наприклад, на початку роботи над синтетичним видом читанням доцільно перед читанням тексту на занятті використовувати спеціальні усні вправи, які б зацікавлювали їх у роботі та спрямовували у потрібному руслі. Це може бути: вступне слово вчителя, щоб ознайомити учня з темою тексту, який він буде читати, розповідь-бесіда про автора твору, пояснення заголовку або розповідь близька за темою тексту). Після усної підготовки відбувається етап безпосереднього читання тексту.

У свою чергу, аналітичне читання – це читання, у якому увагу читача частково відключається на мовне оформлення тексту, звідси це читання протікає набагато повільніше.

Синтетичне читання вчить розумінню простих текстів, без застосування аналізу та перекладу. Аналітичне читання служить засобом розуміння складніших текстів, які включають окремі труднощі, які можна подолати лише з допомогою читання і перекладу. Раніше вважалося, що навчання необхідно починати саме з аналітичного читання, оскільки воно є основою для синтетичного. Але такий підхід виявився неефективним, тому що в цьому випадку учні не вчаться читати без словника, не довіряють своїм знанням, перекладають весь текст поспіль, навіть прості речення, не вміють користуватися мовною здогадкою [61].

На думку методистів Г. Борецької [6], Н. Гальської [10], О. Леонтьєва [28] у процесі роботи над синтетичним видом читанням варто використовувати вправи націлені на відпрацювання швидкої орієнтації у іншомовному тексті та знаходженню в ньому основних думок та положень. Такими вправами можуть стати наступні завдання: швидко відшукати в тексті речення, перші слова яких

називає вчитель; відшукати і прочитати речення, які містять відповідь на питання; знайти в тексті висловлювання, пов'язані з певною темою тощо.

Зазначені види читання тісно пов'язані з рівнем оволодіння іноземною мовою учнями. Часто плутають поняття «перекладне та безперекладне читання» та «синтетичне та аналітичне читання», ставлячи між ними знак рівності. Тим часом психологічно це різні явища.

Обсяг поняття «аналітичне читання» ширший за обсяг поняття «перекладне читання». У разі аналітичного читання суттєвою ознакою є деталізує сприйняття тексту. Перекладне читання має місце тоді, коли учень змушений розуміння читаного перекладати весь текст, а не окремі важкі йому місця. І тут не можна говорити про читання на рівні слова. Безперекладне читання, а точніше – розуміння читаного, може бути на будь-якому етапі навчання. І тому текст може бути доступне учням за змістом і формою, тобто. зміст тексту повинен відповідати віковому, культурному та інтелектуальному рівню учня, а в мовній формі не повинно бути нічого, що викликало б особливі труднощі і вимагало перекладу.

У процесі читання текстів іноземною мовою часто використовують прийоми роботи з словником. Учні виписують із тексту незнайомі слова, а потім, використовуючи словники, записують переклад даних слів. Потім вони намагаються зрозуміти текст, «підганяючи» його зміст до цих випадкових значень. У такому виді роботи варто звертати увагу учнів, що слова можуть мати різне значення в залежності від речення та оточення в якому воно зустрічається. Оволодіння навичками мовної догадки є важливою базою для розвитку смислової догадки, без якої не можливо обійтися у процесі безперекладного читання текстів іноземною мовою. Тому необхідно прикласти всі зусилля для того, щоб навчити учнів встановлювати значення незнайомих слів, де це тільки можливо, без допомоги словника, спираючись на свої знання в галузі словотворення і логічно осмислюючи слова, що мають подібні форми у різних мовах. Таке вміння теж необхідно розвивати в учнів використовуючи цілу систему спеціальних вправ. Так, підставою для розуміння похідних слів,

утворених із знайомих учням елементів, є знання найбільш поширених афіксів і вміння поєднувати специфічне смислове навантаження, яке вони несуть у собі, із значенням основи слова, об'єднуючи їх у нову семантичну одиницю. Отже, для розвитку цього вміння слід проводити вправи, що містять елементи аналізу (виділення основи слова і його афіксів) і синтезу (встановлення значення слова як цілого на основі значень його складових частин). Подібним чином слід навчити учнів встановлювати значення складних слів на основі значень їх компонентів.

Готовність учнів до читання, як відзначає І. Зимня [19], – це загальний психічний стан учня, що виявляється у можливості здійснювати цю діяльність. Сюди входить знання фонетичних труднощів мови, користування логічним та емоційним наголосом, знання лексики, граматики та стилістики мови. По-друге, готовність учнів визначається відпрацьованістю механізму читання, точністю звуко-літерних відповідностей та швидкістю читання. По-третє, готовність у сфері читання визначається загальною культурою учня, його віковими особливостями, знанням великого контексту, які забезпечують йому розуміння змісту уривка [48].

Готовність може бути загальною та спеціальною до прочитання саме даного тексту. Спеціальна готовність досягається роботою, що передуює читанню тексту. За наявності цієї роботи ми розрізняємо підготовлене, частково підготовлене та не підготовлене читання.

Певні проблеми є у кожному тексті; подолати їх можна за допомогою двох основних способів:

1. Труднощі можуть бути виявлені до того, як учні почали читати текст шляхом його адаптації або проведення відповідних пояснень і вправ перед читанням або шляхом поєднання цих шляхів.

2. Труднощі можуть бути не виявлені до читання тексту. В даному випадку труднощі, що перешкоджають розумінню, доведеться повністю або частково подолати учням під час читання під керівництвом вчителя шляхом аналізу незрозумілих місць тексту або з використанням словника.

Л. Смелякова [53] стверджує, що для формування компетентності в читанні в загальноосвітніх навчальних закладах використовуються іншомовні тексти різного характеру. Тексти трактують як «зв'язну послідовність усних і письмових висловлювань, що породжуються і сприймаються в процесі мовленнєвої діяльності, яка реалізується в певній сфері спілкування» [10, с. 129].

З метою формування умінь читання велике значення має характер текстів: їхній зміст, інформативність, цікава побудова, захоплюючий сюжет тощо. Оскільки, якості навчального матеріалу впливає на мотивація читацької діяльності учнів. Зміст текстів визначає відношення учнів до читання, а також можливості тих освітніх і виховних завдань, які ставляться перед іноземною мовою як навчальним предметом. З іншого боку, структурно-сміслові та мовні особливості текстів визначають характер самого процесу читання [53].

На основі доробок вчених Т. Вдовіної [9], Л. Кожедуб [22], Л. Рудакової [48], Л. Смелякової [53], ми виокремили основні вимоги, що ставляться до іншомовних текстів для читання. Зупинимось на них детальніше.

1. Виховна цінність текстів, їх моральний потенціал – якою мірою тексти сприяють вихованню учнів у формуванню морально-етичних норм.

2. Пізнавальна цінність текстів та науковість їхнього змісту. Тексти повинні містити фактичний матеріал про країну та народ, мова якого вивчається, а також відомості з найрізноманітніших галузей людських знань (науково-популярні тексти).

3. Відповідність змісту текстів віку та інтересам учнів. Зміст текстів має бути важливим для вікової групи, має відповідати рівню їхнього інтелектуального розвитку та відповідати їх пізнавальним та емоційним інтересам.

4. Відповідність співвідношення нового та відомого. Наявність у текстах для читання не тільки новий, але й відомих фактів значно полегшує його сприйняття та розуміння учнями. У методичній літературі рекомендуються тексти, що конкретизують та розширюють вже відому учням інформацію.

5. Доступності текстів. Відзначимо той факт, що нескладний текст є здебільшого нецікавим для учнів. На думку Г. Рогової, складність матеріалу для читання необхідно збільшувати поступово [25].

6. Планомірне зростання обсягу тексту. Навчальні тексти можуть бути різної довжини: від одного слова до кількох десятків сторінок у книзі домашнього читання. І ті, й інші важливі і мають бути включені до навчального процесу. Короткі тексти передають певну, часом надзвичайно важливу інформацію. Тому слід навчати учнів правильно читати та витягувати необхідну інформацію з таких текстів. Проте не можна обмежуватися навчанням читання лише короткими текстами з наступних причин. По-перше, мотивація, як відомо, перебуває у прямій залежності від усвідомлення успішності виконуваної діяльності. Учні повинні відчувати свій прогрес, що полягає не тільки в розумінні ними текстів, але і в бажанні читати тексти великого обсягу. По-друге, сформувати складне вміння читання, можливо виключно на розгорнутих текстах

Важливим завданням є навчити учнів розуміти автентичні тексти, не вдаючись за кожної зустрічі з незнайомим мовним явищем до словника. І тому, вважає Н. Гальскова [10], учні повинні засвоїти кілька правил роботи з текстом:

- «читати текст іноземною мовою – це не означає перекладати кожне слово;
- для розуміння будь-якого тексту важливу роль відіграє існуючий у учня життєвий досвід;
- щоб зрозуміти текст (або прогнозувати, про що йтиметься в цьому тексті), необхідно звернутися за допомогою заголовка, малюнків, схем, таблиць тощо, що супроводжують даний текст, його структури;
- під час читання тексту слід спиратися насамперед те що, що знайоме у ньому (слова, висловлювання), і спробувати прогнозувати зміст тексту, здогадатися про значення незнайомих слів;
- звертатися до словника рекомендується лише в тих випадках, коли всі інші можливості зрозуміти значення нових слів вичерпані» [10, с. 234].

Т. Пахомова [41] наголошує, що ступінь складності тексту і його обсяг залежать від комунікативної завдання, від приналежності до певного стилю і жанру, від особливостей структури і форми вираження думки. Тексти для читання як правило відносяться до різних функціональних стилів та жанрів. Можливі тексти офіційного стилю, стилю реклами. Це залежить від мети навчання та рівня підготовки учнів.

Методисти (С. Бондар [5], О. Леонтьєв [28], Ю. Ніколаєва [33], Г. Рогова [47], Л. Щерба [61]) одностайні у тому, що для розвитку іншомовної компетентності в читанні в загальноосвітніх навчальних закладах слід використовувати автентичні, напів автентичні й ускладнені (навчальні) англійські тексти. Перевагою автентичних текстів науковці вважають те, що вони є зразками реальної комунікації.

Автентичний текст – це «усний або письмовий текст, який є реальним продуктом мовленнєвої діяльності носія мови і не адаптований до потреб учнів з урахуванням їхнього рівня володіння мовою» [10, с. 104]. Навчальний автентичний текст – «це матеріал, сукупність структурних ознак якого відповідає нормам мови» [1, с. 178]. Навчальні автентичні тексти спеціально розроблені з урахуванням усіх параметрів автентичного навчального процесу та критеріїв автентичності та призначені для вирішення конкретних навчальних завдань. Даний вид текстових матеріалів характеризується природністю лексичного наповнення та граматичних форм, ситуативною адекватністю мовних засобів, що використовуються, а також ілюструє випадки автентичного слововживання. Н. Гез та Н. Гальскова [10] виділяють такі типи автентичних текстів, що можуть використовувати на заняттях з іноземної мови: художні (драматичні твори, пісні, новели, вірші, казки, сценарії, комікси, розповіді, загадки, п'єси); прагматичні (використовуються у повсякденному спілкуванні: рецепти, телефонні розмови, повідомлення, листи, інструкції, телеграми, короткі біографії, факси, етикетки, реклама, розклад, білети, програми телепередач); публіцистичні (короткі репортажі, науковопопулярні статті, інтерв'ю, статті (газетні) тощо).

Робота над іншомовним текстом відбувається у три етапи: дотекстовий, текстовий і післятекстовий [33; 60]. Післятекстовий етап загалом використовується на заняттях з іноземної мови лише у тих випадках, коли метою є не лише формування та розвиток вмінь читання, але й розвиток продуктивних вмінь в усному чи писемному мовленні, тобто відбувається розвиток умінь говорити і писати іноземною мовою.

Дотекстовий етап (англ. pre-reading) передбачає роботу над текстом до його читання. Основними завданнями даного етапу є необхідність створення високого рівня мотивації учнів; активізація наявних фонових знань та досвіду (мовленнєвого, мовного та соціокультурного); уникнення труднощів різного характеру, підготувати учнів до адекватного сприйняття складних у мовленнєвому та мовному відношенні і важливих для змісту окремих моментів тексту, використовуючи завдання випереджаючого характеру. Іншими словами, учень повинен уміти припускати, передбачати зміст тексту, використовуючи заголовок, підзаголовки, ілюстрації до тексту тощо.

Основними вправами на даному етапі будуть вправи на прогнозування характеру тексту, його тематики та змісту за зовнішніми опорами, на уже знайомі лексичні одиниці [48]. Наприклад:

1. Робота із заголовком. За заголовком можна попросити учнів визначити: тематику тексту; перелік проблем, що порушуються в ньому; ключові слова та вирази.

2. Використання асоціацій, що пов'язані з ім'ям автора на назвою твору. Учням пропонується визначити до якого жанру можна віднести цей текст? Хто, на вашу думку, буде головним героєм (професія, національність)? Де і коли може відбуватися дія?

3. Сформулювати припущення про тематику тексту з урахуванням наявних ілюстрацій.

4. Ознайомитись з новою лексикою та визначити тематику/проблематику тексту на основі мовного здогаду.

5. Переглянути текст/перший абзац і визначити, про що цей текст.

6. Прочитати питання/затвердження по тексту та визначити його тематику та проблематику.

7. Спробувати відповісти запропоновані запитання до читання тексту.

Текстовий етап (англ. while-reading). Метою роботи на даному етапі є досягнення учнями розуміння тексту лише на рівні його змісту. Безпосередньо сам текстовий етап умовно можна розділити ще на три підетапи:

1. Учні самостійно (без допомоги вчителя) читають запропонований їм текст вперше лише з метою перевірити свої припущення, зроблені до того, як вони почали читати ІТ.

2. При повторному читанні ІТ учні вирішують низку різних завдань:

- виділяють змістовну інформацію із прочитаного ІТ;
- ділять запропонований текст на окремі смислові частини;
- визначають основну думку кожної частини запропонованого іншомовного тексту;
- виділяють ключові (опорні) слова та словосполучення в кожній частині іншомовного тексту тощо.

3. Після того, як учні прочитали іншомовний текст, вчитель організовує бесіду щодо змісту тексту в цілому, учні перевіряють, у чому збіглися і в чому не збіглися їх початкові припущення за темою та змістом тексту [61].

Прикладами вправ, що використовуються на цьому етапі можуть бути:

1. Знайти/вибрати/прочитати/з'єднати/вставити: відповіді на запропоновані запитання; підтвердження правильності/хибності тверджень; відповідний заголовок до кожного з абзаців; відповідна за змістом пропозиція, пропущена в тексті; опис зовнішності/місця події/відношення будь-кого до чогось.

2. Здогадатися: про значення слова чи слів за контекстом; який із запропонованих перекладів/яка дефініція слова найточніше відображає його значення в даному контексті; як розвиватимуться події у другому розділі/наступній частині тексту.

Мета післятекстового (англ. post-reading) етапу – розуміння та контроль змісту всього тексту. Післятекстові завдання призначені для перевірки розуміння прочитаного, контролю за ступенем сформованості умінь читання та можливого використання отриманої інформації у майбутній професійній діяльності. Післятекстовий етап передбачає наступні завдання, які учні виконують після прочитання тексту: використовувати текст опори для розвитку вмінь в усному та писемному мовленні; розвивати різноманітні інформаційно-комунікативні уміння, пов'язані з умінням систематизувати і узагальнювати отриману інформацію, інтерпретувати образно-схематичну інформацію (схеми, графіки, карти тощо), а також переробляти вербальний текст у графічні схеми і таблиці, ущільнювати текст або виділяти його суть; використовувати отриману інформацію у проектній та дослідницькій діяльності [60]. Наприклад:

1. Спростувати твердження або погодитися з ними.
2. Довести, що...
3. Охарактеризувати...
4. Сказати, яке з наступних висловлювань найточніше передає основну думку тексту. Обґрунтувати свою відповідь.
5. Сказати, з яким із цих виразів не згоден автор.
6. Скласти план тексту, виділивши його основні думки.
7. Взяти за основу ситуацію тексту, написати свій текст в іншому жанрі.

Таким чином, на підставі узагальнення наукових підходів було проаналізовано зміст, етапи та підходи до формування компетентності у читанні учнів старших класів. Встановлено, що компетентність у читанні – це здатність учнів читати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування. Складовими компетентності в читанні є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності, а саме – здібності до читання. До вмінь КЧ відносяться мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні вміння. Іншим складником КЧ є декларативні та процедурні знання. До комунікативних здібностей читання відносяться: адекватна реакція читача на прочитане; вміння брати прочитане до

уваги, застосовувати отримані у процесі читання відомості у реальних ситуаціях; задоволення своїх читацьких чи творчих інтересів; удосконалення умінь усного мовлення; пошук інформації тощо.

Встановлено, що формування компетентності у читанні іноземною мовою передбачає правильний вибір стратегії читання з тією метою, щоб воно було раціональним і результативним. Відповідно обирається певна стратегія читання, тобто його вид (аналітичне, вивчаюче, переглядове, пошукове, ознайомлювальне тощо). Встановлено, що для формування компетентності в читанні в загальноосвітніх навчальних закладах використовуються іншомовні тексти різного характеру. Робота над іншомовним текстом відбувається у три етапи: дотекстовий, текстовий і післятекстовий.

1.2 Зміст формування компетентності у читанні іноземною мовою в учнів старших класів

Теоретичний аналіз наукової літератури (Г. Борецька [6], А. Драч [16], І. Матковська [32], А. Миролюбова [35], Є. Пассов [40], С. Фоломкіна [58], В. Черниш [60]) дали змогу з'ясувати, що читання – «різновид комунікативної діяльності людини, що спрямована на вилучення інформації з письмово фіксованого тексту, тому належить до рецептивних видів мовленнєвої діяльності, адже передбачає сприймання готового тексту, а не його творення» [5].

Проблема формування компетенції в читанні іноземною мовою не нова в лінгводидактиці. Так, розв'язанню означеної проблеми були присвячені праці Г. Борецької [6], Н. Ізорії [20], Л. Кожедуба [22], В. Лугового [30], Л. Нагорнюк [37], Ю. Татура [56], А. Хуторского [59]. Науковцями, зокрема, визначено зміст іншомовної компетентності в читанні, окреслено її компонентний склад, розроблено принципи, методи, засоби навчання читання, створено системи вправ для навчання читання з урахуванням певних факторів.

Формування КЧ передбачає набуття учнями знань, формування навичок та розвиток умінь читання, а також удосконалення психофізіологічних механізмів

читання [6]. У процесі навчання іноземної мови у загальноосвітніх закладах необхідно сформувати вміння та навички читання іншомовних текстів на комунікативно достатньому рівні для того, щоб учні могли: зрозуміти основний зміст невеликих за обсягом автентичних текстів різного характеру; досягти повного розуміння складніших за змістом і структурою текстів різних жанрів (художніх (адаптованих), суспільно-політичних, науково-популярних). Також, на заняттях з іноземною мовою, для кращого розуміння учнями текстів та подолання труднощів, їх потрібно навчити користуватися двомовними словниками та різними довідковими матеріалами [15].

Аналіз науково-методичних робіт Ю. Бабанського [2], Л. Кожедуба [22] та Л. Панової [39] дав нам змогу виокремити три етапи у формуванні іншомовної компетентності у читанні учнів у процесі вивчення англійської мови. Так, основним завданням першого етапу є розвиток умінь та навичок техніки читання уголос і «про себе», тобто мовчки. Також приділяється увага розвитку швидкості читання текстів іноземною мовою.

На другому етапі формування компетентності у читанні увага приділяється тому, щоб навчити учнів читати вголос і «про себе» складніші тексти пізнавального характеру, відповідно тематиці представленої у підручнику. Учні повинні використовувати мовну здогадку коли зустрічають незнайомі слова, та здогадуватися про значення незнайомих слів з контексту, словотворчих елементів або співзвучності зі словами рідної мови. З цією ж метою можна використовувати морфологічний або структурно-смісловий аналіз незнайомих слів. Читаючи заданий текст іноземною мовою, учні повинні зрозуміти основний зміст і охопити, запам'ятами важливі деталі. На заняттях з іноземної мови інколи виникає потреб в повторному читанні тексту. За таких умов, вчитель має поставити нове завдання, наприклад, знайти у змісті тексту додаткову інформацію або прочитати текст швидше тощо. Темп читання у режимі «про себе» у цих класах з поглибленим вивченням іноземної мови повинен бути вищим від читання вголос. З метою подолання труднощів розуміння тексту проводиться лексичний, граматичний, структурний і смисловий аналіз,

використовується переклад. На даному етапі увага приділяється роботі з словником.

На третьому етапі учні повинні навчитися читати іншомовні тексти без використання двомовного словника з метою отримання основної загальної, інформації, або зі словником – для повного розуміння змісту тексту. У такому випадку допускається до 6% незнайомих слів у тексті. Використовуються нескладні автентичні тексти різного характеру, до прикладу – суспільно-політичної, науково-популярної та художньої літератури. Відзначимо, що удосконалюються прийоми прогнозування на рівні слова (мовна здогадка) та на рівні тексту (антиципація).

Учні старших класів на третьому етапі розвитку компетентності у читанні мають оволодіти навичками анотування, реферування та рецензування іншомовного тексту. Вони повинні уміти стисло передати зміст прочитаного іншомовного тексту в усній чи письмовій формі, знаходити в тексті нову інформацію та визначати основні думки та факти; висловлювати свою думку за змістом тексту та давати власну оцінку змісту тексту в усній чи письмовій формі іноземною чи рідною мовами.

Формування та розвиток основних компонентів КЧ та вдосконалення його психофізіологічних механізмів здійснюється у процесі використання цілісної системи вправ [41].

Згідно з виокремленими етапами послідовного формування та розвитку навичок і вмінь читання до системи вправ для навчання читання іншомовних текстів входять три підсистеми вправ, кожна з яких включає по дві групи вправ.

I підсистема (що відповідає першому етапу формуванні іншомовної КП) – це вправи для формування навичок техніки читання. Дана група включає дві групи вправ, а саме: 1) вправи на впізнаванні та розпізнаванні морфем та графем та 2) вправи на встановлення та реалізацію графемно-фонемних відповідностей;

II підсистема (що відповідає другому етапу формуванні іншомовної КП) – вправи для формування мовленнєвих навичок читання (графічні, лексичні,

граматичні навички). Вона охоплює: 1) вправи для формування лексичних навичок читання та 2) вправи для формування граматичних навичок читання.

III підсистема (що відповідає третьому етапу формуванні іншомовної КП) – вправи для розвитку вмінь читання. До неї належать: 1) вправи, що готують учнів до читання текстів та 2) вправи для розвитку вмінь читання текстів різних жанрів [11].

Зупинимося на вправах третьої підсистеми, оскільки саме ці вправи є основою навчання читання як виду мовленнєвої діяльності у старшій школі. Отже, метою вправ третьої підсистеми є навчання читання іншомовних текстів з метою одержання необхідної чи бажаної інформації, досягнення зазначеного у програмі рівня розуміння змісту текстів. Вид читання, що використовуються на даному етапі – це переважно ознайомлювальне, переглядове або вивчаюче читання. Кількість, типи та види вправ для формування КЧ залежить від поставленої мети читання. Проте, робота з англomовним текстом проводиться, як вже зазначалося у попередньому розділі, у три етапи – дотекстовий, текстовий та післятекстовий – незалежно від виду читання [53].

Так, дотекстовий етап передбачає аналіз мовних і смислових труднощів тексту; введення у проблему/галузь науки; формування комунікативного завдання. Текстовий – це власне читання тексту, післятекстовий етап спрямований на контроль розуміння змісту тексту; обговорення змісту прочитаного тексту; навчання смислової переробки інформації тексту.

Одне з головних завдань дотекстового етапу – це постановка мети і цілей читання, пояснення важливих понять з тексту, активізація попередніх знань, формування установки на читання за допомогою різних запитань, завдань до тексту. Також ми можемо прогнозувати зміст тексту (процес антиципації), прогнозувати тематичну чи емоційну спрямованість тексту.

Варто зазначити, що чим краще буде організована передтекстовий етап роботи, тим легше буде учням читати та розуміти текст, відповідно учень зможе досягти більш високих результатів.

Наведемо приклад роботи з текстом (ознайомлювальне читання) на уроці під безпосереднім керівництвом і контролем учителя.

I. Дотекстовий етап.

Перед роботою над текстом вчитель повинен зосередити увагу учнів на процесі читання та розуміння тексту. Він повідомляє про що або про кого може йтися у тексті.

Також прикладами вправ передтекстового етапу можуть бути вправи:

- визначить за заголовком, структурою тексту, малюнками, що супроводжують текст, до якого виду або типу цей текст належить (наприклад, кулінарний рецепт або оголошення в газету);
- знайдить та підкреслити в тексті як відомі, так і невідомі для учнів слова, про значення яких можна здогадатися, далі спробувати спрогнозувати зміст тексту як рідною, так і іноземною мовою з опорою на підкреслені слова.

Підготовча робота до читання тексту. На цьому етапі необхідно виконати передтекстові вправи, для того щоб зняти деякі мовні та смислові труднощі тексту. Це може бути робота такого характеру:

- опрацювання вимови незнайомих власних назв (виконуються імітативні вправи, слова записуються на дошці (картках) з транскрипцією);
- робота з окремими словами, що відносяться до потенціального словника: інтернаціональні, по хідні, складні, конвертовані (учні повинні здогадатися про значення цих слів, дати свої варіанти перекладу);
- опрацювання складних граматичних структур (аналіз, переклад).

II. Текстовий етап.

Так, наприклад, перше прочитання художнього тексту може бути пов'язане з розумінням основної інформації: визначення основної ідеї, теми, проблеми тощо; пошук (підкреслення/виписування) головної інформації прочитаного тексту; встановлення логіко-смислових зв'язків (складання плану, таблиць, діаграм) тощо [37].

Велику роль у процесі розуміння змісту тексту відіграють завдання з цілеспрямованого пошуку інформації та письмової її фіксації, наприклад,

заповнення різного роду таблиць: імена героїв, вчинні ними дії, їх характеристики тощо. На даному етапі не слід читати один і той самий текст багато разів, оскільки читання втратить комунікативний зміст. Повторне читання може бути використане при пошуку будь-якої додаткової інформації, що уточнюється.

III. Післятекстовий етап.

Контроль розуміння прочитаного шляхом виконання післятекстових вправ.

1. Відповіді на запитання вчителя стосовно основної інформації тексту (короткі або повні відповіді).
2. Розподіл тексту на смислові частини та складання плану до кожної частини та виписуванням опорних пропозицій до кожного пункту плану;
3. Висловлення власної думки щодо проблем з тексту (у тому числі з опорою на аргументи із тексту);
4. Повідомляти, що нового учень дізнався із тексту тощо.
5. Вправи на знаходження необхідних фактів та інформації. Перевіряється вміння орієнтуватися у тексті, наприклад, швидко знайти і прочитати речення, в якому називаються головні персонажі (місце дії, час, характеристики персонажів, причини та наслідки дій тощо).
6. Виконання тестів множинного чи альтернативного вибору з метою перевірки розуміння учнями основної інформації та важливих деталей.

IV. Завершальний етап роботи з текстом.

1. Підготовка до переказу прочитаного тексту іноземною мовою (складання плану розповіді; вибір з тексту слів/словосполучень/ фраз для використання у власних висловлюваннях).
2. Переказ тексту з висловленням власної думки щодо проблематики тексту, персонажів, їх дій, загальної оцінки тексту. Після читання учнями іншомовного тексту вчитель обов'язково перевіряє його розуміння. Під час виконання вправ одночасно розвиваються комунікативні здібності учнів до читання.

Отже, слід ще раз наголосити, що формування навичок та умінь у читанні є однією з найважливіших складових процесу навчання іноземної мови на всіх її етапах. Для успішного формування КЧ дуже важливо від початку навчання створити в учнів правильне ставлення до читання як виду мовної діяльності, що має своє специфічне комунікативне завдання, як способу (джерелу) отримання інформації.

1.3 Фактори впливу на розвиток іншомовної компетентності у читанні учнів старшої школи

Аналіз науково-методичної літератури (С. Бонар [4], В. Бухбиндер [7], С. Занюк [18], І. Зимня [19], О. Леонт'єв [28], І. Матковська [32], О. Скрипченко [51]) дав можливість стверджувати, що успішність формування КЧ залежить від різних факторів: індивідуально-вікових особливостей учнів, наявності або відсутності у них мотивів навчання у цілому і читання іноземною мовою, зокрема, розвитку уваги й інтересу, від рівня сформованості у школярів уміння застосовувати стратегії читання, вміння спиратися на попередній мовленнєвий досвід, на вміння використовувати досвід і мовленнєві вміння у рідній мові. Крім того, до факторів, що визначають успішність формування КЧ, відносяться лінгвістичні та дискурсивні характеристики іншомовних текстів, від умов навчання (наявність/відсутність технічних засобів навчання, використання опор різного характеру, ситуативності та проблемності вправ, організації занять з іноземної мови) [53].

Аналіз навчально-методичної літератури [19; 32; 51; 61] дав можливість об'єднати фактори, що впливають на успішність формування ЧК у такі групи:

- умови сприйняття й осмислення писемних текстів;
- індивідуально-психологічні особливості самого читача;
- мовні характеристики тексту.

Під умовами сприйняття й осмислення писемних текстів вчені розглядають «сміслову сприйняття графічно тексту іноземною мовою з метою отримання й опрацювання письмової інформації. Процес розпізнавання

текстового матеріалу відбувається миттєво за умов, якщо учень володіє рядом лексичних, фонетичних і граматичних умінь та навичок» [5].

Формування та розвиток КЧ іноземних текстів залежить від індивідуальних та психологічних особливостей читачів (С. Бондар [5], І. Зимня [19], О. Скрипченко [51]). Варто відзначити, що читання – це «рецептивний вид мовленевої діяльності» [40], який у великій мірі залежить від психолого-фізіологічних характеристик, тому на здібності учнів сприймати та читати тексти іноземною мовою також має вплив аналогічні вміння читання рідною мовою. Важливими факторами є: вмотивованість читання, зорова чутливість, зорова пам'ять, ймовірне прогнозування, поле читання та увага читача.

І. Зимня [19] досліджувала індивідуально-психологічні особливості читацької діяльності учнів. Вона наголошувала, що важливим фактором, що зумовлює ефективність перебігу процесу читання як іноземною мовою, так і рідною, є, передусім, особистість читача, що визначається як індивідуально-своєрідна сукупність соціокультурних та психологічних особливостей [19].

Успішність читання іноземною мовою пов'язана з особливостями текстів, а саме: з орфографічною й графічною системами та з мовною формою тексту. Тому, при відборі текстового матеріалу для розвитку компетентності у читанні текстів іноземною мовою слід враховувати: автентичність; тематичну спрямованість, що відповідає інтересам учнів; сприяння розвитку позитивної мотивації.

У сучасних учнів часто виникають труднощі під час читання літератури різних видів. Зазвичай їх намагаються позбутися методом «спроб і помилок» або ігнорувати. В результаті звичною стає практика «пропускати», «не помічати» те, що незрозуміло. В цьому випадку труднощі не тільки не долаються, але мають тенденцію накопичуватися та посилюватись. Як наслідок цього втрачається інтерес до читання. Але проблема полягає в тому, що, з одного боку, в суспільстві необхідний досить високий рівень читацької компетентності, а з іншого – відзначається його зниження в масовому масштабі.

Науковці (Н. Гальскова [10], І. Зимня [19], О. Леонт'єв [28]) виокремили ряд типових труднощів, що, на їхню думку, заважають формуванню необхідного рівня компетентності у читанні іноземних текстів:

- логічні, пов'язані з недостатнім розвитком навичок
- аналізу, синтезу, узагальнення інформації, аргументації, висунення гіпотез, побудови висновків;
- риторичні, що включають обмежений лексичний запас, невміння визначити і побудувати структуру тексту, ідентифікувати стилістику чужого тексту чи знайти необхідну для власного; погане володіння граматичними правилами побудови усних та письмових текстів;
- рефлексивні, пов'язані з невмінням визначити цілі читання, проблему, що спонукає до нього; організувати власну читацьку активність; оцінювати якість письмових текстів та власного розуміння їхнього змісту; використовувати отриману інформацію на вирішення своїх завдань; виявляти недоліки у роботі з текстами і виправляти їх;
- комунікативні, заважають обміну інформацією, що відбувається через незнання значень іноземних слів, невміння чітко висловити думку, неправильного вживання слова, нездатності правильно побудувати висловлювання.

Обов'язковим фактором, що безпосередньо впливає на процес розвитку компетенції у читанні є рефлексія читачів. Освоєння її механізмів передбачає спільну діяльність учнів та вчителів та/або бібліотекарів-консультантів.

Рефлексія читання розуміється як «процес усвідомлення ключових етапів роботи з текстом: прочитання, розуміння, запам'ятовування і, якщо потрібно, відтворення в усній або письмовій формі» [19]. Основною умовою її стимулювання є особливий стиль взаємодії учня та консультантів, відомий як рефлексивно-діалогічний. Він передбачає колективну діяльність при рівних позиціях її учасників і забезпечує можливість консультанту розповісти, а тим,

хто навчається, дізнатися про труднощі, що виникають у процесі читання, встановити їх межі, зафіксувати, зрозуміти їх причини, спробувати усунути [60].

Для подолання труднощів під час читання можливе застосування низки мобілізаційних, стимулюючих засобів:

- інтелектуальні спонукання, такі як цікавість, інтерес, подив тощо. І тут доцільно вести з учнями розмови у вигляді запитань і відповідей. Оціночні та запитальні висловлювання активізують область інтерсуб'єктивних, комунікативних зв'язків між сторонами та рефлексивність, що супроводжує їх;

- вибір учнями мети та матеріалу читання із запропонованого викладачем набору. Йдеться про усвідомлення переваг з їх подальшими обговореннями, деталізацією, розподілом очікувань. При реалізації методу читацького планування учні опановують навички рефлексивного ставлення до власних переваг;

- розуміння характеру труднощів, що виникають при зацікавленому читанні. В цьому випадку в ході дискусій змінюється ставлення до помилок, обговорюються можливості їх виправлення, причини виникнення;

- «мозковий штурм» дозволяє учням спільно долати труднощі та накопичувати відповідний досвід. У процесі дискусії та обговорення кожен учень навчається осмислювати, рефлексувати власні дії;

- оцінювання результатів, пов'язаних із подоланням читацьких труднощів. У ході спільного обговорення процесу читання учні опановують вміння порівнювати цілі, з якими вони приступали до читання, та результати, які виходять після прочитання обраної ними літератури. Звичка до такого співвіднесення допомагає читачеві рефлексивно ставитися до якості інформації здобутої з письмових джерел різного роду.

Труднощі в у процесі навчання читанню іноземною мовою часто не усвідомлюються ні фахівцями, ні читачами, і це спричиняє відповідні проблеми. Їх подолання слід перевести з рівня спроб і помилок у розряд усвідомлення та корегування. Досягнення гарних результатів вимагає докладання великої

кількості зусиль як учнів, так і вчителя. Однак, якщо орієнтація на подолання труднощів при читанні включається в загальну систему освітніх цілей і досягається розуміння, що їх усвідомлення та подолання є необхідними, стає очевидним, що навчання рефлексії можна вважати фактором читацького саморозвитку.

Усі ці та інші, не згадані тут, труднощі іншомовних текстів учні мають подолати поступово. Спочатку вони оволодівають технікою читання вголос, засвоюють специфіку букв алфавіту та мовний матеріал, виконують велику тренувальну роботу з техніки читання, отримуючи якомога більше навантаження на зоровий аналізатор; згодом переходять до читання мовчки, оволодіваючи прийомами власне читання як мовленнєвої діяльності.

1.4 Використання електронного навчального середовища як засобу розвитку компетенції у читанні учнів старших класів

У сучасному світі за умови зростання потоку інформації та прогресу у науково-технічній сфері великого значення набуває можливість читання іноземною мовою. Як комунікативне вміння та засіб спілкування воно є одним із найважливіших видів мовленнєвої діяльності та найрозповсюдженішим способом іншомовної комунікації, яким учні повинні володіти згідно з вимогами чинної програми та Державного стандарту з іноземних мов.

За вимогами чинної освітньої програми випускники ЗНЗ повинні читати й розуміти тексти на сучасні теми про життя підлітків, газетні статті про події в світі та в нашій країні, розуміти висловлення побажань та почуттів в особистих листах, вміти знаходити й вилучати потрібну інформацію з описом подій в газетних/журнальних статтях та брошурах. Виконання цих вимог передбачає пошук педагогами ефективних методів і засобів навчання.

Питання про підвищення ефективності навчання читання залишається актуальним упродовж десятиліть. Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і, зокрема веб-технологій, дозволяє здійснювати пошук та випробування нових шляхів навчання учнів. Одним із

перспективних і недостатньо вивчених напрямів у даному контексті є використання електронних середовищ як засобу навчання читання іншомовних текстів.

Як показує аналіз наукової літератури, питанню впровадження ІКТ у процес навчання присвячено низку досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, а саме: В. Бухбіндера й Г. Китайгородської [7], Р. Гуревича, М. Кадемїї, В. Уманець [13], В. Кухаренко [26], С. Ніколаєвої [33], Н. Муліної [36], І. Підласого [42] та інших. Дидактичні та психологічні аспекти застосування електронних середовищ у навчанні знайшли відображення у працях В. Демешкевича [14], А. Драч [16], Л. Колток [24], П. Сисоєва [54], Г. Ткачука [57], Ф. Мартіна, М. Паркера (F. Martin, M. Parker) [71], Дж. Рейха (J. Reich), Т. Даккор (T. Daccord), А. Новембера (A. November) [75] та інших.

Поняття «*навчальне середовище*» тлумачиться як «штучно побудована система, структура, складові якої сприяють досягненню цілей навчально-виховного процесу» [1, с. 186]. Особливо популярним навчальним середовищем наразі є Google Classroom – це «безкоштовний веб-сервіс, розроблений компанією Google для загальноосвітніх закладів, метою якого є створення, спрощення, поширення та оцінка завдань безпаперовим способом» [72]. Даний веб-сервіс дозволяє активно поєднувати онлайн медіа засоби з традиційними методами навчання [20]. Вийшовши в світ в 2014 році, Google Classroom одразу став дуже популярним, в основному, завдяки швидкості, простоті використання та ефективності роботи.

Аналіз науково-педагогічної літератури [71] дав можливість виділити головні особливості Google Classroom, а саме:

- простота налаштування (викладач може організовувати декілька курсів одночасно, запрошувати учнів та інших викладачів, планувати навчальний процес);
- економія часу та паперу (задавати, контролювати виконання, перевіряти завдання можна в одному сервісі);

- зручність (учні самостійно можуть планувати свою роботу та виконувати завдання відповідно до встановлених строків);
- доступність і безпека (даний сервіс є безпечним, безкоштовним, та без реклами).

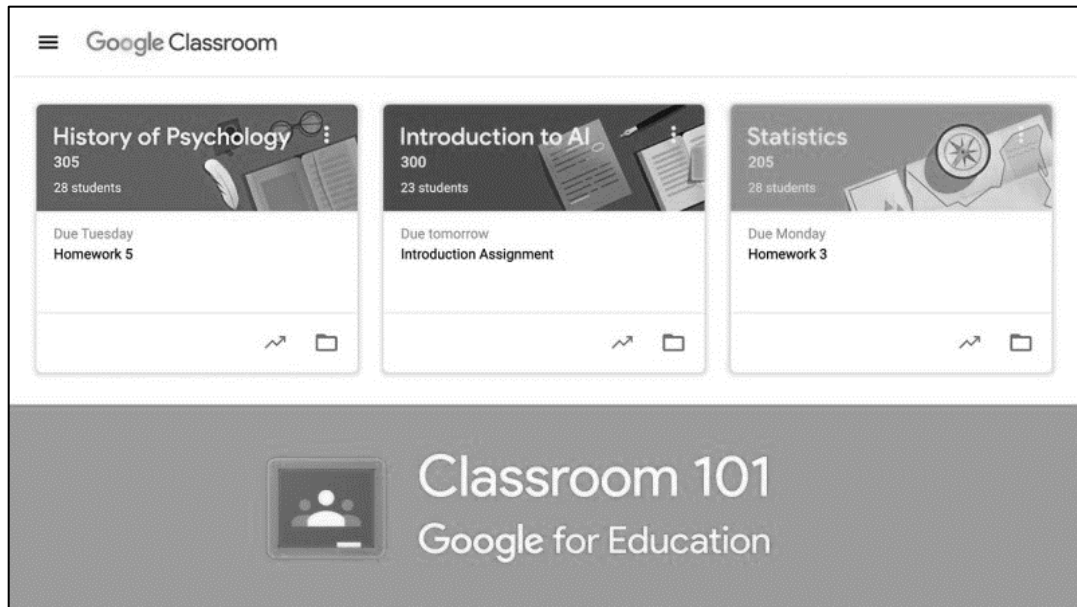

Рисунок 1.1 – Приклад електронного середовища Google Classroom

Можливості платформи Google Classroom в наповненні курсу для вивчення іноземної мови досить різноманітні. Це й аутентичні лекції в паперовому або відео-форматі, і відповідні розділи підручників, практичні завдання, а також оригінальні записи з YouTube. У Google Classroom можуть міститися не тільки різного формату завдання, а й посилання на корисні інтернет-ресурси, які учень може використовувати під час самостійної роботи. Крім того, сервіс надає можливість спільного викладання. Тобто для кращого засвоєння певного матеріалу викладач може запросити до 20 інших освітян.

Важливим для формування іншомовної комунікативної компетенції є те, що даний сервіс дає можливість об'єднувати інформацію з різних джерел у будь-якому форматі. Лексичне чи граматичне завдання може супроводжуватись відео-й аудіофайлами з інтернету, чи колекції викладача, задіюючи одразу всі види мовленнєвої діяльності.

Крім того, існує велика кількість програм, які можуть інтегруватися в Google Classroom. Зупинимося на них докладніше.

Flipgrid – це вебсайт, який дозволяє викладачам створювати «сітки» коротких запитань у стилі дискусії, на які учні відповідають на записаних відео. Кожна сітка фактично є дошкою повідомлень (рис. 1.2), де викладачі можуть ставити запитання, а їхні учні можуть розміщувати 90-секундні відео-відповіді, які відображаються у «сітці». Завдання легко інтегруються у Google Classroom [65].

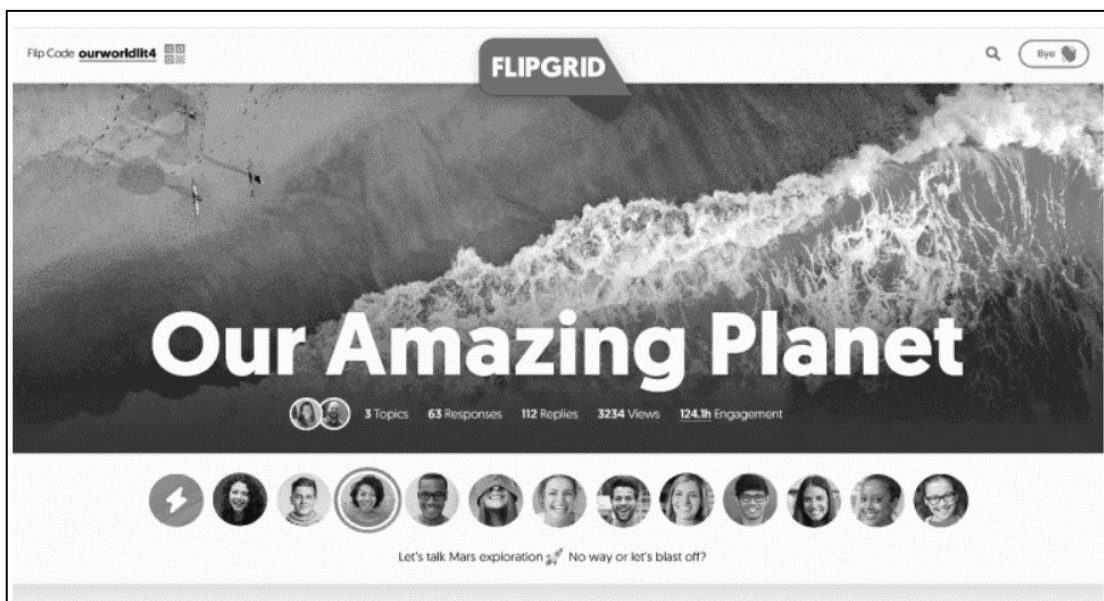

Рисунок 1.2 – Приклад вебсайту Flipgrid

Система Quizizz (рис. 1.3) дозволяє вчителям без проблем призначити ігри Quizizz своєму класу в Classroom. Учні можуть приєднатись до гри Quizizz одним натисканням кнопки, і всі дані про їх результати будуть повернуті назад до Classroom [73].

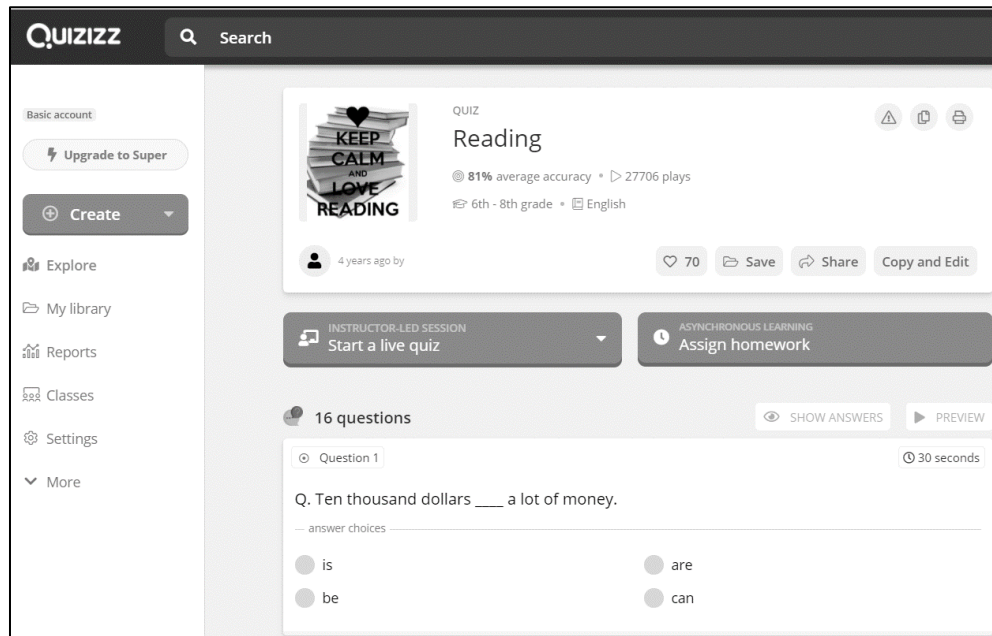

Рисунок 1.3 – Приклад додатку Quizizz

Quizlet – сервіс організації навчальних вікторин. Інтегрується з Google Classroom (рис. 1.4). Має наступні цікаві режими. Quizlet Live – режим колективної гри. У цьому режимі обирається модуль, визначається код для учасників. З цим кодом діти самі формують команди. Ці команди змагаються між собою за точність та швидкість виконання завдань модуля. Такий формат розвиває навички комунікацій та командної роботи [74].

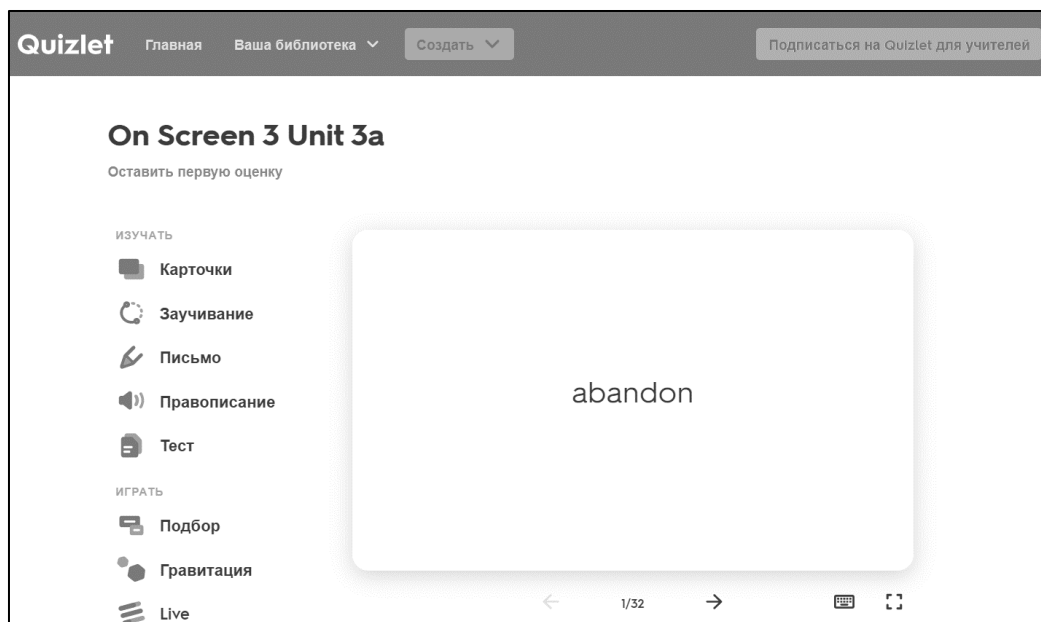

Рисунок 1.4 – Приклад сервісу Quizlet

Режим заучування Quizlet. Передбачає створення модуля, що містить весь матеріал, який необхідно знати, та визначення терміну, до якого його потрібно вивчити. Режим заучування почне вашу підготовку за допомогою адаптивного навчального плану, що забезпечує своєчасні заняття шляхом корисних нагадувань. Учень зможе стежити за своїм прогресом, отримувати нагадування і розбивати навчання на короткі, але активні навчальні сеанси.

Soundtrap спеціалізована платформа для роботи з музикою та підкастами. Вона дозволяє створювати та ефективно редагувати музичні та голосові файли (рис. 1.5). Має потужні механізми колективної роботи. Легко інтегрується з Google Classroom [76].

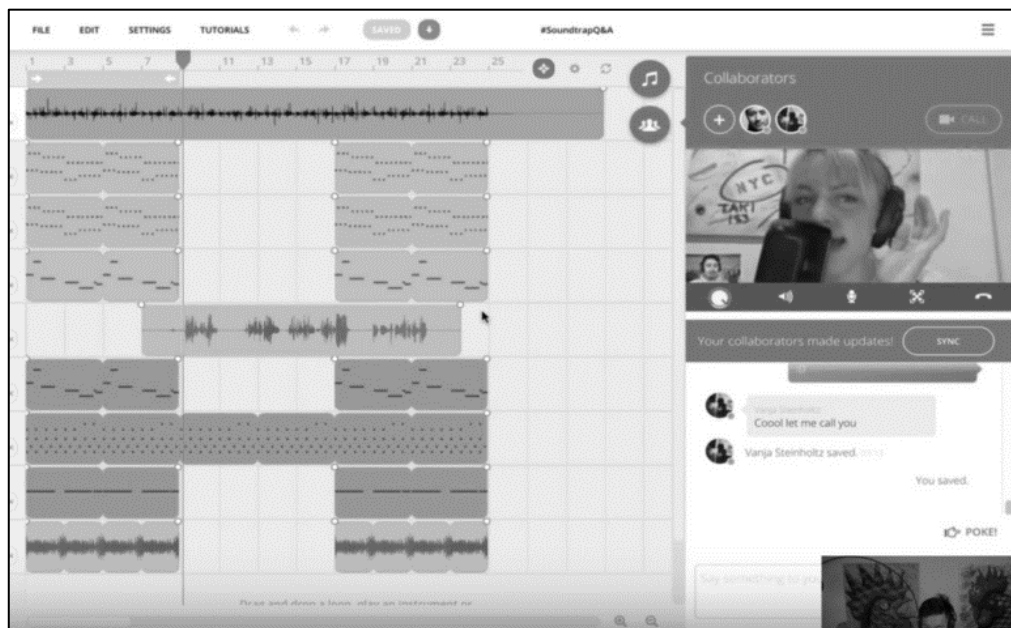

Рисунок 1.5 – Приклад додатку Soundtrap

Writable – програма з керованою практикою письма для 3-11 класів. Завдяки сотням налаштованих завдань, програма допомагає вчителям економити час на навчання та зворотний зв'язок (рис. 1.6). Програма працює разом із Google Classroom / Docs для написання листів, надання зворотного зв'язку, прискорення оцінювання та моніторингу зростання навичок [78].

The screenshot displays the Writable website interface. At the top, there is a navigation bar with the Writable logo, links for 'My Assignments', 'Explore', 'Classes', 'Report', and 'Team Grade', and a 'Manage Subscriptions' button. Below the navigation bar, there is a sidebar on the left titled 'Narrow your results' with filters for 'GRADE LEVEL' (Elementary), 'WRITING GENRE' (All), and 'COLLECTIONS' (Skills Activities, Short Response, Essays & Graphic Organizers, Cricket, Lexile ranges, YouTube Biographies, TIME for Kids). The main content area shows a 'Grade 3: Fiction Reading • Info. Response' collection with a 'Copy Collection' button. The text describes the collection's purpose and includes a 'Teacher walk-through video' section. Below the text are several assignment cards with titles like 'Voice & Choice with Mini-lesson • Fiction', 'Voice & Choice • Fiction', 'Mirabella the Magnificent and the Dragon', 'A Feel for the Game', 'Annie's Decision', 'Perfect Thing', and 'Ribburta and the Run-Ragged Babysitting Adventure'. At the bottom, there is a 'Grade 3: Nonfiction Reading • Info. Response' collection also with a 'Copy Collection' button.

Рисунок 1.6 – Приклад додатку Writable

Аналіз програм навчального призначення, що взаємодіють з середовищем Google Classroom, показує наступне: більшість програм зосереджена на комунікації та передачі інформації про користувачів та їх активності; цінність полягає в більшій зручності представлення та застосування даних; у деяких програмах є засоби, що полегшують роботу викладача з перевірки виконаних завдань. Дані програми можуть використовуватися при навчанні учнів читання на різних етапах роботи.

Серед переваг використання сервісу Google Classroom у навчальному процесі є те, що вся інформація курсу зберігається на віртуальному диску (Google drive), доступ до якого не обмежений. Це дає можливість спільного доступу для одночасної роботи над одним документом кільком користувачам. У процесі роботи учні взаємодіють між собою та корегують роботу один-одного. Такий підхід сприяє розвитку комунікативної компетентності.

Наступними беззаперечними перевагами вважаємо: можливість отримання он-лайн консультації від викладача або академічної групи; спілкування з іншими зареєстрованими учасниками в режимі реального часу; наявність зворотного зв'язку та можливість інтерактивної перевірки виконаних завдань [72].

Наразі для роботи із сервісом достатньо під'єднання до Інтернету, браузера та будь-якої вільно розповсюджуваної операційної системи. Безкоштовний додаток Google Classroom може бути встановлений на смартфоні або на персональному комп'ютері.

Розміщуючи навчальний матеріал в Google Classroom, викладач може, наприклад, надати учням завдання на вибір: подивитися, прослухати або прочитати інформацію. Крім того, викладач може по-різному здійснювати взаємодію з учнями, визначати необхідний ступінь контролю за ходом виконання завдань, створювати покрокові інструкції до кожного завдання і коментарі до помилок, додатково нагадувати учням про терміни здачі виконаного завдання. Викладач може підбирати завдання індивідуально для кожного з учнів, даючи їм можливість удосконалити певні знання, уміння та навички, важливі для формування іншомовної комунікативної компетентності. Таким чином, робота в Google Classroom може бути організована з урахуванням індивідуальних особливостей учнів.

Важливою складовою навчального процесу є контроль й оцінювання навчальних досягнень учнів. Сервіси Google, а саме Google Forms значно спрощують цей процес. Викладачеві необхідно лише налаштувати відповідні параметри тесту відповідного формату, і програма самостійно здійснить перевірку завдань, а учні матимуть можливість ознайомитися з правильними чи неправильними відповідями. Даний сервіс дає можливість не тільки проаналізувати роботу кожного з учнів, а й зробити висновок про роботу (рис. 1.7) та прогрес групи в цілому (рис. 1.8) [72].

Test 1
* Обязательно

Имя * _____ / 0
Даша
Добавить личный комментарий

✓ 1. The purpose of the text is to... * _____ / 1

A persuade people that a cruise is a wonderful holiday.

B criticise people who go on cruise ships.

C explain some of the problems that cruise ships cause. ✓

D persuade governments to ban cruise ships

Добавить личный комментарий

✗ 2. One reason cruise ships cause a lot of airpollution is because * _____ / 1

Рисунок 1.7 – Приклад аналізу роботи учня в Google Forms

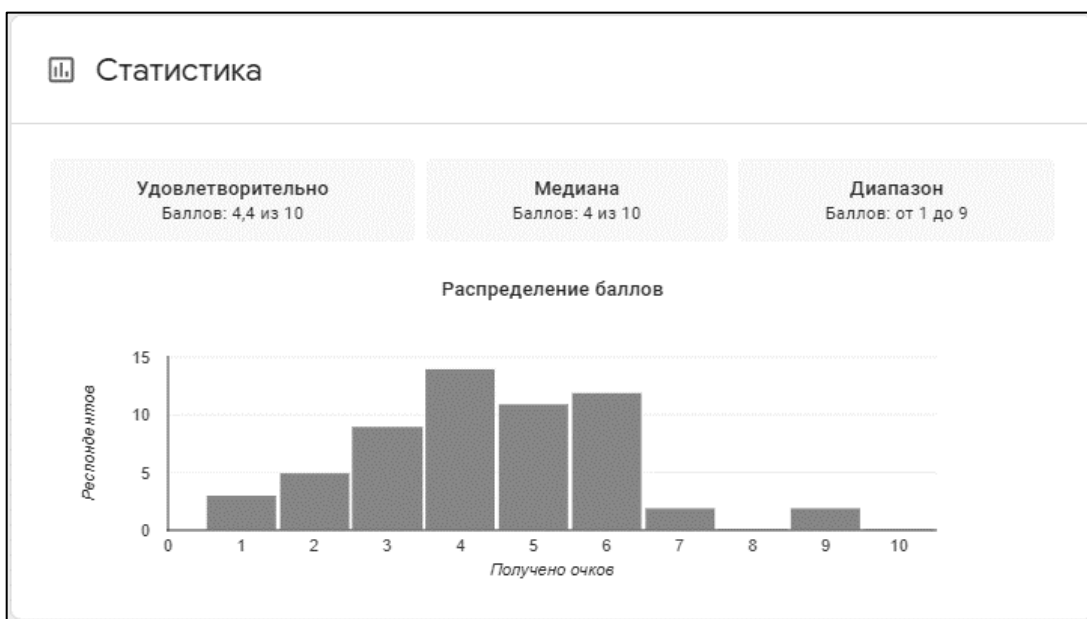

Рисунок 1.8 – Приклад аналізу прогресу групи вцілому в Google Forms

Розглянемо можливості використання навчального середовища Google Classroom у навчанні учнів читання. Наприклад, на дотекстовому етапі вчитель обговорює з учнями ситуацію чи тему, якій присвячено текст для читання, задає запитання, дає можливість пригадати тематичну лексику, країнознавчі реалії, пропонує передбачити зміст, мовний і країнознавчий матеріал тексту за його частинами. З цією метою вчитель може прикріпити посилання на відео, колаж, комікс тощо, присвячені темі читання, з запитаннями до них, щоб підготувати учнів до сприймання тексту. Також він може розмістити завдання на перевірку фонових знань учнів за темою тексту (вірно / невірно, згоден / не згоден, заповнити пропуски тощо), використовуючи різні сервіси Google [73; 74; 76; 78].

На етапі читання здійснюється читання розміщених в електронному середовищі матеріалів.

Післятекстовий етап передбачає виконання учнями завдань на перевірку розуміння прочитаного або завдань, пов'язаних з використанням одержаних у читанні знань у комунікативній діяльності. На цьому етапі відбувається оцінювання з боку вчителя і самих учнів. Це можливо здійснювати усно або за допомогою інших сервісів, таких як Google Form.

Коли навчального читання відбувається у класі, то, як уже було зазначено, вчитель проводить усну бесіду, ставить комунікативні завдання до початку роботи над текстом, здійснює його аналіз у процесі читання, перевіряє розуміння прочитаного, а потім організує продуктивну комунікативну діяльність (усномовленнєву чи писемномовленнєву). Зрозуміло, що не всі ці види діяльності традиційного навчання доступні в електронному навчальному середовищі. Проте, вони можуть бути компенсовані іншими завданнями для самостійної роботи.

Отже, можемо зробити висновок, що електронне навчальне середовище Google Classroom доцільно використовувати на всіх етапах навчання читання.

2 АКТИВІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА GOOGLE CLASSROOM

2.1. Вихідний рівень розвитку компетенції учнів старшої школи у читанні текстів іноземною мовою

Читання – це «вид мовленнєвої діяльності, спрямований на смислове сприйняття графічно зафіксованого тексту» [5, с. 24]. Відповідно, головною метою читання можна вважати отримання й перероблення письмової інформації. Процес розпізнавання тексту миттєвий, коли людина володіє набором лексичних, фонетичних і граматичних інформативних ознак. Компетентність у читанні – «здатність читати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування. Складовими компетентності в читанні є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності, а саме – здібності до читання» [33].

На кінець 11-го класу учні загальноосвітнього навчального закладу, які вивчають першу іноземну мову, досягають рівня B1, учні спеціалізованої школи з поглибленим вивченням іноземної мови – рівня B2. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти [15; 17].

Відповідно до цього, на момент закінчення школи випускники повинні вміти:

– «виокремлювати загальну інформацію з текстів, що використовуються в повсякденному спілкуванні (короткі повідомлення для друзів, оголошення, проспекти, меню тощо);

– знаходити загальну й детальну інформацію з текстів різного характеру, що використовуються в повсякденному житті (оголошення, проспекти, меню, розклад руху поїздів тощо);

- виділяти детальну інформацію про осіб, факти, події тощо;
- розрізняти фактографічну інформацію та враження;
- сприймати точки зору авторів на конкретні та абстрактні теми;
- розуміти різножанрові тексти, включаючи уривки художніх творів та творів публіцистичного стилю;
- розуміти структуру тексту й розпізнавати зв'язки між його частинами» [44].

Уміння читати іноземною мовою дає можливість випускникам школи у своїй подальшій роботі та навчанні користуватися літературою іноземною мовою для пошуку інформації за фахом, задоволення своїх читацьких чи творчих інтересів, удосконалення умінь усного мовлення тощо. Уміння працювати з навчальною інформацією включає вміння: «виділяти в тексті головне, розбивати текст на частини, знаходити в підручнику необхідну інформацію, переконструювати текст (скоротити, змінити, доповнити), робити узагальнення по декількох параграфах, розділах, скорочувати об'ємний текст, не спотворюючи сенсу тексту. Крім того, гарно сформовані навички зрілого читання є необхідною умовою для успішного складання державної атестації» [28, с. 24]. Тому, формування та розвиток вмінь, знань та навичок в читання є першочерговим завданням на даному етапі.

На сьогодні немає даних загального моніторингу рівня розвитку компетентності у читанні іншомовних текстів учнів старшої школи, тому нашим завданням на даному етапі роботи є вивчення питання кількісних та якісних показників вихідного рівня сформованості компетентності в читанні. Дослідження проводилося на базі середньої загальноосвітньої спеціалізованої школи № 1 міста Хмельницького. Респондентами стали 58 учні 11-их класів.

Отже, об'єктом контролю для визначення рівня розвитку компетентності у читанні учнів старшої школи є складові компоненти КЧ, а саме рівень розвитку вмінь, навичок та знань старшокласників у читанні текстів іноземною мовою.

Відповідно до компонентів читацької компетентності нами було визначено такі критерії оцінювання читацької компетентності, а саме:

- критерій перебігу читання ІТ;
- критерій розуміння ІТ;
- критерій осмислення ІТ.

Розглянемо зазначені критерії докладніше.

Критерій перебігу читання пов'язаний з вірною інтерпретацією змісту тексту і включає в себе зорове сприйняття ІТ, розпізнавання і ідентифікація графічних знаків ІТ, знаходження орієнтирів для розуміння ІТ, взаємодія тексту з малюнками, анімацією, аудіо елементами, графікою, усвідомлення композиційно-мовленнєвої структури ІТ.

Критерій розуміння ІТ відображає повноту, точність і глибину розуміння друкованого і електронного тексту, включає в себе вміння критично оцінювати читацькі джерела, знаходити в тексті головні і другорядні дані, узагальнювати його тематичний зміст, гнучко змінювати читацькі стратегії в залежності від мети читання. Даний критерій відображає вміння осмисленого розуміння тексту і гіпертексту, а саме: вміння виділяти окремі ключові елементи, узагальнювати, знаходити головні і другорядні факти, співвідносити елементи тексту, згрупувати їх за певними ознаками, робити висновки на основі інформації з тексту, інтерпретувати [48].

Критерій осмислення ІТ відповідає за осмислення діяльності читання і рефлексію власного читацького досвіду, за отримання інформації з друкованих та електронних джерел. Він включає вміння аналізувати ІТ, критично оцінювати ІТ та формулювати відповідних висновків.

Завдяки осмисленню з'являється усвідомленість – рушійна сила оцінки і розуміння своєї некомпетентності для здійснення переходу через усвідомлену некомпетентність до усвідомленої компетентності, а потім автоматизації засвоєних читацьких умінь і у більшому зосередженні на читанні, пріоритетному в навчальному та професійному контексті. Саме за допомогою осмислення (рефлексії) читацької діяльності формується неусвідомлена, або автоматизована читацька компетентність [21].

Варто зазначити, що на рівень розвитку КЧ учнів старших класів також впливає мотивація читацької діяльності, що відображає читацькі мотиви і способи їх задоволення. Вона охоплює знання про прийоми ефективної постановки читацьких цілей і завдань, а також уміння ставити їх самостійно і усвідомлено відповідно до читацьких потреб в процесі активного залучення в діяльність читання в інформаційно насиченому просторі [18].

Означені критерії і є сукупністю кількісних та якісних параметрів для оцінювання рівня знань, умінь та читання текстів іноземною мовою, що дозволяє говорити в цілому про оцінку рівня розвитку компетентності у читанні учнів старшої школи.

Керуючись «Критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземних мов у системі загальної освіти» [25] нами було визначено рівні розвитку компетентності у читанні текстів іноземною мовою учнів старшої школи: низький, середній, високий. Визначення параметрів кожного рівня дозволяє виявити динаміку розвитку досліджуваної компетентності у навчально-виховному процесі.

Низький рівень – «учень уміє читати вголос і про себе з розумінням основного змісту тексти, побудовані на вивченому матеріалі. Уміє частково знаходити необхідну інформацію у вигляді оціночних суджень за умови, що в текстах використовується знайомий мовний матеріал» [44, с. 78].

Середній рівень – «учень уміє читати з повним розумінням тексти, які містять певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися; уміє знаходити потрібну й аналізувати інформацію в текстах інформативного характеру та робити відповідні висновки» [44, с. 78].

Високий рівень передбачає, що учень «вміє читати з розумінням основного змісту тексти, аналізує їх, розуміє прочитаний текст, робить власні висновки, порівнює отриману інформацію з власним досвідом. У повному обсязі розуміє тему прочитаного тексту різного рівня складності» [44, с. 78].

З метою контролю рівня розвитку компетентності у читанні учнів старших класів було розроблено завдання на перевірку знань, навичок і вмінь за кожним

з означених критеріїв. На даному етапі учням одинадцятих класів було запропоновано виконати ряд контрольних вправ та комплекс діагностичних методик:

- анкетування «Методика діагностики структури навчальної мотивації» використано для діагностування загального рівня мотивації учнів та читацької діяльності зокрема (Додаток А); анкетування «Рефлексія читацького досвіду» з метою перевірки осмислення діяльності читання і рефлексію власного читацького досвіду (Додаток Б);

- базові види тестових завдань: перехресного вибору (matching); альтернативного вибору (true / false choice); множинного вибору (multiple choice); на завершення (completion); на підстановку (substitution); на трансформацію (transformation) з метою виявлення повноти, точності і глибини розуміння учнем тексту [63] (Додаток В).

З метою оцінювання рівня розвитку КЧ, а саме вміння учнів знаходити в тексті головні і другорядні дані, узагальнювати його тематичний зміст, розуміти текст, виділяти окремі ключові елементи, узагальнювати та робити висновки на основі інформації з тексту були розроблені базові тестові завдання у Google Forms. Така форма завдань дає можливість не тільки об'єктивніше оцінити учнів (оскільки відсутній суб'єктивний компонент), а й бачить зведені результати тестування, запитання, на які часто відповідають неправильно, узагальнені графіки відповідей на кожне запитання. Це дозволяє аналізувати відповіді на окремі запитання та результати кожного учасника тестування, а узагальнені результати тестування можна переглянути у вигляді таблиці. Зазначені критерії перевірялися різними тестами, кожен з яких включав 10 питань, кожне з яких оцінювалося в 1 бал.

Максимально можлива кількість балів, отриманих учнями за виконання усіх контрольних завдань – 30 (табл. 2.1). Отже, низький рівень розвитку КЧ мав бути зафіксований в учнів, які отримали 0-13 балів, середній рівень – в учнів, які отримали 14-23 балів, високий рівень – в учнів, які набрали 24-30 бали. У випадку неправильної відповіді учні не отримували балів.

Таблиця 2.1 – Критерії оцінювання КЧ учнів старшої школи

Критерії оцінювання	Об'єкти контролю	Максимальний бал
Критерій перебігу читання ІТ	Вірна інтерпретацією змісту тексту	10
	Знаходження орієнтирів для розуміння ІТ	
	Взаємодія тексту з малюнками, анімацією, аудіо елементами, графікою	
	Усвідомлення композиційно-мовленнєвої структури ІТ	
Критерій розуміння ІТ	Повнота розуміння ІТ	10
	Точність розуміння ІТ	
	Глибина розуміння ІТ	
	Інтерпретація ІТ	
Критерій осмислення ІТ	Аналіз ІТ та критична оцінка ІТ	10
	Формулювання висновків	

Отже, у процесі дослідження нами були отримані такі результати.

При оцінюванні критерія, пов'язаного з вірною інтерпретацією змісту тексту, тобто критерія перебігу читання ІТ виявили наступні результати (рис. 2.1): лише 2 учні (3,4%) повністю справилися з завданням; 38 учнів (65,5%) виконали лише половину і менше завдань.

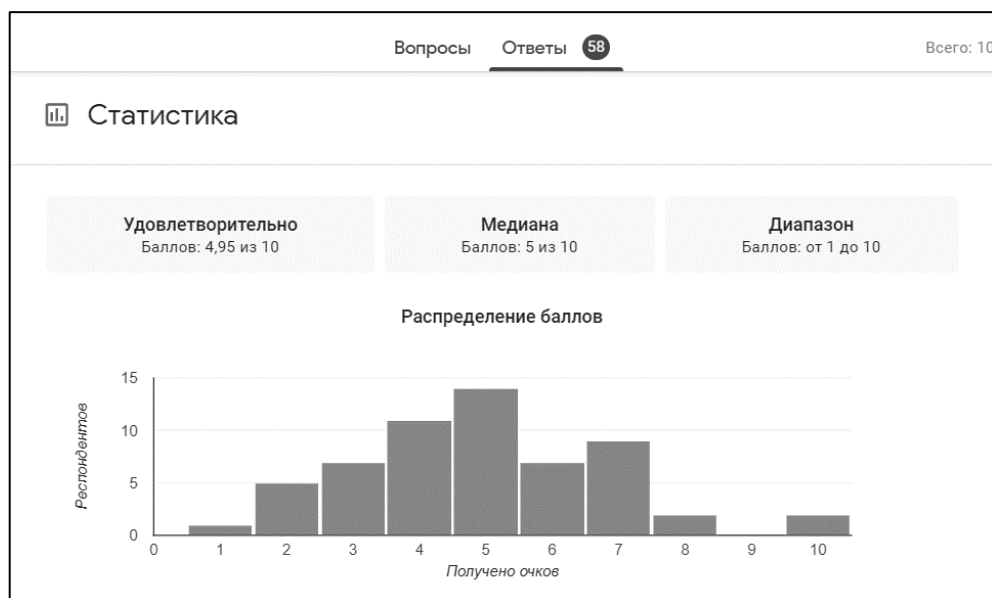

Рисунок 2.1 – Результати оцінювання критерію перебігу читання ІТ

Перевірка повноти, точності і глибини розуміння учнями тексту, а також вміння учнів знаходити в тексті головні і другорядні дані, узагальнювати його зміст, виділяти окремі ключові елементи та робити висновки показала, що жоден учень повністю не виконав тест (рис. 2.2). Лише 16 учнів (27,5%) отримали позитивні результати, решта 42 учні, що становить 72,5% не справилися з завданням.

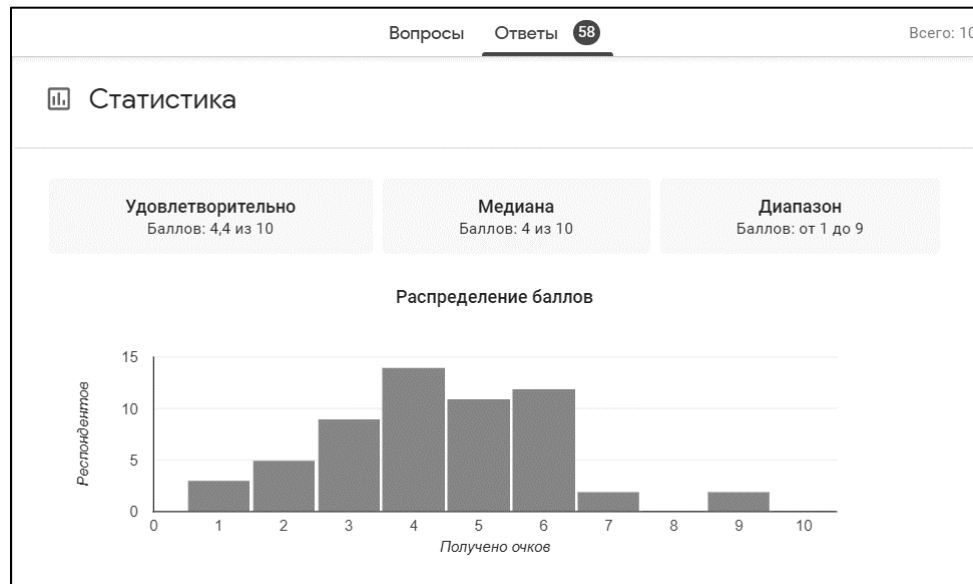

Рисунок 2.2 – Результати оцінювання критерію розуміння ІТ

Критерій осмислення ІТ вивив, що учні старших класів не готові оцінювати і аналізувати власний читацький досвід (рис. 2.3). 38 учні (65%) старших класів виявили недостатній рівень осмислення ІТ, тобто вони не вмію здійснювати аналіз та критичну оцінку ІТ. Вони мають складності з формулюванням висновків та розуміння ІТ.

До того ж, з метою перевірки осмислення діяльності читання і рефлексії власного читацького досвіду нами була розроблена анкета «Рефлексія читацького досвіду», що включала ряд питань, на які учні повинні були дати конкретні відповіді так/ні, або здійснити оцінку власного досвіду. Анкетування виявило, що учні не зацікавлені в здобутті нової інформації з текстів під час уроків, головною метою залишається читання для виконання завдання, поставленого викладачем. Учні не задоволені власними результатами (58 %) і не знають як їх покращити.

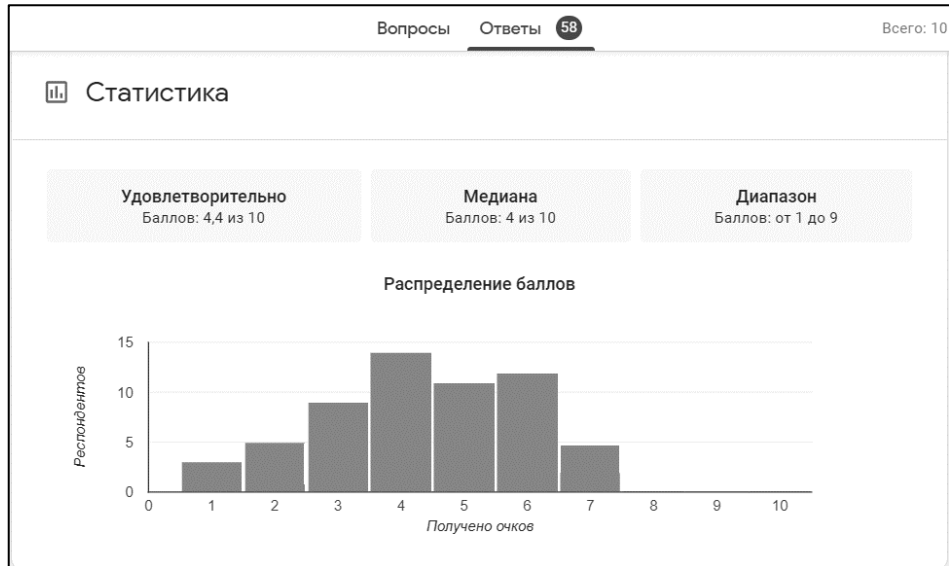

Рисунок 2.3 – Результати оцінювання критерію осмислення ІТ

Для діагностування загального рівня мотивації учнів та читацької діяльності зокрема, використано анкетування «Методика діагностики структури навчальної мотивації». Отримані результати виявили, що учні мають низьку мотивацію до навчання загалом. Рисунок 2.4 демонструє, що учні не зацікавлені в набутті нових знань та вмінь. Лише 1 учень виявив високу мотивацію до навчальної діяльності.

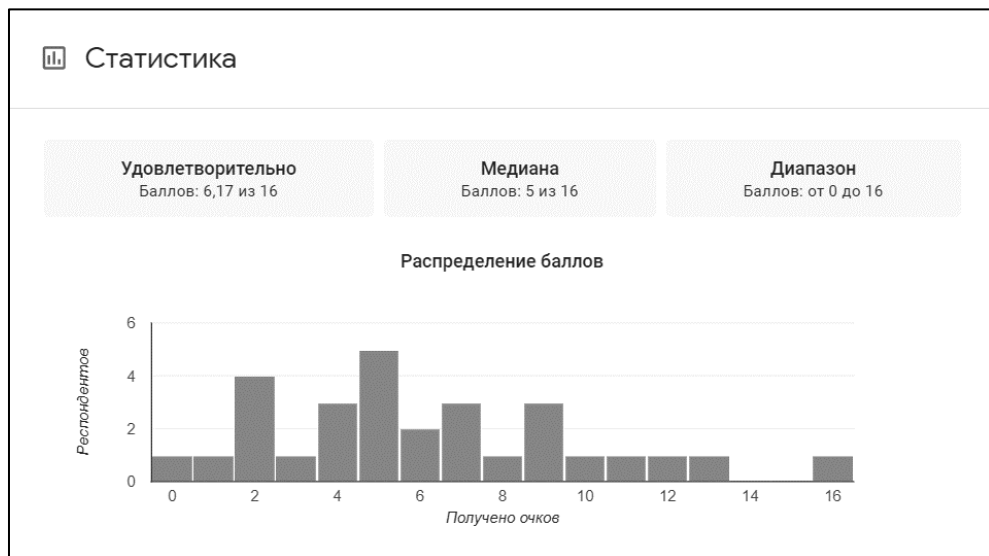

Рисунок 2.4 – Результати діагностування загального рівня мотивації учнів до навчальної діяльності

До того ж проведене анкетування («Методика діагностики структури навчальної мотивації») та анкетування «Рефлексія читацького досвіду») дало можливість виявити: інтереси учнів, яка тематика текстів їм цікава, труднощі сприйняття тексту, їхня побажання при створенні курсу.

Означені критерії і є сукупністю кількісних та якісних параметрів для оцінювання рівня знань, умінь та читання текстів іноземною мовою, що дозволяє говорити в цілому про оцінку рівня розвитку компетентності у читанні учнів старшої школи. Результати оцінювання рівня розвитку компетентності в читанні іншомовних текстів учнів старших класів на етапі констатувального експерименту представлено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Результати оцінювання рівнів розвитку компетентності у читанні текстів іноземною мовою учнів старшої школи

Кількість учнів	Рівень					
	Високий		Середній		Низький	
	Кількість учнів	%	Кількість учнів	%	Кількість учнів	%
58	6	10	16	28	36	62

Аналізуючи таблицю можна зробити висновок про те, що рівень розвитку КЧ більшості учнів (62%) є «низьким», тобто більшість учнів не справилися з поставленими завданнями і виявили низький рівень мотивації та рефлексії. Результати показали, що учні переважно володіють основними вміннями і навичками, проте не завжди адекватно використовують їх на практиці. Вони володіють повільною швидкістю сприйняття і розуміння ІТ, мають труднощі у знаходженні орієнтирів для розуміння ІТ. Крім того, більшість учнів не уміє знаходити потрібну інформацію в текстах, аналізувати її та робити відповідні висновки. Лише 8 учнів читає з розумінням основного змісту тексти, аналізує їх, розуміє прочитаний текст, робить власні висновки. Середній бал по групі становить 3,17.

Для об'єктивності оцінювання вихідного рівня розвитку КЧ учнів було використано середній коефіцієнт навченості (K), за В. Беспальком [3]:

$$K=A/N,$$

де A – кількість правильних відповідей, а N – максимально можлива кількість балів за яким виконання завдання. При цьому виконання завдань вважалось задовільним, якщо K становило не менше 0,7 (70%).

На даному етапі середній коефіцієнт навченості учнів читати і сприймати отриману інформацію становить 0,63 (63%). Результати проведеного зрізу свідчать, що учні хоча і мають певні елементарні знання та вміння, проте вони є недостатньо розвинені.

Отже, на етапі констатувального експерименту з метою об'єктивної та ефективної перевірки рівня розвитку КЧ було виявлено критерії оцінювання компетентності в читання іноземних текстів учнів старшої школи: критерій перебігу читання ІТ, критерій розуміння ІТ, критерій осмислення ІТ, та рівні розвитку: високий, середній, низький. Означені критерії і є сукупністю кількісних та якісних параметрів для оцінювання рівня знань, умінь та читання текстів іноземною мовою, що дозволяє говорити в цілому про оцінку рівня розвитку компетентності у читанні учнів старшої школи. З метою визначення рівня розвитку компетентності у читанні учнів старших класів було розроблено завдання на перевірку знань, навичок і умінь за кожним з означених критеріїв. Вихідний рівень розвитку компетенції учнів старшої школи у читанні текстів іноземною мовою є недостатнім.

2.2. Розробка навчального онлайн курсу як засобу розвитку компетентності учнів старших класів у читанні текстів іноземною мовою

Результати констатувального етапу дослідження свідчать, що учні старшої школи не володіють відповідним рівнем розвитку КЧ. Тому, на нашу думку, слід розглянути можливості оптимізації процесу розвитку КЧ з залученням інформаційно-комунікаційних технологій освітнього призначення, спрямованої

на формування у учнів старшої школи умінь читання іншомовних текстів. Таким чином, для ефективного розвитку КЧ старшокласників нами було розроблений навчальний онлайн курс (НОК) у Google Classroom.

Аналіз науково-методичної літератури (В. Демешкевич [14], В. Кухаренко, О. Рибалко [26], А. Драч [16], П. Сисоєва [54], Г. Ткачук [57], Ф. Мартін, М. Паркер (F. Martin, M. Parker) [72], Дж. Рейх (J. Reich), Т. Даккор (T. Daccord), А. Новембер (A. November) [75]) дав можливість виокремити основні критерії оцінки НОК. Серед них виділяють критерії відповідності (критерії якості) НОК для навчання іноземної мови та критерії оцінки НОК з урахуванням особливостей електронного тексту. До перших відносять: сприяння підвищенню продуктивності праці й ефективності освітнього процесу; підвищення свідомості й інтересу до вивчення іноземної мови; оперативність зворотного зв'язку; можливість швидкого введення відповідей без тривалого кодування і шифрування; наявність тренувальних завдань; наявність контрольних завдань; реалізація навчальної функції інтерфейсу; комплексність дидактичних матеріалів; наявність супроводжувальної документації; можливість багаторазового виконання вправ; наявність наочності.

До других: нелінійну структуру тексту; наявність «когезії» – «поверхневої лінійної структури тексту як послідовного сполучення речень, але лише на рівні окремих текстів як складових; цілісність, глибинну структуру тексту, у якій значення використаних у тексті мовних виразів семантично поєднані й зумовлені контекстом; інтенціональність – спрямованість на читача; інтертекстуальність – наявність у письмовому тексті великої кількості раніше створених текстів» [9].

Критеріями оцінки НОК для навчання читання є (В. Демешкевич [14], Н. Муліна [36]) відповідність вимогам, що висуваються до електронного тексту; використання комплексу засобів презентації матеріалу (звук, графіка, мультиплікація, відео, текст), максимальне використання аудіоформату, показ явищ у динаміці; наявність належної послідовності вправ, які формують відповідні навички і вміння в читанні, чітке розмежування тренувальних і контролюючих вправ; варіювання мовного наповнення завдань; оптимальна

кількість та різноманітність типів вправ; ефективні засоби виконання завдань, традиційних для друкованих, аудіовідеоматеріалів; наявність специфічних комп'ютерних видів завдань, які складно або неможливо виконати без використання комп'ютера; можливість перегляду, аналізу, виправлення помилок; комплексність дидактичних матеріалів (залучення до структури словників, редакторів тексту); адаптивність навчальних матеріалів (можливість вибору рівня складності, обсягу, формату подання інформації: текстового, аудіо, відео і варіантів їх комбінування, послідовність виконання завдань, часу на їх виконання); можливість об'єктивно оцінити початковий і кінцевий рівень сформованості навичок і вмінь читання; можливість роботи в діалоговому режимі.

Прийнято виділяти такі основні етапи в технології створення навчального курсу: підготовка вихідних матеріалів; розробка структури НОК; створення програмного продукту; налагодження і коректування; реалізація НОК; апробація НОК; впровадження в навчальний процес [36]. Основні етапи в технології створення навчального курсу наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Основні етапи в технології створення навчального курсу

№	Етап	Мета
1.	Підготовка вихідних матеріалів	Визначити: – мету та завдання; – зміст навчання; – контингент учнів; – місце курсу серед інших методів і засобів навчання; – одномовність/багатомовність курсу; – технічні засоби навчання
2.	Розробка програмної структури курсу	Визначити: – структуру курсу; – (підсистему) систему вправ; – форму взаємодії між вчителем та учнем; – форму зворотного зв'язку та контроль.
3.	Створення продукту	Скласти алгоритм окремих вправ та курсу загалом; обрати програмні засоби

Продовження таблиці 2.3

4.	Налагодження коректування	і Здійснити корекцію змістовної частини курсу методистом
5.	Реалізація НК	Здійснити введення курсу; виправити синтаксичні, логічні, методичні та лінгвістичні помилки в курсі
6.	Апробація	Провести експериментальну перевірку та оцінку ефективності курсу
7.	Впровадження НК	Відредагувати навчальні матеріали, сформулювати інструкції та здійснити остаточні доопрацювання курсу

Розробка навчального онлайн курсу «Improve your reading skills» [68] в електронному середовищі Google Classroom здійснювалась нами за вказаними етапами. Розглянемо детальніше сценарій створення навчального онлайн курсу «Improve your reading skills».

Етап *підготовки вихідних матеріалів* є найскладнішим для автора-викладача іноземної мови. На цьому етапі було сформульовано мету й завдання курсу, відібрано навчальний матеріал, що відповідає меті навчання та контингенту учнів, а також проаналізовано ті специфічні вимоги, які висуває щодо навчального матеріалу саме комп'ютеризоване навчання іноземної мови.

На етапі підготовки ми дотримувались універсальних положень про створення ефективної навчальної програми, сформульованих Н. Муліною [36]. Відповідно до цих положень нами було: 1) визначено конкретну мету навчання – розвиток КЧ учнів старшої школи; 2) ідентифіковано групу учнів, яких заплановано для навчання – учні 11-го класу у процесі підготовки до ЗНО; 3) визначено обсяг інформації (кількість текстів та вправ, що увійшли до курсу); 4) обрано відповідну технологію навчання, що увійшла до загальної системи навчання; 5) розроблено стратегію навчання згідно з викладеними вище положеннями.

Працюючи над *розробкою* навчального онлайн курсу в електронному середовищі Google Classroom, ми спочатку вирішили загальні педагогічні питання, зокрема: доцільність використання комп'ютера або телефону для

оволодіння навичками й вміннями вивчаючого та ознайомлювального читання, досвід і рівень підготовки учнів у читанні іншомовного тексту та використанні комп'ютера, тривалість заняття і місця використання електронних матеріалів на занятті з іноземної мови.

Важливою особливістю створеного нами навчального онлайн курсу в електронному середовищі Google Classroom є можливість використання розгалуженої системи допомоги користувачам та реалізація зворотного зв'язку. Після виконання вправ учень натискає клавішу «Відправити». НОК передбачає такі засоби реагування на відповіді учнів:

- 1) повідомляє про правильність чи неправильність виконання вправи, вказує кількість правильних та неправильних відповідей;
- 2) у разі помилки надає кількість спроб виконання завдання (у деяких випадках кількість спроб фіксується);
- 3) подає підказки різних видів: у вигляді зазначення місця помилки; у вигляді варіантів правильної відповіді; у вигляді перекладу рідною мовою.

Існує три тенденції щодо одержання необхідних матеріалів: 1) підбір та використання доступних готових матеріалів, 2) модифікація/вдосконалення існуючих матеріалів, 3) розробка нових матеріалів [26].

Г. Ткачук [57] пропонує робити вибір із доступних готових матеріалів для використання у навчальному процесі, а саме на заняттях з іноземної мови, опираючись на:

- відповідність матеріалів меті курсу;
- відповідності матеріалів рівню мовної та мовленнєвої компетентності учнів та загальному рівню володіння іноземною мовою;
- відповідності сучасності змісту й актуальності наведених програм;
- спроможності технічної презентації;
- якості й ефективності матеріалів, які підтверджені попереднім досвідом їхнього використання.

До модифікації або вдосконалення матеріалів рекомендується звертатися у разі неможливості використання матеріалів в оригінальному вигляді. Це може бути спричинено невідповідністю мови, технічних засобів, технологій тощо [76].

На цьому ж етапі визначається місце НОК серед інших методів і засобів навчання. Як було зазначено вище, тут існує два основних підходи. Перший передбачає використання НОК як доповнення до друкованих підручників та навчальних посібників. Другий підхід полягає в тому, що НОК створюється як самостійний комплексний навчальний засіб. Найчастіше НОК складає лише частину загальної програми вивчення предмета, і цей факт слід враховувати на початку роботи над створенням НОК [36].

На етапі *практичної розробки* НОК було складено структурну схему всього курсу. У літературі, присвяченій комп'ютерному навчанню іноземних мов, «розподіл навчальних матеріалів на невеликі закінчені частини» прийнято називати розподілом на модулі [26, с. 231]. Необхідність чіткого структурування матеріалу (навіть більш жорсткого, ніж у традиційних підручниках) зумовлюється такими чинниками:

- «організаційним – розбивка навчального матеріалу на блоки-модулі не тільки полегшує учню вивчення цього матеріалу в режимі самостійної роботи з комп'ютером, а й дозволяє регламентувати порядок взаємодії учня з комп'ютером;

- функціональним – реалізація гіпертекстових переходів під час розробки НОК повинна передбачати відособленість змістовних фрагментів тем» [26, с. 54]. Структуру НОК «Improve your reading skills» в електронному середовищі Google Classroom подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Структура навчального курсу «Improve your reading skills»

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА			
Мета: інформаційно-організаційна			
Block 1	Відомості про НК		
Block 2	Методичні рекомендації з вивчення навчального матеріалу		
Block 3	Пакет анкет		
Block 4	Пакет тестових завдань для визначення вхідного рівня вмінь		
2. ОСНОВНА ЧАСТИНА			
Мета: навчально-тренувальна			
Block 1	Text 1. Adventure travel		
	Pre-Reading	Reading	Post-Reading
Block 2	Text 2. Are zoos a good thing?		
	Pre-Reading	Reading	Post-Reading
Block 3	Text 3. The end of life on Earth?		
	Pre-Reading	Reading	Post-Reading
Block 4	Text 4. Choosing a musical instrument		
	Pre-Reading	Reading	Post-Reading
Block 5	Text 5. Video games are good for you!		
	Pre-Reading	Reading	Post-Reading
3. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА			
Мета: інформаційно-довідкова; практично-комунікативна			
Block 1	Glossary		
Block 2	Online resources		
Block 3	References		

Згідно з даними таблиці 2.4, НОК «Improve your reading skills» має три частини: вступну, основну і заключну. До *вступної частини* увійшли чотири інформаційні блоки: відомості про НОК (дата створення, автори, вимоги до програмного налаштування (операційної системи, процесора, програмного забезпечення, оперативної пам'яті)); методичні рекомендації з вивчення навчального матеріалу (етапи роботи з ІТ, порядок виконання вправ, вказівки щодо виконання творчих завдань та завдань, які викладач буде перевіряти особисто (без підтримки комп'ютера)); пакет анкет для визначення особистого ставлення учнів до використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання загалом та НОК для навчання читання ІТ зокрема; пакет тестових завдань для визначення вихідного рівня вмінь читання ІТ. На рисунку 2.5 представлено який вигляд має Вступна частина курсу в електронній версії.

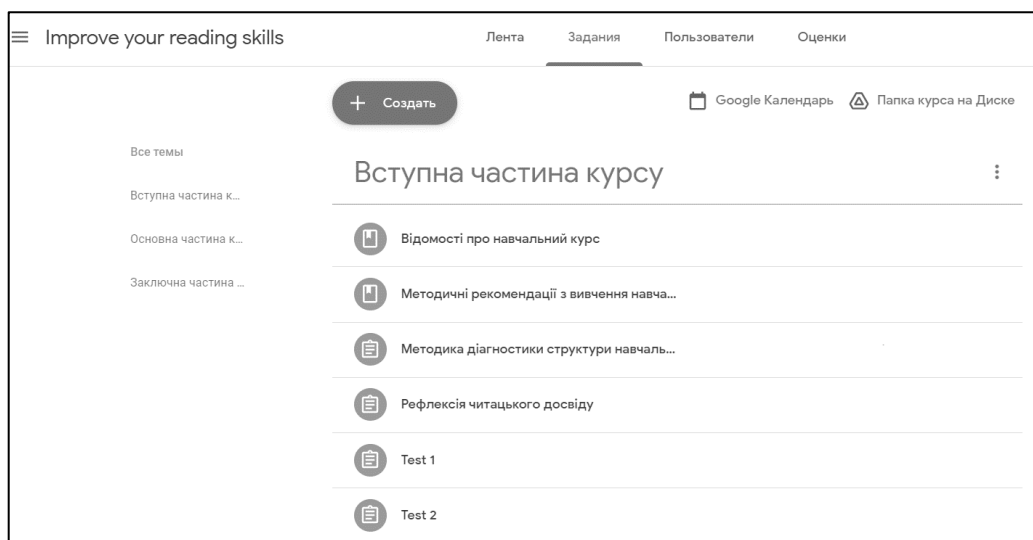

Рисунок 2.5 – Вступна частина курсу «Improve your reading skills»

Основна частина (рис. 2.6) містить п'ять інформаційних блоків, що відповідають етапам формування КЧ. Блок 1 та 2 відповідають першому етапу – підготовчому етапу розвитку компетенції в читанні іншомовних текстів, Блок 3 та 4 відповідають другому етапу – основному, та Блок 5 відповідає завершальному етапу.

До блоків увійшло п'ять текстів, відповідно до п'яти тем практичних занять. Відібрані для навчання читання з екрану монітору тексти також відрізняються за рівнем складності за принципом від простішого до складнішого та за обсягом.

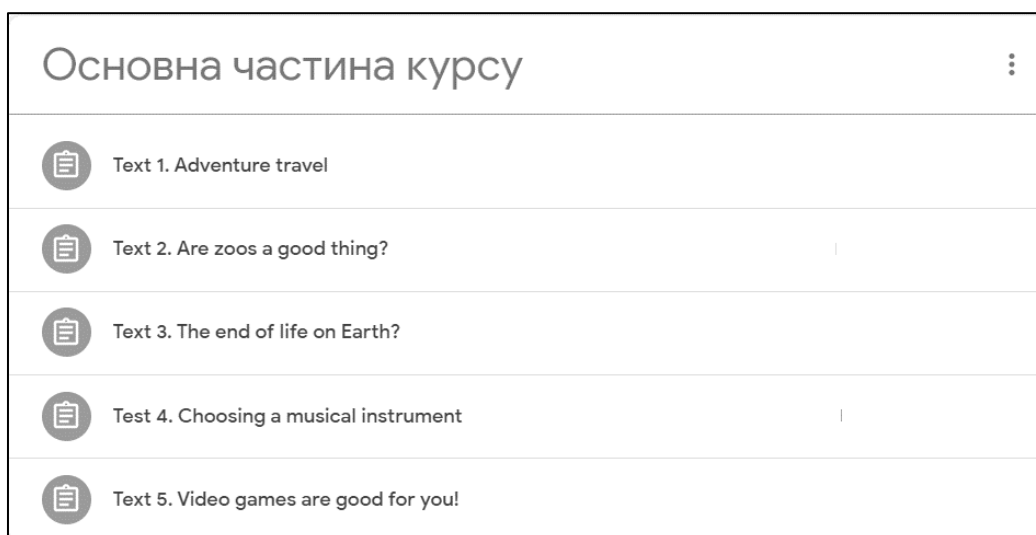

Рисунок 2.6 – Основна частина курсу «Improve your reading skills»

До заключної частини (рис. 2.7) увійшли: «Glossary» – словник, якій містить лексичні одиниці, що зустрічаються у ІТ; «Online resources» – перелік адрес сайтів, які містять ІТ та іншу інформацію, що увійшла до НОК; «References» – список використаних джерел інформації.

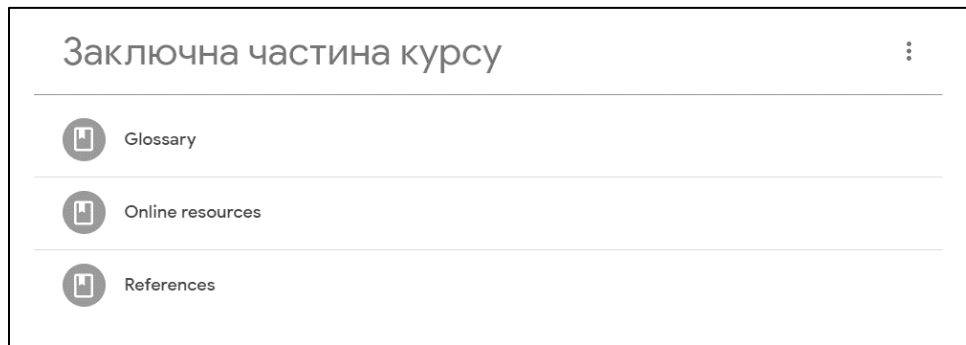

Рисунок 2.7 – Основна частина курсу «Improve your reading skills»

Далі був створений комплекс вправ, спрямованих на формування навичок і вмінь вивчаючого та ознайомлювального видів читання ІТ, визначені форми взаємодії вчителя з учнями, вибрані форми зворотного зв'язку (Додаток Г).

При розробці вправ до кожного блоку ми враховували етапи роботи з текстом: дотекстовий (для підготовки до читання художнього тексту), текстовий (для читання художнього тексту та перевірки повноти його розуміння) та післятекстовий етап (для контролю глибини розуміння змісту ІТ) [11; 50].

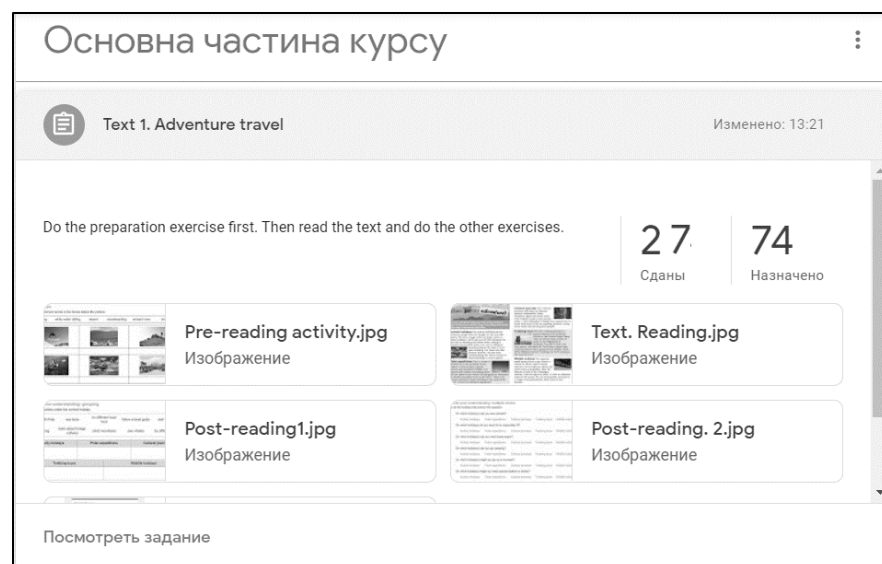

Рисунок 2.8 – Структура блоку основної частини курсу «Improve your reading skills»

На *дотекстовому* етапі вчитель пропонує учням іншомовний текст, на базі проходитиме навчання читання. Метою цього етапу є створення мотивації читання, введення учнів до основного змісту тексту та зняття труднощів (мовних – лексичних, граматичних і фонетичних, соціокультурних та смислових), вироблення стратегії «розуміння», прогнозування змісту того, про що буде читатися, для забезпечення розуміння. Відповідним прикладом є вправи до тексту *Video games are good for you!*. Наприклад:

Вправа 1.

Мета – розвиток умінь декодування значення словосполучення.

Тип вправи – умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, повністю керована.

Вид вправи – вправа-завдання на розуміння значення лексичних одиниць тексту.

Режим виконання – індивідуальний.

Інструкція: Match the vocabulary with the correct definition and write a–h next to the numbers 1–8.

1..... to narrow	a. a word that is important for or ‘key’ to the topic you are searching
2..... keyword	b. to make a mistake when writing something on a keyboard
3..... several	c. not to be trusted or believed
4.....a search engine	d. to make more limited
5..... to mis-type	e. software for sorting and blocking unwanted online content
6..... unreliable	f. a computer program that is used to look for information on the internet
7..... a filter	g. punctuation marks that look like this: “”
8..... inverted commas	h. more than two or three but not many

Вправа 2

Мета – розвиток умінь декодування значення словосполучення.

Тип вправи – умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, повністю керована.

Вид вправи – вправа-завдання на розкміння значення лексичних одиниць тексту.

Режим виконання – індивідуальний.

Інструкція: Write the instruments in the correct group: guitar /bass guitar /drums / flute / cello / tambourine / double bass / bassoon / tuba / xylophone /violin / saxophone / maracas / trumpet

String instruments	Wind instruments	Percussion instruments

Метою *текстового* етапу є створення комунікативних установок, в яких містяться вказівки на вид/режим читання, пошук необхідної інформації, швидкість і глибину розв'язання певних пізнавально-мовленнєвих завдань у процесі читання. Відповідним прикладом є вправи для розвитку комбінаторних умінь, в яких учням пропонується скласти логічно послідовний текст із десяти абзаців, розташувавши їх у правильній послідовності, натиснувши на кожний абзац кнопкою миші. Тоді номер обраного абзацу з'являється в рядку внизу. Правильною відповіддю вважається певна комбінація із десяти цифр. Наприклад:

Вправа 1.

Мета – розвиток комбінаторних умінь.

Тип вправи – умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, повністю керована.

Вид вправи – вправа-завдання на реконструкцію тексту.

Режим виконання – індивідуальний.

Інструкція: Reorganize the passages in chronological order. Listen to the audio record, follow the reader. Check.

1. ___   A. There is also evidence that gaming can help with
2. ___   psychological problems.....
3. ___   B. Games can help to develop physical skills...
4. ___

5. ___ C. For years video games have been criticised for making people more antisocial, overweight or depressed.....
6. ___ D. Games also benefit a variety of brain functions, including decision-making....
- E. violent games can alter brain function after as little as a week of play, affecting regions in the brain associated with emotional control and causing more aggressive behaviour in the player....

Післятекстовий етап спрямований на перевірку розуміння прочитаного, на використання вилученої інформації в усному і писемному мовленні. Змістом цього етапу є рецептивно-репродуктивні й рецептивно-продуктивні, репродуктивні чи продуктивні вправи. Перша група вправ цього етапу пов'язана з відтворенням матеріалу тексту з опорою на ключові слова й речення, скорочений чи спрощений варіант тексту. Учням пропонуються такі завдання опрацювання тексту, як-от: *розподіл тексту на смислові віхи, складання плану до тексту, пошук ключових фраз чи речень до кожного пункту плану*. Друга група вправ спрямована на розвиток умінь репродуктивно-продуктивного характеру відтворювати й інтерпретувати зміст твору в контексті проблем, яких торкається автор; аргументовано, з опорою на матеріал тексту висловлювати свої думки й судження щодо цих проблем; оцінювати інформацію, яка міститься в тексті, з точки зору її значущості для учня; повідомляти, про що учень дізнався з тексту, що його вразило. Наприклад:

Вправа 1.

Мета – інтерпретація тексту.

Тип вправи – умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, повністю керована.

Вид вправи – тест.

Режим виконання – груповий/індивідуальний.

Інструкція: Make up the plan of the story (6-8 points)

Вправа 2.

Мета – інтерпретація тексту.

Тип вправи – умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, повністю керована.

Вид вправи – тест.

Режим виконання – груповий/індивідуальний.

Інструкція: Is the statement true or false?.

1. Modern zoos can offer animals a living environment that is as good as their natural habitats.
2. One of the reasons zoo animals become distressed is because they are separated from their families.
3. Dolphins and whales usually live longer in zoos than in the wild.
4. People who have visited zoos are more likely to support animal conservation and protection
5. Zoos protect animals from being used for scientific research.

У розробленому курсі з кожним блоком збільшується і кількість завдань для роботи з текстом на дотекстовому та післятекстовому етапах. Так, у спочатку до дотекстового етапу увійшли вправи, як-от: *Answer the questions. Look at the transcription and pronounce the words.* Потім додано вправи на розвиток здогадки про значення інтернаціональних слів, а саме: *Guess the meaning of the given words.* Також було включено вправи на співвідношення зображень з виразами, що згадуються у тексті: *Match the names of sports with the pictures. Try to guess the meaning.* У четвертому та п'ятому змістовому модулі збільшилась кількість запитань, на які необхідно дати відповіді.

На післятекстовому етапі використовувалися вправи: *Find equivalents for the following phrases in the text. Is the statement true or false? If it is false, give a correct answer. Finish the statements choosing a phrase from those in brackets. Match the beginning of the sentence with its end. Put the sentences in chronological way according to the text. Answer the following questions.* У третьому та четвертому – було додано вправу *Make up the plan of the story (6-8 points)* та збільшено кількість запитань у вправі, метою якої було надати відповіді на запитання.

Невід'ємною частиною навчального процесу на кожному етапі та наприкінці навчання був контроль розвитку певних умінь учнів.

Учням із самого початку було чітко повідомлено конкретну мету і завдання. Ознайомлюючись з ними, учні розуміли кінцеву мету виконання курсу. Мета курсу загалом і кожного завдання окремо була орієнтована на учня. Зміст мав розкривати мету та призначення НОК для обраної аудиторії, був доречним, точним, перевіреним, повним і добре організованим, підкреслював нове і незнайоме, ґрунтуючись на загальних елементарних знаннях учнів.

Ефективність НОК значною мірою залежить від роботи на третьому етапі – етапі створення програмного продукту. На цьому етапі складався алгоритм НОК. Створений нами НОК «Improve your reading skills» належить до комбінованого типу. Учень самостійно здійснює вибір навчального матеріалу та може змінювати послідовність його проходження. Керування діяльністю учня з боку НОК реалізується шляхом надання правильних відповідей після закінчення виконання вправ; виконання підсистеми вправ здійснюється в наданій послідовності, що є логічним і раціональним з методичної та організаційної точки зору.

На цьому етапі також проходив вибір базових засобів розробки, зокрема, засобів інформації. Засоби інформації – форми вираження змісту (текст, відео, звук, зображення), які повинні підтримувати навчальну мету [54]. В. Кухаренко зазначає, що «вибір засобів інформації не має значного впливу на результати навчання, але може впливати на мотивацію навчання та термін виконання окремих завдань. На вибір засобів інформації впливає, з одного боку, наявність певних засобів, виправдання витрат на використання різних видів засобів, рівень умінь користувача, а з іншого боку, – можливість частково змінити навчальний діалог «учень – вчитель» порівняно з традиційним навчанням» [26, с. 54].

Особливі вимоги висуваються до стилю оформлення курсу. Характеристики типу і розміру шрифту можуть значно впливати на якість інформації в НОК. Слід використовувати найбільш розповсюджений тип

шрифту (Times New Roman). Обсяг матеріалу на екрані має бути невеликим (те, що вміщується в кадр). Необхідно вилучати, наскільки можливо, непотрібні слова, роблячи текст компактним. Занадто багато матеріалу, велика кількість рамок зумовлюють хаотичний зовнішній вигляд, відвертають увагу від основної інформації [71].

Необхідно зазначити, що згідно з дослідженнями Г. Ткачук [57], управління процесом розуміння передбачає «формування вмінь орієнтуватися в ІТ, бачити та виявляти різноманітні опори для розуміння, диференціювати інформацію за різними ознаками». Орієнтувальна діяльність під час читання здійснюється на всіх рівнях смислових одиниць тексту: реченнях, абзацах, завершених (цілісних) текстах. Формування вмінь орієнтуватися в тексті здійснюється за допомогою використання засобів управління, які за класифікацією дослідниці поділяються на «перцептивні (різноманітні шрифти, колір, підкреслення) та змістові (правила, коментарі, примітки, денотатні графи, завдання на інтерпретацію)» [20].

Наступним етапом є *налагодження і коректування*. Погано виконаний дизайн може бути причиною стресу і втоми, які знижують в учнів бажання працювати або навчатися. Існують певні вимоги до інтерфейсу, а саме: програма має бути націлена на основну мету навчання, бути легкою для використання, система повинна надавати інформацію у форматі і темпі, зручними для користувача.

На етапі *реалізації* НОК вводився в комп'ютер.

На етапі *апробації* НОК «Improve your reading skills» спочатку тестувався авторами, а потім учнями. Було виправлено всі виявлені недоліки.

Потім ми перейшли до етапу *експериментального впровадження* НОК в освітній процес. Він застосовувався згідно зі своїм призначенням – з метою розвитку КЧ на уроках іноземної мови у старшій школі, 11-ті класи. Впровадження НОК «Improve your reading skills» проводилося на базі середньої загальноосвітньої спеціалізованої школи № 1 міста Хмельницького у двох експериментальних групах (52 учні) протягом чотирьох тижнів.

Слід зазначити, що при роботі з комп'ютером або телефоном у процесі читання ІТ максимально реалізується принцип індивідуалізації навчання тому, що учень може вибирати та адаптувати навчальні матеріали згідно зі своїми потребами та інтересами, рівнем знань, розвитком певних навичок та вмінь.

2.3 Динаміка та результати експериментальної роботи

Експериментальна робота з метою розвитку ЧК засобами електронного освітнього середовища відбувалася на базі на базі середньої загальноосвітньої спеціалізованої школи № 1 міста Хмельницького протягом чотирьох тижнів. Респондентами стали 52 учні 11-го класу, які були поділені на 2 групи: експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ). У кожній групі налічувалося по 26 учнів. Експериментальна й контрольна групи добиралися з однаковим рівнем мовленнєвої підготовки. У контрольній групі навчання здійснювалося лише за чинною програмою, а в експериментальній – традиційне навчання поєднувалося з впровадження НОК “Improve your reading skills”, що містив комплекс вправ для розвитку учнів старшої школи компетентності у читання текстів іноземною мовою.

Експериментальна перевірка ефективності НОК «Improve your reading skills» здійснювалась згідно з усіма вимогами до організації педагогічного експерименту, під яким розуміємо «науково обґрунтовану систему педагогічного процесу, організовану для перевірки ефективності методів і засобів навчання» [49, с. 155].

Опрацювання публікацій присвячених проблемам педагогічного експерименту (С. Гончаренко [12], С. Лаврентьева [27], О. Пшенична [45]) допомогло організувати власний експеримент, який проводився відповідно до загальноприйнятих фаз педагогічного експерименту:

- 1) організація експерименту;
- 2) реалізація експериментальної роботи;
- 3) опрацювання результатів дослідження та їх інтерпретація.

Значну увагу під час організації експерименту ми приділили навчальному онлайн курсу «Improve your reading skills» із спеціально розробленим комплексом вправ. Успішності в розвитку читацької компетентності можна досягти за умов поетапної організації навчання, використання підсистеми вправ НК у межах груп вправ, що виконуються наперед текстовому (Pre-Reading), текстовому (Reading) та після текстовому (Post-Reading) етапах формування відповідних знань, вмінь та навичок читання.

Основна мета педагогічного експерименту полягала в перевірці ефективності НОК «Improve your reading skills», що містив комплекс вправ для розвитку в учнів старшої школи компетентності у читанні текстів іноземною мовою.

Навчальний експеримент передбачав виконання наступних завдань, а саме:

- виявити рівень розвитку компетентності у читанні англійських текстів учнів старшої школи;
- перевірити та довести ефективність НОК «Improve your reading skills» для розвитку в учнів старшої школи компетентності у читанні текстів іноземною мовою.

Об'єктом експериментального навчання є складові компоненти КЧ, а саме рівень розвитку вмінь, навички, знань старшокласників у читанні іноземною мовою.

Формувальний експеримент складався з 2-ох етапів: підготовчого та основного [48].

На підготовчому етапі закладаються базові вмінь, навички, знань старшокласників у читанні іноземною мовою.

На основному етапі – розроблений та введений у навчальний процес НК «Improve your reading skills», що містив комплекс вправ для розвитку учнів старшої школи умінь читання іноземною мовою.

Для досягнення поставлених цілей у формувальному експерименті використовувалися дві групи методів, а саме: методи збирання інформації (спостереження, анкетування, опитування) та методи обробки результатів

(математичні методи обробки інформації) для виявлення динаміки розвитку вмінь монологічного мовлення старшокласників.

У ході експериментального дослідження нам необхідно було прослідкувати розвиток читацької компетенції старшокласників. З цією метою було визначено критерії читацької компетентності: критерій перебігу читання ІТ, критерій розуміння ІТ, критерій осмислення ІТ, та рівні розвитку КЧ: високий, середній, низький.

Контроль рівня розвитку ЧК здійснювався шляхом тестування. На початку експерименту учням КГ та ЕГ було запропоновано пройти тестування з метою виявлення початкового рівня розвитку КЧ. Отримані результати представлені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Рівень розвитку компетентності у читання КГ та ЕГ на початку експерименту

Рівень	На початку експериментального навчання			
	КГ		ЕГ	
	абс. од.	у %	абс. од.	у %
Високий	3	12	2	8
Середній	8	31	8	31
Низький	15	57	16	61
Всього	26	100	26	100

Аналізуючи таблицю 2.5, можемо зробити висновок, що рівень розвитку ЧК учнів старших класів є низьким. Більшість учнів отримали негативні оцінки, що підтверджує той факт, що необхідно організувати цілеспрямовану роботу з розвитку вміння, навички, знань старшокласників у читанні іноземною мовою. Варто відзначити, що рівень розвитку вмінь, навичок, знань старшокласників у читанні іноземною мовою на початковому етапі у КГ та ЕГ є майже однаковим. Порівняння середнього балу по групі та коефіцієнта навченості представлено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Порівняння середнього балу та коефіцієнта навченості в КГ та ЕГ на початку експерименту

Група	На початку експериментального навчання	
	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості
ЕГ	3,19	0,63
КГ	3,23	0,64

На завершальному етапі експериментальної роботи (після проведення експериментального навчання) був проведений повторний зріз знань з метою повторного виявлення рівня розвитку компетенції у читанні учнів старшої школи. Динаміка кожного з критеріїв розвитку ЧК учнів старшої школи представлено в зведеній таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміка розвитку кожного з критеріїв ЧК учнів старшої школи

Критерій	Рівень	КГ				ЕГ			
		Початок експ-ту		Кінець експ-ту		Початок експ-ту		Кінець експ-ту	
		абс. од.	%	абс. од.	%	абс. од.	%	абс. од.	%
Критерій перебігу читання ІТ	Високий	3	11,5	5	19,2	3	11,5	10	38,5
	Середній	6	23	6	23	5	19,2	10	38,5
	Низький	17	65,5	15	57,8	18	69,3	6	23
Критерій розуміння ІТ	Високий	2	7,7	4	15,4	2	7,7	12	46,1
	Середній	8	30,8	10	38,5	6	23	13	51,3
	Низький	16	61,5	12	46,1	18	69,3	1	2,6
Критерій осмислення ІТ	Високий	2	7,7	3	11,5	2	7,7	14	53,8
	Середній	6	23	6	23	8	30,8	10	38,5
	Низький	18	69,3	17	65,5	16	61,5	2	7,7

Варто відзначити, що у ході дослідження мотиваційного компоненту встановлено, що в експериментальній групі відбулися суттєві позитивні зміни. Встановлено, що учні експериментальної групи стали більш вмотивованими щодо вивчення іноземної мови загалом та читання текстів іноземною мовою зокрема, що і виявилось в повторному зрізі знань. У контрольній групі учні не

були на стільки зацікавлені у навчанні, тому вони й не досягли високих результатів.

Результати повторного зрізу з метою виявлення рівня розвитку ЧК учнів старшої школи у кінці експериментального дослідження представлені у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Рівень розвитку компетентності у читанні учнів КГ та ЕГ на кінець експерименту

Рівень	Кінець експериментального навчання			
	КГ		ЕГ	
	абс. од.	у %	абс. од.	у %
Високий	6	23	14	53,8
Середній	11	42,3	10	38,5
Низький	9	34,7	2	7,7
Всього	26	100	26	100

Результати, представлені у таблиці, дають підстави стверджувати, що рівень знань та вмінь читання іноземною мовою учнів старшої школи значно зріс у порівнянні з результатами у КГ. У ЕГ кількість учнів (14 учнів, що становить 53,8%), що виявили високий рівень розвитку КЧ набагато вища у порівнянні з учнями у КГ (лише 6 учнів (23%) виявили високий рівень).

Варто відзначити, що після експериментального навчання в ЕГ кількість учнів з низьким рівнем розвитку КЧ становить 7,7%. У КГ кількість учнів з низьким рівнем становить 34,7 %.

Наступним кроком стало порівняння середнього балу та коефіцієнта навченості в КГ та ЕГ на кінець експериментального дослідження. Результати наведено у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Порівняння середнього балу та коефіцієнта навченості в КГ та ЕГ на кінець експерименту

Група	Кінець експериментального навчання	
	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості
ЕГ	4,15	0,83
КГ	3,38	0,67

З таблиці бачимо, що рівень середнього балу по групі та коефіцієнта навченості у ЕГ, де проводилося навчання, очевидно збільшився, що свідчить про ефективність розробленого НОК «Improve your reading skills» для розвитку в учнів старшої школи компетентності у читанні текстів іноземною мовою.

Отже, розглянемо розвиток компетентності в читанні ІГ учнів в динаміці після проведення експериментального навчання у КГ та ЕГ. Порівняємо отримані загальні результати у контрольній та експериментальній групах. Результати представлені у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Динаміка розвитку компетентності у читанні учнів у КГ та ЕГ

Рівень	КГ				ЕГ			
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Початок експерименту		Кінець експерименту	
	абс. од.	у %	абс. од.	у %	абс. од.	у %	абс. од.	у %
Високий	3	12	6	23	2	8	14	53,8
Середній	8	31	11	42,3	8	31	10	38,5
Низький	15	57	9	34,7	16	61	2	7,7
Всього	26	100	26	100	26	100	26	100

Очевидно, що у ЕГ відбулися значні зміни. На початку експерименту тільки 2 учні (8%) володіли високим рівнем розвитку ЧК, а у кінці їхня кількість збільшилася до 14 (53,8%). За отриманими результатами ми встановили, що експериментальна діяльність на основі впровадження в навчальний процес НК “Improve your reading skills”, що містив комплекс вправ для розвитку учнів

старшої школи умінь читання іноземною мовою дала позитивні результати. У КГ таких високих результатів не отримали.

З метою з'ясування достовірності отриманих результатів порівняємо середній коефіцієнт навченості учнів між контрольною та експериментальною групами на початку експерименту і у кінці. Результати наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Порівняльна таблиця середніх показників на початку та у кінці експериментального навчання учнів старших класів

Група	На початку експериментального навчання		Наприкінці експериментального навчання		Приріст	
	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості
ЕГ	3,19	0,63	4,15	0,83	0,96	0,2
КГ	3,23	0,64	3,38	0,67	0,15	0,03

З таблиці бачимо, що наведені дані свідчать про недостатній рівень розвитку компетенції у читанні на початку експерименту в учнів ЕГ та КГ. Так, середній коефіцієнт навченості в ЕГ складав 0,63, у КГ – 0,64. Після проведення експериментального навчання всі учні ЕГ досягли й перевищили мінімальний рівень навченості за В. Беспальком – 0,83, тоді як учні КГ не досягли мінімального рівня – 0,67. Приріст коефіцієнта навченості в експериментальній групі склав 0,2 (середній бал по групі збільшився на 0,96), а в контрольній групі – 0,03 (середній бал по групі збільшився на 0,15).

Отже, експериментальна перевірка запропонованого онлайн курсу для розвитку компетентності у читання іншомовних текстів учнів старшої школи досягла поставленої мети і завдань експерименту. По-перше, було експериментально підтверджено доцільність розробленого курсу в електронному середовищі Google Classroom. По-друге, було експериментально підтверджено навчальний потенціал розробленої курсу, що включає систему вправ для розвитку компетентності у читання іншомовних текстів.

ВИСНОВКИ

Здійснене дослідження забезпечило досягнення поставленої мети, а вирішення поставлених завдань дало змогу зробити такі висновки.

1. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що читання є найважливішим засобом навчання іноземної мови. Уміння читати сприяє розширенню лексичного запасу, закріпленню граматичного матеріалу, міцному засвоєнню структурних форм мови; воно відкриває великі можливості для подальшого самостійного вивчення мови та вдосконалення мовленнєвих умінь. На підставі узагальнення наукових підходів було проаналізовано зміст, етапи та підходи до формування компетентності у читанні учнів старших класів. Встановлено, що компетентність у читанні – це здатність учнів читати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування. Складовими компетентності в читанні є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності, а саме – здібності до читання.

Встановлено, що формування та розвиток компетентності у читанні іноземною мовою передбачає правильний вибір стратегії читання з тією метою, щоб воно було раціональним і результативним. Відповідно обирається певна стратегія читання, тобто його вид (аналітичне, вивчаюче, переглядове, пошукове, ознайомлювальне тощо). Для розвитку компетентності в читанні в загальноосвітніх навчальних закладах використовуються іншомовні тексти різного характеру. Робота над іншомовним текстом відбувається у три етапи: до текстовий, текстовий і після текстовий. Розвиток КЧ передбачає набуття учнями знань, формування навичок та розвиток умінь читання та проходить три основних етапи. Так, на першому етапі основним завданням є розвиток навичок техніки читання уголос і про себе/мовчки і досягнення швидкості читання. На другому етапі ставиться завдання навчити учнів читати вголос і про себе складніші тексти пізнавального характеру, що представлені в підручнику. Учні повинні здогадуватися про значення незнайомих слів на базі контексту,

словотворчих елементів, співзвучності зі словами рідної мови. На третьому етапі учні повинні уміти читати без словника з метою отримання основної інформації. Згідно з виокремленими етапами формування навичок і вмінь читання до системи вправ для навчання читання входять три підсистеми вправ. Перша підсистема – це вправи для формування навичок техніки читання, до другої підсистеми належать вправи для формування мовленнєвих навичок читання, третя підсистема – вправи для розвитку вмінь читання.

2. Обґрунтовано переваги використання електронного навчального середовища Google Classroom для навчання іноземної мови, а саме: простота налаштування, економія часу, зручність (учні самостійно можуть планувати свою роботу та виконувати завдання відповідно до встановлених строків); доступність і безпека. Розглянуто можливості платформи Google Classroom в наповненні курсу для вивчення іноземної мови. Визначено, що вона дає можливість користуватися аутентичними матеріалами в паперовому або відео-форматі, завантажувати відповідні розділи підручників, практичні завдання, а також оригінальні записи з YouTube. У Google Classroom можуть міститися не тільки різного формату завдання, а й посилання на корисні інтернет-ресурси, які учні можуть використовувати під час самостійної роботи. Крім того, сервіс надає можливість спільного викладання.

Розглянуто можливості використання навчального середовища Google Classroom у процесі навчання учнів старших класів читання іноземною мовою. Встановлено, що електронне навчальне середовище Google Classroom доцільно використовувати на всіх етапах навчання читання. На до текстовому етапі вчитель обговорює з учнями ситуацію чи тему, якій присвячено текст для читання, задає запитання, дає можливість пригадати тематичну лексику, країнознавчі реалії, пропонує передбачити зміст. З цією метою вчитель може прикріпити посилання на відео, колаж, комікс тощо, присвячені темі читання, з запитаннями до них, щоб підготувати учнів до сприймання тексту. На етапі читання здійснюється читання розміщених в електронному середовищі матеріалів. Після текстовий етап передбачає виконання учнями завдань на

перевірку розуміння прочитаного або завдань, пов'язаних з використанням одержаних у читанні знань у комунікативній діяльності. На цьому етапі відбувається оцінювання з боку вчителя і самих учнів. Це можливо здійснювати усно або за допомогою інших сервісів, таких як Google Form.

3. Для ефективного розвитку компетентності у читання іншомовних текстів учнів старшої школи було розроблено навчальний онлайн курс «Improve your reading skills» в електронному середовищі Google Classroom. При розробці курсу враховано основні етапи в технології створення електронних курсів: підготовка вихідних матеріалів; розробка структури курсу; створення програмного продукту; налагодження і коректування; реалізація курсу; апробація; впровадження в навчальний процес. На етапі практичної розробки курсу було складено структурну схему всього курсу, що включає три частини: вступну, основну і заключну. До вступної частини увійшли: відомості про курс; методичні рекомендації з вивчення навчального матеріалу; пакет анкет та тестових завдань. Основна частина онлайн курсу містить п'ять інформаційних блоків, що відповідають етапам розвитку КЧ. До блоків увійшло п'ять текстів, відповідно до п'яти тем практичних занять. Відібрані для навчання читання з екрану монітору/телефону тексти також відрізняються за рівнем складності за принципом від простішого до складнішого та за обсягом. Кожен з блоків містить вправи, що відповідають етапам роботи з текстом: до текстовий (для підготовки до читання художнього тексту), текстовий (для читання художнього тексту та перевірки повноти його розуміння) та після текстовий етап (для контролю глибини розуміння змісту ІТ). До заключної частини увійшли: словник, перелік адрес сайтів, список використаних джерел інформації.

4. Здійснено експериментальну перевірку ефективності запропонованого курсу в електронному середовищі Google Classroom для розвитку компетентності у читання іншомовних текстів учнями старшої школи. За отриманими результатами у ході формувального експерименту встановлено, що експериментальна діяльність на основі впровадження в навчальний процес електронного курсу “Improve your reading skills”, що містив комплекс вправ для

розвитку учнів старшої компетентності в читанні іноземною мовою дала позитивні результати. У ЕГ відбулися значні зміни: на початку експерименти тільки 2 учні (8%) володіли високим рівнем розвитку компетенції у читання, а у кінці – їхня кількість збільшилася до 14 (53,8%). Результати контрольного зрізу виявили, що після проведення експериментального навчання всі учні ЕГ досягли й перевищили мінімальний рівень навченості за В. Беспальком – 0,83, тоді як учні КГ не досягли мінімального рівня – 0,67. Приріст коефіцієнта навченості в ЕГ склав 0,2 (середній бал по групі збільшився на 0,96), а в КГ – 0,03 (середній бал по групі збільшився на 0,15). Отже, експериментальна перевірка запропонованого онлайн курсу для розвитку компетентності у читання іншомовних текстів учнів старшої школи відбулася успішно.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1985. – 208 с.
3. Беспалько В. П. Опыт разработки и использования критериев качества усвоения знаний / В. П. Беспалько // Советская педагогика. – 1968. – № 4. – С. 52-69.
4. Бех П. О. Концепція викладання іноземних мов в Україні / П. О. Бех, Л. В. Биркун // Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 3-8.
5. Боднар С. І. Психологічні особливості читання тексту іноземною мовою студентами з різним когнітивним стилем: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 19.00.07 / Нац. пед ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2003. – 25 с.
6. Борецька Г. Е. Методика формування іншомовної компетентності у техніці читання / Г. Е. Борецька // Іноземні мови. – 2012. – № 1. – С. 38.
7. Бухбиндер В. А. Методика интенсивного обучения иностранному языку / В. А. Бухбиндер, Г. А. Китайгородская. – Киев : Издательское объединение «Вища школа», 1988. – 56 с.
8. Вайсбурд М. Л. Обучение пониманию иноязычного текста при чтении как поисковой деятельности / М. Л. Вайсбурд, С.А. Блохина // Иностранные языки в школе. – 1997. – № 1. – С. 19-24. – №2. – С. 33-38.
9. Вдовіна Т. О. Методика навчання майбутніх учителів іноземної мови читання англійських художніх текстів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2002. – 282 с.

10. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам: лингводидактика и методика: учеб. Пособие / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – 4-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 336 с.

11. Гапонова С. В. Комплекси вправ для формування іншомовної компетенції у переглядовому читанні інформаційних газетних статей / С. В. Гапонова // Іноземні мови. – 2008. – № 1. – С. 3–7.

12. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – Вінниця : ДОВ Вінниця, 2008. – 278 с.

13. Гуревич Р. Інноваційні технології у закладах вищої освіти / Р. Гуревич, М. Кадемія, В. Уманець // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2018. – Випуск 51. – С. 11–15.

14. Демешкевич В. А. Особливості використання сервісів Google в діяльності педагогічних працівників [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://konf.koippo.kr.ua/blogs/index.php/blog12/title-434> (дата звернення 17.04.2020).

15. Державний стандарт базової і повної середньої освіти [Електронний ресурс] : постанова кабінету міністрів України від 14 січня 2004 р. N 24 // Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=24-2004-%EF> (дата звернення 28.11.2021).

16. Драч А. С. Модель навчання майбутніх учителів англійської мови читання художніх текстів з використанням комп'ютерної програми / А. С. Драч // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Педагогіка та психологія. – 2014. – Вип. 23. С. 147-155. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknl_u_Ptp_2014_23_18 (дата звернення 28.11.2021).

17. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий керівник українського видання доктор пед. наук, професор С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.

18. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посіб. / С. С. Занюк. – К. : Либідь, 2002. – 304 с.
19. Зимняя И. А. Лингвопсихология речевой деятельности / И. А. Зимняя. – М. : РАО/МПСи, 2001. – 248 с.
20. Изория Н. М. Формирования иноязычной компетентности будущих специалистов сферы туризма в вузах культуры и искусств : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук. – Москва, 2008. – 24 с.
21. Клычникова З. И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке / З. И. Клычникова. – М. : Просвещение, 1983. – 182 с.
22. Кожедуб Л. Г. Формування у майбутніх філологів німецькомовної компетенції в читанні на основі інтерпретації художніх текстів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. – Київ, 2010. – 260 с.
23. Колесникова И. Л. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков / И. Л. Колесникова, О. А. Долгина. – СПб. : Издво «Русско-Балтийский информационный центр «Блиц», «Cambridge University Press», 2001. – С. 88-150.
24. Колток Л. Проблема інтенсифікації навчання як складник модернізації освіти / Л. Колток // Вища освіта України. – 2007. – № 1. – С. 76.
25. Критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземних мов у системі загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://osvita.ua/school/estimation/2395/> (дата звернення 28.11.2021).
26. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс : навчальний посібник / Кухаренко В. М., О. В Рибалко, та Н. Г. Сиротенко. – 3-є вид. – Харків, Україна: НГУ «ХІП», «Торсінг», 2002. – 346 с.
27. Лаврентьева Г. П. Методичні рекомендації з організації та проведення науково-педагогічного експерименту / Г. П. Лаврентьева, М. П. Шишкіна. – К. : ІТЗН, 2007. – 72 с.

28. Леонтьев А. А. Язык, речь и речевая деятельность / А. А. Леонтьев – М. : Просвещение, 1969. – 214 с.
29. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія / О. І. Локшина. – Київ : Богданова А. М., 2009. – 404 с.
30. Луговий В. І. Компетентності та компетенції: поняттєво-термінологічний дискурс / В. І. Луговий // Вища освіта України. – К. : Гнозис, 2009. – № 3 (додаток 1). – С. 8-14.
31. Ляховицкий М. В. Методика преподавания иностранных языков: учеб. пособие для филол. факульт. вузов / М. В. Ляховицкий. – Москва : Высш. школа, 1981. – 159 с.
32. Матковська І.Л. Подолання труднощів у навчанні читання англійською мовою в середній школі / І.Л. Матковська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.1september.ru (дата звернення 27.09.2021).
33. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : [підручник] / [С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Бігич, Н. О. Бражник та ін.]. – [вид. 2е, випр. і переробл.]. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
34. Методика обучения иностранным языкам в средней школе : учебник / Н. И. Гез [и др.]. – М. : Высш. школа, 1982. – 373 с.
35. Миролубов А. А. Майкл Уэст и его методика обучения чтению / А. А. Миролубов // Иностранные языки в школе. – 2003. – № 2. – С. 46-47, 54.
36. Муліна, Н. І. Методика розробки та використання дистанційного курсу англійської мови (старший ступінь у вищому технічному закладі освіти) : автореферат... к. пед. наук, спец.: 13.00.02 – теорія та методика навчання: германські мови / Н.І. Муліна. – К. : Київський державний лінгвістичний університет, 2000. – 16 с.
37. Нагорнюк Л. Є. Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки : автореферат... к. пед. наук, спец.: 13.00.02 – теорія та методика навчання: германські мови / Л. Є. Нагорнюк. – Тернопіль, 2009. – 20 с.

38. Ніколаєва С. Ю. Ступенева система освіти в Україні та система навчання іноземних мов / С. Ю. Ніколаєва, О. П. Петрашук, Н. О. Бражник. – К. : Ленвіт, 1996. – 90 с.

39. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова. – К. : Академія, 2010. – 328 с.

40. Пассов Е. И. Урок иностранного языка / Е. И. Пассов, Е. И. Кузовлёва. – Ростов н/Д : Феникс : Глосса-Пресс, 2010. – 640 с.

41. Пахомова Т.О. Читання художньої літератури в контексті формування іншомовної компетенції // Т.О. Пахомова / *Studia Germanica et Romanica: Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання*: [науковий журнал / голов. ред. В.Д. Каліущенко]. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – № 1. – С. 118-126.

42. Підласий І. Педагогічні інновації / І. Підласий, А. Підласий // *Рідна школа*. – 1998. – № 12. – С. 17-21.

43. Про схвалення Концепції реалізації державної «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження КМУ від 14 груд. 2016 р. № 988 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/nras/249613934> (дата звернення: 02.10.2021).

44. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов : іноземні мови. 2-12 класи. – К. : ВТФ «Перун», 2005. – 208 с.

45. Пшенична О.С. Основні аспекти організації та проведення педагогічного експерименту в умовах вищого навчального закладу / О.С. Пшенична // *Вісник Запорізького національного університету : Педагогічні науки*. – 2014. – № 1(22). – С. 153-159.

46. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Пер. с англ. – М. : Когито-Центр, 2002. – 396с.

47. Рогова Г. В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях : пособие для пед. вузов / Г. В. Рогова, И. Н. Верещагина. – М. : Просвещение, 2000. – 232 с.
48. Рудакова Л. П. Навчання студентів розуміння соціокультурної інформації при читанні англomовної художньої літератури у вищих мовних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Л. П. Рудакова. – Київ : Київський національний лінгвістичний університет, 2004. – 25 с.
49. Руденко В.М. Математичні методи в психології : підручнк / В. М. Руденко, Н. М. Руденко. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 304
50. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмінь / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3-7.
51. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Каравела, 2012. – 400 с.
52. Слостенин В. А. Педагогика: учеб. пос. для студ. высш. пед. учеб. завед. / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.
53. Смелякова Л. П. Теоретические основы отбора художественного текстового материала для языкового вуза (на материале английского языка): автореф. дис. ... д. пед. наук: 13.00.02 / Л. П. Смелякова. – Санкт-Петербург, 1993. – 34 с.
54. Сысоев П. В. Современные учебные Интернет-ресурсы в обучении иностранном языке / П. В. Сысоев, М. Н. Евстигнеев // Иностр. языки в школе. – 2008. – № 6. – С. 2-9.
55. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : [навч. посіб.] / О. Б. Тарнопольський. – К. : Інкос, 2006. – 248 с.
56. Татур Ю. Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалистов / Ю. Г. // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 3 – С. 14-20.

57. Ткачук Г. Хмарні технології: аналіз, перспективи, реалізації / Г. Ткачук // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2015. – № 2. – С. 40–43.
58. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе: учеб.-метод. Пособие / С. К. Фоломкина. – 2-е изд., испр. – Москва: Высшая школа, 2005. – 225 с.
59. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58-65.
60. Черниш В. В. Навчання англомовного читання та аудіювання із застосуванням аудіокнижок художніх творів (середня загальноосвітня школа з поглибленим вивченням іноземної мови): автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання : германські мови» / В. В. Черниш. – К., 2001. – 21 с.
61. Щерба Л. В. Преподавание иностранных языков в школе. Общие вопросы методики. / Щерба Л. В. – М. : Высшая школа, 1974. – 112 с.
62. Alderson Ch. J. Assessing Reading / Ch. J. Alderson. – Cambridge : Cambridge University Press, 2000. – 398 p.
63. Alderson, J.Ch., Clapham, C., Wall, D. Language Test Construction and Evaluation. –Cambridge: Cambridge University Press, 2015. – 310 p.
64. Coombe Ch. A Practical Guide to Assessing English Language Learners / Ch. Coombe, D. Wall. – Cambridge : Cambridge University Press, 1995. – 310 p.
65. Flipgrid [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://flipgrid.com> (дата звернення: 23.06.2021)
66. Gilmore A. Authentic materials and authenticity in foreign language learning / A. Gilmore// Language Teaching. – April 2007, Voluum 40. – Issue 2. – P. 97-118.
67. Hughes A. Testing for Language Teachers / A. Hughes. – Cambridge : Cambridge University Press, 1989. – 264 p.
68. Improve your reading skills [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://classroom.google.com/u/1/c/MjgzNzE1ODU0MjJa> (дата звернення: 14.10.2021)

69. Individualization and Autonomy in Language Learning : ELT documents. – [ed. by Brooks and P. Grundy]. – Oxford, 1991. – 318 p.

70. Johns T. Text as a Vehicle For Information : The Classroom Use of Written Texts in Teaching Reading in a Foreign Language / T. Johns, F. Davies // Reading in a Foreign Language. – 1983. – №1. – Vol. 1. – P. 1-19

71. Martin F. Use of Synchronous Virtual Classrooms : Why, Who, and How? / Martin, F. and Parker, M. A. // MERLOT Journal of Online Learning and Teaching. – 2014. – Vol. 10, No. 2. – p. 192-210.

72. Miller M. Cloud Computing : Web-Based Applications That Change the Way You Work and Collaborate Online / M. Miller. – Que Publishing, 2009. – 245 p.

73. Quizizz [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://quizizz.com> (дата звернения: 23.06.2021).

74. Quizlet [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://quizlet.com> (дата звернения: 23.06.2021).

75. Reich J. Best Ideas for Teaching with Technology / Reich, J., Daccord, Th. and November, A. – New York : M.E. Sharpe, 2008. – 312 p.

76. Soundtrap [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://soundtrap.com> (дата звернения: 03.06.2021).

77. Weir C. Language Testing and Validation : An Evidence-based Approach / C. Weir. – Palgrave Macmillan, 2005. – 272 p.

78. Writable [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://writable.com> (дата звернения: 03.06.2021).

Додаток А

Методика діагностики структури навчальної мотивації

Інструкція. Пропонуємо вам узяти участь у дослідженні, спрямованому на підвищення ефективності навчання. Прочитайте кожне висловлення та продемонструйте власне ставлення до досліджуваного предмета, проставивши навпроти номера висловлення свою відповідь, використовуючи для цього такі позначення:

- правильно (+ +);
- мабуть, правильно (+);
- мабуть, неправильно (-);
- неправильно (- -).

Пам'ятайте, що якість наших рекомендацій залежатиме від щирості й точності ваших відповідей.

Дякуємо за участь в опитуванні!

Запитання тесту-опитувальника

1. Вивчення цього предмета допоможе мені дізнатися багато важливого для себе, виявити свої здібності.

2. Досліджуваний предмет мене цікавить, і я хочу опанувати його якнайкраще.

3. У вивченні цього предмета мені вистачає тих знань, які я здобуваю на заняттях.

4. Навчальні завдання з цього предмета мені нецікаві, я їх виконую тому, що цього вимагає вчитель (викладач).

5. Труднощі, що виникають під час вивчення цього предмета, роблять його для мене ще захопливішим та цікавішим.

6. Під час вивчення цього предмета крім підручників і рекомендованої літератури самостійно читаю додаткову літературу.

7. Уважаю, що складні теоретичні питання з цього предмета можна було б не вивчати.

8. Якщо щось із цього предмета незрозуміло, намагаюся розібратися й дійти до суті.

9. На заняттях із цього предмета часто відчуваю, що зовсім не хочеться вчитися.

10. Активно працюю й виконую завдання тільки під контролем учителя (викладача).

11. Матеріал, досліджуваний із цього предмета, захопливо обговорюю у вільний час (на перерві, вдома) зі своїми однокласниками (друзями).

12. Намагаюся самостійно виконувати завдання з цього предмета, уникаючи підказок і допомоги.

13. За можливості намагаюся списати в товаришів або прошу когось виконати завдання замість мене.

14. Уважаю, що всі знання з цього предмета є цінними, тому за можливості потрібно знати з цього предмета якнайбільше.

15. Оцінка з цього предмета для мене є важливішою, аніж знання.

16. Якщо я погано підготовлений до уроку, то не засмучуюся й не переймаюся.

17. Мої інтереси та захоплення у вільний час пов'язані з цим предметом.

18. Цей предмет мені складно зрозуміти, тому доводиться примушувати себе виконувати навчальні завдання.

19. Якщо через хворобу або з інших причин я пропускаю уроки з цього предмета, то засмучуюся.

20. За можливості я виключив би цей предмет із розкладу (навчального плану).

Оброблення результатів

Показники опитувальника підраховують відповідно до ключа, де «так» означає позитивні відповіді (правильно; мабуть, правильно), а «ні» — негативні (мабуть, неправильно; неправильно).

Ключ

Так 1, 2, 5, 6, 8, 11, 12, 14, 17, 19

Ні 3, 4, 7, 9, 10, 13, 15, 16, 18, 20

За кожний збіг із ключем нараховують 1 бал.

Чим вищим є сумарний бал, тим вище показник внутрішньої мотивації вивчення предмета.

Додаток Б

Рефлексія читацького досвіду

Інструкція. Пропонуємо вам узяти участь у дослідженні, спрямованому на перевірку осмислення діяльності читання і рефлексію власного читацького досвіду.

1. Як часто Ви читаєте тексти іноземною мовою?

- Регулярно.
- Іноколи.
- Майже не читаю.
- Ніколи.

2. З якою метою Ви читаєте тексти іноземною мовою?

- Для задоволення.
- Для отримання нової інформації.
- Для поповнення словникового запасу.
- Щоб виконати завдання, поставлене викладачем

3. Чи цікаво Вам читати тексти іноземною мовою?

- Так.
- Ні.

4. Які труднощі виникають у Вас під час читання текстів іноземною мовою? (можна обрати декілька варіантів)

- Розуміння граматичних явищ та вміння їх розрізнати
- Розуміння значення лексичних одиниць.
- Розуміння теми / проблематики статті.
- Розуміння погляду автора.
- Орієнтування в структурі тексту.
- Ніяких.

5. Які, на Ваш погляд, причини виникнення цих труднощів?

- Недостатній рівень володіння англійською мовою.
- Невміння орієнтуватися у структурі статті.
- Інше

6. Яка інформація є для Вас особистісно значущою? (можна обрати декілька варіантів)

- Нова.
- Змістовна.
- Цікава.
- Та, яку можна використати у навчальній діяльності.
- Та, яку можна використати у майбутній професійній діяльності.
- Оригінальна.
- Важко відповісти.

7. Як Ви використовуєте або можете використати отриману інформацію з текстів? (можна обрати декілька варіантів)

- При підготовці до занять з інших предметів.
- При розмові з друзями.
- Ніяк.

8. Чи подобається Вам працювати з комп'ютерними програмами?

- Так.
- Ні.

Додаток В

Тести на визначення рівня розвитку компетенції у читанні текстів іноземною мовою

Тести на перевірку вихідного рівня розвитку компетенції учнів старшої школи у читанні текстів іноземною мовою

Test 1

Ex.1. Read the text and the questions below. For each question, choose the correct letter A, B, C or D. For each correct answer you get 1 point.

The price of a perfect holiday?

Cruises are becoming more and more popular, with around 20 million passengers per year now enjoying holidays on board luxury ships. Many people see a cruise as the perfect way to sit back and do nothing, and enjoy time off work. But what is the effect on the environment of this trend?

Although it usually takes less energy for a vehicle to move through water than over land, cruise ships are often huge, with the biggest ones carrying up to 6,000 passengers. Moving such large vehicles requires enormous engines which burn as much as 300,000 litres of fuel a day. One scientist has calculated that cruise ships create as much pollution as 5 million cars going over the same distance. Because they are out at sea, they also burn dirtier fuel that isn't allowed on land. Unfortunately, no government has control over the amount of air pollution out at sea.

Cruises also produce huge amounts of rubbish, and cruise ships aren't usually good at recycling. Waste water from showers and toilets is usually poured directly into the sea – as much per day as from a small town. Waste food from restaurants isn't put into the sea, but still causes problems when brought back to the land.

Cruise ships also cause difficulties in the cities where they stop. Popular destinations can get five or six ships per day, with thousands of tourists at a time. Good for restaurants? No. Restaurant owners complain that the visitors look around for a few hours and then return to their ship to eat. What's more, the crowds can put off other tourists, who complain that the streets are too busy. Some towns have banned cruise ships or put a limit on the number that can stop at the same time. People who care about the environment worry that as the cruise industry continues to grow, so too will the issues for our planet.

- The purpose of the text is to _____.
  - persuade people that a cruise is a wonderful holiday.
  - criticise people who go on cruise ships.
  - explain some of the problems that cruise ships cause.
  - persuade governments to ban cruise ships.
- One reason cruise ships cause a lot of air pollution is because
  - they carry large numbers of cars as well as passengers.
  - their engines are not as efficient as those of other ships.

C it takes more energy to move through water than over land.

D they use types of fuel that are not permitted on land.

3. What do we learn about the waste products on cruise ships?

A All the waste products are carried back to shore.

B Waste food is often thrown away at sea.

C Most cruise ships recycle their waste products.

D An enormous amount of the waste water isn't recycled

4. Why are cruise ship passengers not popular in some cities?

A They are sometimes rude to other tourists.

B They don't spend money on meals.

C They fill up the restaurants, so other tourists can't get in.

D They complain when the city is too crowded.

5. Which best describes large cruise ships?

A. They seem to offer ideal relaxing holidays, but they aren't environmentally friendly.

B. They are becoming very popular, and they bring a lot of benefits, in spite of their problems.

C. They used to cause a lot of pollution, but things are improving now.

D. They cause pollution in the sea and on land, so cities are planning to ban them in the future

Ex. 2. Read the text. Decide which holiday will be the most suitable for the following people. For each correct answer you get 1 point.

1. George wants a holiday with a big group of friends. They are into sports and want to do different things every day. He doesn't like boats, and some in the group have young children.
2. Ana loves to be near the sea. She wants to visit different places, but she also wants to keep away from holiday resorts. She enjoys being active and learning new skills.
3. Harry just wants to relax and have fun by the sea. He loves going out and wants to meet other people. He wants a cheap hotel and would prefer to pay for everything together.
4. Jess wants to travel abroad and learn about a different way of life. She wants to stay with local people, not in hotels. She would also like to see some performances.
5. Greg doesn't like crowded beaches and wants a peaceful holiday where there aren't many people. He enjoys walking in the countryside and is happy to spend some time alone with a good book.

The best holidays

A Golden Sands Beach Club

There's lots to do at the Golden Sands Beach Club in Mallorca. It's a holiday you can afford. Enjoy wonderful beaches and swimming in the Mediterranean or take trips to nearby villages! Then enjoy shows and make friends at the social activities in the evening. All meals and drinks are included in the price!

C Forest Camp

Get away from it all at Welldale Forest. Stay on a local working farm or in cabins in the forest. Join in farm life or explore the many paths through the forest with our friendly guides. For those who prefer to relax, you can just enjoy time on your own listening to the sounds of the forest.

B Making waves

Our learn-to-sail holiday in Greece will teach you all the basics of sailing. You'll be busy but will still have time to enjoy the silence of the open sea. We stop at a small harbour every night where you can enjoy local food in small restaurants, before sleeping on your boat. Price includes accommodation but not food.

D Culture shock

Get away from the usual tourist destinations and visit India. On this tour, you'll visit seven cities, see the famous Taj Mahal and enjoy time at a beach resort. You'll stay with families and experience daily life with them. A full programme of cultural events includes some amazing dance shows!

E Seaview Hotel

Enjoy a week at this wonderful, small, luxury hotel in Spain. The price includes all food and drinks, and the facilities include a swimming pool, tennis courts and a restaurant. We organise trips to plays and concerts in the evenings. There's also a beach where you can sit quietly and relax or read!

G Active fun

Looking for an active holiday? This wonderful busy holiday resort offers tennis, swimming, golf and lots more. There's something for everyone. Lessons are available so you can learn something new, whether you're 5 years old or 55! Fun for all the family! Price includes accommodation and breakfast.

F Hotel on the sea

Enjoy two weeks of luxury on this cruise around the Mediterranean visiting seven popular destinations. Relax in the sunshine by the ship's swimming pool. You won't get bored as there are cinemas, tennis courts and a theatre on board, plus plenty of social activities in the evening.

H On foot

Do you love walking? Try this walking tour in the mountains of Italy. Each day, you will walk with an experienced guide as part of a group of walkers, then spend the night as guests of local people. It's a great way to see some beautiful countryside and make new friends.

TEST 2

Ex. 1. Read the text and decide if each sentence is correct or incorrect. For each correct answer you get 1 point.

Football stars at school

Can you imagine being a famous football star but still attending school every Monday morning as usual? That's what some students at Ashton-on-Mersey School in England do!

The school is about 7 km from Old Trafford, the famous sports stadium that is home to Manchester United Football Club. The club takes talented teenagers from all over the world. These young players come to the club to train. Even though teenage players are following their dreams of being sports stars, football clubs recognise that education should still be an important part of their lives. After all, only a small number of young players will go on to have successful professional careers in the sport, because only the best ones go on to join the main team. And although footballers can play professionally from the age of 16, most don't join professional teams until they are older.

All football clubs have to make sure players under 18 are getting an education, but many choose to do this by organising classes at the club. At Manchester United, however, young players go to a normal school where they can enjoy at least some parts of typical teenage life. That's why at Ashton-on-Mersey School you can

see people who played against Arsenal or Liverpool on Saturday sitting down to classes with all the other students on Monday morning.

The Manchester United students have classes two days a week and study a range of different subjects. The rest of the week, they are busy training and preparing for games. But they still follow the rules like all the other students in the school. They are encouraged to feel part of the school, and they are also expected to set a good example to younger students.

There are many benefits to the school from their arrangement with Manchester United. The football club has given money to the school, which has helped it to provide a better education for all its students. Perhaps more importantly, seeing successful young players in the school can encourage younger students to try hard to do well and achieve their own dreams. There are also unexpected benefits sometimes, too. Successful players often return to visit the school to give talks to students. When one French-speaking player came back to visit, he was invited to join a French class for the day, and students were all keen to ask him questions! Chatting to an international football star really helped the students improve their language skills!

1. Ashton-on-Mersey School is very close to Manchester United's football ground.
2. Young players join Manchester United from many different countries.
3. Some young players start playing for the main team when they are 16 years old.
4. Most young players go on to become professional footballers.
5. Some football clubs allow their young players to stop studying.
6. At Manchester United, young players have some experience of normal teenage life.
7. Manchester United's young players have classes at school every day.
8. The Manchester United students don't have to follow all the school rules.
9. The main advantage for the school is that it receives money from the football club.
10. One player helped some students to speak French better.

Ex. 2. Read the text. For each task (1-8) choose the corresponding letter (A-E). Write down the letter next to the task. There is one extra letter (title). For each correct answer you get 1 point.

<p>A £880 per month, Waterloo and London Bridge</p> <p>Amazing two bedroom flat in Waterloo area. Fully furnished. All city centre attractions (bars, restaurants and shops) within walking distance. Large modern living room, high speed wireless broadband and fully fitted kitchen. Bedroom gets lots of light. King-size bed with plenty of storage space. Modern bathroom. Recently decorated. Underground garage available.</p>	<p>C £200 per month, Winchmore Hill, North London</p> <p>Very nice unfurnished one-bedroom flat in Winchmore Hill recently available. First floor. Plenty of storage place. You have your own kitchen, bathroom and dining room. Newly decorated. Internet included in the rent. Landline phone calls not included. A 10-minute walk to Winchmore Hill station.</p>
<p>B £320 per month, Lewisham, South London</p> <p>Single room available in a furnished flat with a comfortable living room with broadband and TV. The kitchen and bathroom are shared. Hidden from the main road. A 5-minute walk to St. John's station. Shops and supermarkets also within easy walking distance. Rent includes water, gas and electricity.</p>	<p>D £600 per month, Muswell Hill, North London</p> <p>Furnished two-bedroom flat on third floor in a quiet street in Muswell Hill. Convenient public transport connections to the city centre. Includes large living room with beautiful spacious balcony with plenty of room for dining outside. Bedroom with fitted wardrobe. Bathroom with shower. Free parking available. No extra charges.</p>
<p>E £670 per month, Greenwich, South London</p> <p>Fully furnished two bedroom flat close to Greenwich University is available for rent. Only 7 minutes away from the Jubilee Line (North Greenwich Station), local bus services to the city centre. Secure building, video phone entry with porter. Luxury bathroom with bathtub/shower and heated floor. Both off-street parking and garage available.</p>	

1	You need to have some furniture of your own.
2	You can feel very safe in your flat.
3	You will not have your own bathroom,
4	You can eat in the fresh air.
5	You will have a luxurious bedroom.
6	You can choose between two places to keep your car.
7	You do not have to use public transport to get to the city centre.
8	You have to pay extra for one thing.

TEST 3

Ex. 1. Read the text. Match each task (1—6) with the corresponding letter (A—G) and title. Write down the letter next to the task. There is one extra letter (title). For each correct answer you get 1 point.

Commentary
Education

Banning books in schools

1.

Let me make it clear: I understand them. I know why they do it. They want to protect their children. It's human nature. However, let me make it equally clear: I think they're wrong to do it. I'm talking about parents in the US who push schools to ban books; books that they consider unsuitable for schoolchildren to read. They think it's wrong for teachers to set certain books as class texts. They believe these books do not belong in classrooms or school libraries.

4.

Other parents, of course, fight to preserve the freedom of their children to read those books in school. They agree that parents have the right and the responsibility to guide their children through the world of books as well as through the real world, but they don't agree that they have the right to control what other people's children can or can't read.

2.

Last year there were almost five hundred attempts to ban books in US schools. Most cases concerned high school students aged from fourteen to eighteen. In the UK head teachers control which books are on the school curriculum and which are not. But in the US this control is often exercised by school boards, and parents can convince the boards to tell school principals, teachers and librarians to get rid of unsuitable books.

5.

So why do I think it's wrong for parents to ban books in school? Firstly, because they are not specialists; teachers are. If a teacher thinks a book has educational value, why should a parent's opinions stop a child from reading it? After all, Shakespeare's plays are full of swear words, violence and sex and nobody is suggesting we ban them.

3.

The books the parents object to contain 'bad' language or references to vampires, violence, drugs, suicide, religion, racism or sex. They include respected works of literature like 'Catcher in the Rye' by JD Salinger or Harper Lee's 'To Kill A Mockingbird' as well as more recent popular 'teen' fiction such as Stephanie Meyer's 'Twilight' series.

6.

Secondly, children live in the real world. They hear 'bad' language every day in the playground; they see 'unsuitable' things on TV and the Internet. So why shouldn't they read 'dangerous' books in the safe, controlled environment of a school with the guidance of their teacher? Anyway, banning books is totally ineffective. Children, especially adolescents, love what is forbidden. If a book is banned, it just becomes more popular and more children will read it. The only people who win when parents try to ban books are the authors and publishers of those books who will sell more copies.

A	THE RIGHT TO READ
B	IT 'UST DOESN'T WORK
C	LET THE EXPERTS DECIDE
D	MORE THINGS TO BAN
E	NATURAL BUT NOT RIGHT
F	REASONS TO BAN THEM
G	WHO DECIDES?

Тести на перевірку рівня розвитку компетенцій учнів старшої школи у читанні текстів іноземною мовою наприкінці експерименту

TEST 1

Ex.1. Read the text and the questions below. For each question, choose the correct letter A, B, C or D. For each correct answer you get 1 point.

A hotel under the sea	
<p>Want to sleep under the sea? The company Planet Ocean has plans for an exciting underwater hotel, which they hope to build in locations all over the world.</p> <p>The hotel won't be large, with only 12 guest rooms, plus a restaurant. Guests will get to the hotel in a lift – so no diving or getting wet! The hotel will float 10 metres under the ocean, although it will be attached to the sea bed to prevent it from moving too far. Because it won't be very deep under the water, the sun will shine down and provide light. Guests will get great close-up views of the fish and other sea creatures, which won't be bothered by the hotel and so won't make any effort to avoid it.</p> <p>The hotel's design, with walls made of clear plastic, means that when you are in your room, you will see the sea in front of you, behind you, above and below you. You will</p>	<p>almost get the feeling that you are swimming in the ocean. The luxury rooms will have excellent facilities, including a shower, TV and even the Internet. The restaurant will serve high quality meals. However, Planet Ocean want to encourage people to eat less fish, so you won't find any on the menu. The atmosphere will be completely silent though, so you will have to imagine the sound of the ocean around you.</p> <p>The hotel won't be cheap to build, and it won't be cheap to stay in. But the designers are especially proud of the fact that it will be environmentally friendly. It will use electricity, of course, but it will produce its own, and won't disturb ocean life at all. In fact, the designers hope some sea creatures will build their homes on parts of the building, which will bring real benefits to the underwater world.</p>

1. What is the writer doing in this text?
  - A advertising a new kind of luxury hotel
  - B warning people about environmental problems in the ocean
  - C giving information about an underwater hotel
  - D giving advice to travellers on which hotels to choose

2. What do we learn about the hotel?
- A. Guests will have to swim down to get to it.
  - B. Its lights will shine into the sea so guests can see the fish.
  - C. It will only have a small number of rooms.
  - D. Fish and other sea creatures will be scared of it.
3. What can guests do in the hotel?
- A. watch the ocean life near the hotel
  - B. enjoy a meal of freshly caught fish
  - C. hear the ocean as they go to sleep
  - D. swim out into the ocean
4. What is the best thing about the hotel, according to the designers?
- A. It won't cost much to build.
  - B. It won't use much electricity.
  - C. It won't cause any damage to the environment.
  - D. Fish and other sea creatures won't come very close to it.
5. What might a guest in this hotel say?
- A. It's very expensive, but the facilities are quite basic and the windows are too small to see outside.
  - B. It's great to stay in such a beautiful hotel that is also good for the planet.
  - C. Seeing the fish up close is amazing, but its a shame that the hotel disturbs sea life.
  - D. Its a great idea, and I love the fact that it can move around and travel to different locations.

Ex. 2. Read the text. Decide which holiday will be the most suitable for the following people. For each correct answer you get 1 point.

1. Emma loves using her imagination in a creative way. She loves working on projects with other people, and she would like to visit places and see creative people at work.
2. Marco loves making things, and he enjoys meeting people from other cultures. He would like to learn a skill that he can use outside the class.
3. Amina is interested in serious issues. She enjoys listening to talks and learning about life in other countries. She would also like to discuss her ideas and opinions with other people.
4. Niko enjoys going to different places and meeting people from different backgrounds. He's also keen to find out about the place where he lives. He's especially interested in history.
5. Erica is keen to help other people. She enjoys events where there are crowds of people. She wants to learn skills she can use in a job when she finishes her studies.

Activity clubs

A Think!

Do you want to know more about international events? We meet once a week for an informal discussion. Each week we watch a film from around the world and/or invite speakers to help us understand recent events. At our next meeting we are showing a film about earthquake rescue teams.

C Party Plus

At Party Plus, we are looking for new people to help. We organise street parties and concerts to raise money for local charities. It's challenging work, and you have to work with a wide range of people, but you'll have a lot to offer future employers, and you'll make a difference!

B Games and chat

We meet once a week to play computer games. We give our views on new games and talk about games past and present. We also organise trips to game shows to see how designers come up with new ideas and create new games. You'll discover a whole new world!

D Come dine with me

We meet regularly to visit restaurants and enjoy eating delicious food from all over the world. We also invite chefs from other countries to tell us about how food is grown and prepared where they come from. There's usually quite a large group of us, so it's a wonderful way to meet people.

E Nature lovers

Are you interested in nature? Our group has been exploring the wildlife of the city for over 100 years! We organise talks from experts on the animals and plants around us. We also work in small groups to think of ways to improve life for the animals and people in our city!

G A world of food

We can teach you to prepare delicious dishes! Our trainers come from five countries, and they love to share their recipes and the history of their cultures. This class will teach you how to create wonderful food in your own kitchen. You never know, you might decide to become a professional chef one day!

F Action!

We are a film club, but we don't watch films – we make them! We're always looking for new people with interesting ideas. You will do activities in small groups, so it's a great way to learn new skills and make friends. We also organise regular trips to film studios to see how the professionals do things.

H City explorers

Get out and about with City explorers! We explore our own city and produce information guides so that visitors can enjoy it, too. We also produce maps of the city, past and present, showing how it's changed. We often get together with groups from other towns and cities to compare information and experiences.

Test 2

Ex. 1. Read the text and decide if each sentence is correct or incorrect. For each correct answer you get 1 point.

Bees, bees, bees

Most people enjoy seeing bees in gardens and parks, but it can be scary when they're flying together in large numbers, and it can be even more frightening if they come a bit too close!

A few years ago, Lisa Turnbull was in her home in York. She had made a cake and left it on the kitchen table. She was looking forward to eating it, but when she opened the kitchen window to help the cake cool more quickly, she unfortunately didn't notice the large number of bees flying around in her back garden. A few minutes later, Lisa heard a loud noise coming from her kitchen. She opened the door and saw a huge swarm of bees all over her kitchen table. The bees had left their old home and were looking for a new one. It seems that the queen bee, which controls all the others, had fancied a bit of cake and landed on it. She was followed by 15,000 others! Luckily, Lisa knew a bit about bees, so she knew they weren't dangerous and she didn't need to be afraid. She calmly closed the door and called a local beekeeper who found the situation very amusing and took the bees away. Although her cake wasn't badly damaged, Lisa didn't fancy eating it!

Last summer, John Norton from Manchester had a similar experience with a large number of bees. He was driving home after a long day at work when he noticed thousands of insects following his car. He realised after a while that they were bees and stopped his car, hoping that they would continue flying on and leave him in peace. However, when he stopped the car they landed on the back of it and stayed there. Feeling rather nervous, John used his phone to look online and find the phone number of a local beekeeper. John called him, and the beekeeper arrived half an hour later. It turned out that the queen bee had flown into the boot of the car while John was putting some shopping into it. When he closed the boot, she was stuck inside, so when he drove off, the rest of the bees followed. They somehow knew where their queen was even though they couldn't see her. John stayed in his car and didn't get out until the beekeeper had safely removed all the bees – which took over three hours! That's a good excuse for being late home!

Look at the sentences below about bees. Read the text on the next page to decide if each sentence is correct or incorrect.

- 1 . Lisa first saw the bees in her garden when she opened the window.
2. Lisa went back into the kitchen because she heard the bees.
3. Lisa was scared when she saw the bees.
4. The beekeeper thought it was funny that the bees had landed on Lisa's cake.
5. Even though the bees had eaten a lot of the cake, Lisa still ate it.
6. When John saw the insects, he knew immediately that they were bees.
7. John stopped his car because he wanted to call a beekeeper.
8. The queen bee was in the boot of John's car.
9. The bees followed the car because they could see the queen.
10. John got out of his car when the beekeeper arrived.

Ex. 2. Read the text. For each task (1-8) choose the corresponding letter (A-E). Write down the letter next to the task. There is one extra letter (title). For each correct answer you get 1 point.

1	It is located near a popular walking area-
2.	You can taste food from many different countries.
3.	On certain days you can pay less than usual.
4	It sells food which may not be easy to find in other places,
5.	You can buy clothes that have already been worn.
6.	It is a good place to buy healthy food.
7.	It consists of more than one market.
8.	It is good for buying clothes of one particular type.

LONDON MARKETS

Without its lively and colourful markets, London would lose a lot of its charm. Make sure you find time during your stay in England's capital to have a walk around one of these fabulous places.

A BOROUGH MARKET

Located in South East London, it is one of the largest food markets in the world. It sells a wide variety of fresh and organic products, as well as home-made confectionery, mushrooms, chutneys, jams, breads and cheeses. It is a definite must on a Saturday morning for every lover of delicious food.

B PORTOBELLO ROAD MARKET

This is one of the most colourful and dynamic markets in London. It sells everything from books to second-hand fashion and cooking ingredients. It is especially known as a great place to browse for antiques and jewellery. The clothes stalls specialise in leather.

C CAMDEN MARKET

This is actually several different markets. The place is considered a huge tourist attraction, so it tends to be very crowded at weekends. The wide range of goods includes antiques, clothes, handicraft, accessories and furnishings – in fact it has all those things you realise you need when you see them even though you had no intention of buying them when you left home. There is a variety of world cuisine on offer in the many bars and eateries in and around the markets.

D GREENWICH MARKET

Greenwich is known for its fantastic market offering a variety of hand-crafted items, paintings and ornaments. On weekends, you can get a good deal on antique furniture, second-hand books and rare records. Then, like many other people – both locals and tourists – you can finish off your market tour with a stroll along the nearby river.

E LEADENHALL MARKET

Located in a beautiful Victorian glass-roof building that has already become a tourist attraction, the market offers a wide selection of reasonably priced luxury foods. It features the most exotic ingredients and fine wines that may be difficult to get elsewhere. It is especially good for rarer cheeses, seafood, and meats. You can relax and have a delicious lunch in one of the many nearby market bars.

Adapted from www.londonmarkets.co.uk

TEST 3

Read the text below. Match each task (1-6) with the corresponding letter (A—G) and title. Write down the letter next to the task. There is one extra letter (title). For each correct answer you get 1 point.

A	MORE THAN GESTURES
B.	EASY TO LEARN
C.	MORE THAN A VISUAL REPRESENTATION OF SPEECH
D.	NO LIMITS FOR CREATIVITY
E.	INTERNATIONAL DIFFERENCES
F	ANOTHER BENEFIT
G.	SIMILAR PROCESSES

SIGN LANGUAGES

We have all seen deaf people talking to each other using gestures. Very few of us, however, ever bother to find out how sign languages work. As a result, we often hold false views about them.

1.

One of many myths about sign languages is that they are the same in every country around the world. It is true that they share some common features, such as certain visual and spatial ways in which words are expressed, but they all have their own unique rules and vocabularies.

2.

Another commonly heard theory that is completely false is that sign languages cannot refer to abstractions. In fact, it is quite the opposite: not only can you tell jokes that have double meaning but you can also create sophisticated poetry. Sign languages have signs for all the abstract concepts found in spoken languages.

3.

Furthermore, sign languages are not just visual representations of the words of a spoken language. For example, deaf people do not draw a tree in the air with their hands when they want to say 'a tree', nor do they mime the act of sleeping when they talk about sleeping. There are a lot of gestures which are specific to sign languages only and cannot be easily interpreted.

4.

Besides, it's not only simple gestures with the hands that make up a sign language. Equally important are facial expressions, which are an integral part of communication and can change the meaning of your sign. For example, when a user of American Sign Language makes his or her facial expression intense when signing the word "quiet", he or she means "very quiet".

5.

Therefore, learning a sign language is not as easy as it may look. It is just like learning any other foreign language: it takes time and requires a lot of patience. The beginnings can be difficult because there are a lot of signs to learn and many of them are similar to each other. Also, like any other living languages, sign languages are developing all the time.

6.

Finally, it is not true that sign language is only for deaf people. Researchers have shown that teaching it to hearing children helps their language development. Even when they are still not able to produce vocal speech, babies can often communicate with their parents by using gestures! So it seems quite logical to teach them sign language.

Додаток Г

Комплекс вправ, що увійшли до основної частини курсу

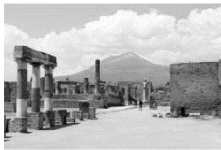
«Improve your reading skills»

Block 1

Text 1. Adventure travel

Pre-Reading

Ex. 1. Write the correct words in the boxes below the pictures.

kayaking	white water rafting	desert	snowboarding	ancient ruins	trekking
					

Reading

Ex. 2. Read the text.

Time for an adventure?

Are you a bit bored with your nine-to-five routine? Have a look at our exciting range of holidays and decide what type of adventure you'd like.

Activity holidays Our activity holidays are for everyone, people who love danger or who just like sports. We have a huge variety of water, snow or desert holidays. We'll take you SCUBA diving in the Red Sea or kayaking and white water rafting in Canada. If you prefer snow, you can try skiing or snowboarding in the Alps or even igloo-building. For those who like warmer weather, we also have sandboarding (the desert version of skateboarding) or camel safaris.

Polar expeditions Take a cruise to Antarctica or the northern Arctic; explore a land of white natural beauty and wonderful wildlife. Our experts will explain everything about the two poles as you watch the penguins in Antarctica or whales and polar bears in the Arctic. There's no greater adventure than travelling to the ends of the earth. A once-in-a-lifetime experience!

Cultural journeys Our cultural journeys will help you discover ancient civilisations: India, Thailand, Egypt and many more. Visit temples, palaces and ancient ruins — just remember to bring your camera! Get to know local ways of life by exploring markets, trying exotic foods and meeting local people.

Trekking tours We have trekking holidays to famous places such as Machu Picchu or the Everest Base Camp Trek, as well as some nearer to home in the Highlands of Scotland. You don't need to be very sporty, just fairly fit. You'll have a great time enjoying nature with a group of new friends. Some of the holidays include camping, but we'll transport the tents for you!

Wildlife holidays We organise small-group tours to get closer to nature in Africa, Asia or South America. Go on safari in Africa and watch lions and giraffes. Meet the famous turtles of the Galapagos Islands. Look for tigers in India, or take an elephant safari in Sri Lanka. We use local guides and stay in a range of accommodation, from tents to tree houses.

Post-Reading

Ex. 3. Write the activities under the correct holidays.

visit the South Pole	see lions	try different local food	follow a local guide	visit Scotland
go kayaking	learn about foreign cultures	climb mountains	see whales	try different sports

Activity holidays	Polar expeditions	Cultural journeys
Trekking tours		Wildlife holidays

Ex.4. Check your understanding. Circle all the holidays that answer the question.

1. On which holiday(s) can you see animals?
 Activity holidays   Polar expeditions   Cultural journeys   Trekking tours   Wildlife holidays
2. On which holiday(s) do you need to be reasonably fit?
 Activity holidays   Polar expeditions   Cultural journeys   Trekking tours   Wildlife holidays
3. On which holiday(s) can you meet local people?
 Activity holidays   Polar expeditions   Cultural journeys   Trekking tours   Wildlife holidays
4. On which holiday(s) can you go camping?
 Activity holidays   Polar expeditions   Cultural journeys   Trekking tours   Wildlife holidays
5. On which holiday(s) might you go up a mountain?
 Activity holidays   Polar expeditions   Cultural journeys   Trekking tours   Wildlife holidays
6. On which holiday(s) might you need special clothes or shoes?
 Activity holidays   Polar expeditions   Cultural journeys   Trekking tours   Wildlife holidays

Block 2

Text 2. Are zoos a good thing?

Pre-Reading

Ex. 1. Put the animals in their natural habitats

bison	walrus	polar bear	seal
giraffe	penguin	lizard	ostrich
camel	zebra	meerkat	elephant

Polar	Grassland	Desert

Reading

Ex. 2. Read the text. Think about: How do you feel about keeping animals in zoos?
Read both sides of the argument to help you decide

Zoos are hugely popular attractions for adults and children alike. But are they actually a good thing?

Critics of zoos would argue that animals often suffer physically and mentally by being enclosed. Even the best artificial environments can't come close to matching the space, diversity, and freedom that animals have in their natural habitats. This deprivation causes many zoo animals to become stressed or mentally ill. Capturing animals in the wild also causes much suffering by splitting up families. Some zoos make animals behave unnaturally: for example, marine parks often force dolphins and whales to perform tricks. These mammals may die decades earlier than their wild relatives, and some even try to commit suicide.

On the other hand, by bringing people and animals together, zoos have the potential to educate the public about conservation issues and inspire people to protect animals and their habitats. Some zoos provide a safe environment for animals which have been mistreated in circuses, or pets which have been abandoned. Zoos also carry out important research into subjects like animal behaviour and how to treat illnesses.

One of the most important modern functions of zoos is supporting international breeding programmes, particularly for endangered species. In the wild, some of the rarest species have difficulty in finding mates and breeding, and they might also be threatened by poachers, loss of their habitat and predators. A good zoo will enable these species to live and breed in a secure environment. In addition, as numbers of some wild species drop, there is an increased danger of populations becoming too genetically similar. Breeding programmes provide a safeguard: zoo-bred animals can be released into the wild to increase genetic diversity.

However, opponents of zoos say that the vast majority of captive breeding programmes do not release animals back into the wild. Surplus animals are sold not only to other zoos but also to circuses or hunting ranches in the US or South Africa, where some people are willing to pay a lot of money for the chance to kill an animal in a fenced enclosure. Often, these animals are familiar with humans and have very little chance of escaping.

So, are zoos good for animals or not? Perhaps it all depends on how well individual zoos are managed, and the benefits of zoos can surely outweigh their harmful effects. However, it is understandable that many people believe imprisoning animals for any reason is simply wrong.

Post-Reading

Ex. 3. Check your understanding: true or false. Circle True or False for these sentences

1. Modern zoos can offer animals a living environment that is as good as their natural habitats.
2. One of the reasons zoo animals become distressed is because they are separated from their families.
3. Dolphins and whales usually live longer in zoos than in the wild.
4. People who have visited zoos are more likely to support animal conservation and protection.
5. Zoos protect animals from being used for scientific research.
6. Endangered animals kept in zoos are less likely to meet a mate and breed.
7. In their natural habitats, animals suffer problems related to human activity.
8. Endangered species often lack genetic diversity in their population.
9. Zoos promote genetic diversity by breeding animals and then releasing them back into the wild.

10. If zoos have more animals than they can look after, they always give them to another zoo or release them back into the wild.

11. Animals that have been bred in captivity quickly adapt to life in hunting ranches.

12. The author thinks that, on balance, zoos are generally a good thing.

Ex. 4. Complete the gaps with a word from the box.

habitat	suicide	tricks	illnesses
mate	wild	environment	species

1. Even the best artificial environments cannot come close to an animal's natural _____.

2. Whales and dolphins in zoos are often made to perform _____.

3. Distressed and depressed zoo animals sometimes try to commit _____.

4. Zoos can provide a safe _____ for animals that have been mistreated or abandoned.

5. Zoos carry out important research into how to treat _____.

6. International breeding programmes are particularly important for endangered _____.

7. In the wild, some of the rarest species have difficulty finding a _____.

8. One criticism of breeding programmes is that they do not always release animals back into the _____.

Block 3

Text 3. The end of life on Earth?

Pre-Reading

Ex. 1. Watch the video. What disasters have been mentioned in the video?

Ex 2. Write the disasters in the correct group: *solar flare /oil spill /volcano eruption / flood / nuclear accident / meteor strike / hurricane / space junk collision / global warming.*

Natural disasters	Disasters from space	Manmade disasters

Reading

Ex. 3. Read the text.

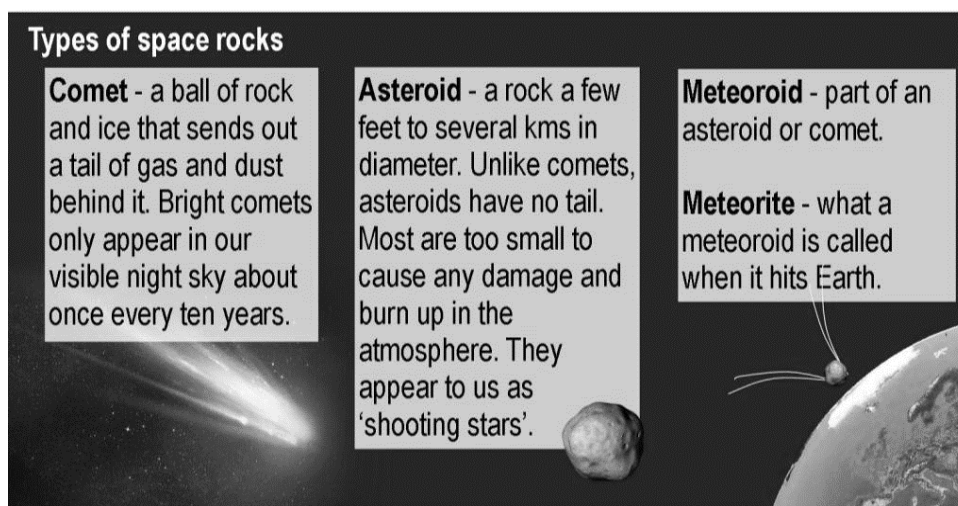
It weighed about 10,000 tons, entered the atmosphere at a speed of 64,000 km/h and exploded over a city with a blast of 500 kilotons. But on 15 February 2013, we were lucky. The meteorite that showered pieces of rock over Chelyabinsk, Russia, was relatively small, at only about 17 metres wide. Although many people were injured by falling glass, the damage was nothing compared to what had happened in Siberia nearly one hundred years ago. Another relatively small object (approximately 50 metres in diameter) exploded in mid-air over a forest region, flattening about 80 million trees. If it had exploded over a city such as Moscow or London, millions of people would have been killed.

By a strange coincidence, the same day that the meteorite terrified the people of Chelyabinsk, another 50m-wide asteroid passed relatively close to Earth. Scientists were expecting that visit and know that the asteroid will return to fly close by us in 2046, but the Russian meteorite earlier in the day had been too small for anyone to spot.

Most scientists agree that comets and asteroids pose the biggest natural threat to human existence. It was probably a large asteroid or comet colliding with Earth which wiped out the dinosaurs about 65 million years ago. An enormous object, 10 to 16 km in diameter, struck the Yucatan region of Mexico with the force of 100 megatons. That is the equivalent of one Hiroshima bomb for every person alive on Earth today.

Many scientists, including Stephen Hawking, say that any comet or asteroid greater than 20 km in diameter that hits Earth will result in the complete destruction of complex life, including all animals and most plants. As we have seen, even a much smaller asteroid can cause great damage.

The Earth has been kept fairly safe for the last 65 million years by good fortune and the massive gravitational field of the planet Jupiter. Our cosmic guardian, with its stable circular orbit far from the sun, sweeps up and scatters away most of the dangerous comets and asteroids which might cross Earth's orbit. After the Chelyabinsk meteorite, scientists are now monitoring potential hazards even more carefully but, as far as they know, there is no danger in the foreseeable future.

Post-Reading

Ex. 4. Choose the best option to complete these sentences.

1. The damage caused by the Russian meteorite _____.
  - a. could have been much worse
  - b. was huge
  - c. was greatly reduced by the early warning system
  - d. was much worse than the one in Siberia one hundred years ago.

2. The Siberian meteorite _____.
  - a. hit a forest
  - b. hit a big city
  - c. caused glass to shower over people
  - d. damaged trees when it exploded

3. On the same day as the meteorite exploded over Chelyabinsk, ____.
  - a there was another, related, asteroid event
  - b there was another, unrelated, asteroid event
  - c scientists realised that an even bigger asteroid could hit Earth
  - d scientists issued a warning for 2046

4. The Russian meteorite ____.
  - a had been predicted by scientists
  - b came as a surprise
  - c was too small to worry about
  - d will come close to Earth again in the future

5. Experts say that comets and asteroids could ____.
  - a wipe out all animal life, leaving only plants
  - b kill a significant proportion of the Earth's human population
  - c put an end to all plant and animal life on Earth
  - d cause as much damage as the Hiroshima bomb

6. A small asteroid ____.
  - a can still cause a lot of damage
  - b is not a problem if it is spotted early
  - c cannot cause any significant harm
  - d is actually more dangerous than a larger one

7. Earth has been relatively safe thanks to ____.
  - a pure luck
  - b luck and the protective force of another planet from our solar system
  - c early warning systems set up by NASA
  - d luck and our position in relation to the sun

8. Scientists say ____.
- it is impossible to monitor all the potential hazards
  - we are not in any danger for the moment
  - a meteorite is likely to hit Earth sooner or later
  - their early warning systems will protect us

Ex. 5. Complete the gaps with a phrase from the box

spot	injured	flattened	wiped out
cross	struck	monitor	cause

- When the meteorite exploded on 15 February 2013, many people were _____ (*hurt*) by falling glass.
- The explosion of another small object _____ (*made flat*) many trees.
- Scientists weren't expecting the Russian meteorite because it had been too small for anyone to _____ (*see or notice*).
- It was probably a large asteroid colliding with Earth that _____ (*made extinct*) the dinosaurs.
- 65 million years ago, an enormous object _____ (*hit*) the Yucatan region of Mexico with a force of 100 megatons.
- Even a much smaller asteroid can _____ (*do*) a lot of damage. Jupiter protects Earth by diverting away the dangerous comets and asteroids that might _____ (*pass from one side to the other of*) Earth's orbit.
- Scientists will now _____ (*observe or check regularly over a period of time*) potential hazards even more carefully.

Block 4

Text 4. Choosing a musical instrument

Pre-Reading

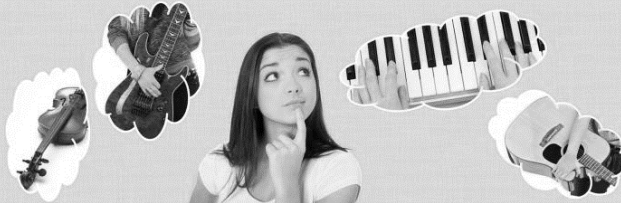
Ex. 1. Answer the question. *Have you ever thought about taking up a musical instrument? Name the String instruments /Wind instruments /Percussion instruments.*

Reading

Ex. 2. Read the text.

Which musical instrument shall I learn?

Many people would like to learn how to play a musical instrument, but they are put off by one big problem: what to play? Here are a few questions to help you decide.

What kind of music do you like?

Many instruments are versatile, but some are more suited to certain types of music. Although there is some classical repertoire for the saxophone, for example, people associate it more with jazz, and it is not a permanent feature of many orchestras. Some instruments may lend themselves better than others to the music you like, so consider this before you start.

Do you want to play with other people?

Think about your long-term future as a musician. If you want to play with other people, what sort of instrument would be most practical? The initial attraction of playing a dazzling solo instrument like trumpet, violin, flute or lead guitar might fade when you realise how many other people are competing with you to get the main part with the same instrument! If you want to play rock music, there will always be a demand for bass players or drummers, and if you fancy being part of an orchestra, the bassoon is a great bet to make sure you are always needed.

Where are you going to practise?

Many people live in flats and practising the drums, for example, will drive your neighbours crazy. Think about where and when you are going to practise, as well as the patience of the people you live with or near. Electric versions of instruments like the piano, drums, guitar and even violin give you the option of playing into the night using headphones, while your

housemates sleep in peace. Alternatively, you may need to consider going to a school or a community centre to practise.

How much money can you spend?

This is quite a big factor. A lot of instruments can be purchased in different price ranges, for example, guitars. But this doesn't alter the fact that many, such as the piano, are always pretty expensive. If you can't afford your chosen instrument, will you be able to borrow someone else's or hire one?

Are there any physical limitations?

If you're small and don't like lifting heavy objects, you won't want to carry around a double bass. Apart from that, use your common sense, and don't let your perceived physical shortcomings put you off. Who says small skinny people can't play the tuba? It's true that some wind instruments require a lot of lung power but with the right coaching, everyone can develop the right technique.

Still not sure?

Talk to people you know who already play instruments. They might even let you try theirs. It's also a good idea to find an experienced music teacher, preferably one who plays a few different instruments, who can give you some advice and push you in the right direction.

If you find an instrument you love and that suits your needs, you'll find the time spent choosing was well worth it. Good luck with making your choice!

Post-Reading

Ex. 3. Circle the best option to complete these sentences.

1. Many people think about learning a musical instrument but don't because ...
  - a. they haven't got enough time to practise.
  - b. they don't know which instrument to choose.
  - c. they can't afford a musical instrument.
  - d. they think it will be too difficult.

2. If you play the saxophone, ...
  - a. you can't play classical music.

- b. there might be fewer opportunities to play classical music.
  - c. you can easily play in an orchestra.
  - d. you should only play jazz.
3. Playing a popular solo instrument ...
- a. is the best way to get into a band.
  - b. is only for people who are really confident.
  - c. means you will always perform on your own.
  - d. can be a drawback if you want to play with others.
4. Electric instruments ...
- a. are too noisy if you live too close to other people.
  - b. can't be played at night.
  - c. are best for public performances.
  - d. are a good idea to avoid disturbing other people.
5. Guitars ...
- a. are normally relatively cheap.
  - b. are only for buyers with big budgets.
  - c. start quite cheap and go up to very expensive.
  - d. are worth paying more money for.
6. Before choosing an instrument you should ...
- a. consider the size and weight of the instrument.
  - b. avoid wind instruments if you are small and slim.
  - c. reflect on your physical limitations.
  - d. make sure you have the correct technique.
7. An experienced music teacher can ...
- a. tell you if you have the ability to learn a particular instrument.

- b. lend you their instruments to try.
  - c. give you valuable guidance.
  - d. demonstrate the different instruments for you.
8. The best summary of the author's attitude is ...
- a. don't worry, just go for it!
  - b. playing an instrument is not for everyone.
  - c. you can always change your mind.
  - d. considering your choice of instrument will pay off in the future.

Ex. 4. Complete the gaps with a word from the box.

can't afford	a good bet	the right coaching	lends itself to
dazzling	physical	put off by	drive your neighbours
	shortcomings		crazy

1. Many people are _____ (*discouraged by*) not knowing which instrument to learn.
2. The saxophone _____ (*is suitable for*) jazz.
3. The initial attraction of playing a _____ (*amazing, brilliant*) solo instrument might fade when you realise how many other people play it as well.
4. Playing the drums is _____ (*a clever choice*) if you want to play in a band.
5. Practising a loud instrument late at night will _____ (*make your neighbours extremely irritated or exasperated*).
6. You can borrow or hire an instrument if you _____ (*don't have enough money to buy*) one.
7. Even small, slim people can play the tuba, so don't let your perceived _____ (*problems or limitations with your body*) put you off.
8. Everyone can develop the right technique with _____ (*someone teaching them to do it well*).

Block 5**Text 5. Video games are good for you!*****Pre-Reading***

Ex. 1. Match the type of computer game to the description.

A. Fighting game	1. A game that involves travelling and jumping across platforms, often with obstacles and other elements like ladders.
B. Role-playing game (RPG)	2. A game that focuses on one-on-one combat against an opponent.
C. Strategy game	3. A game whose main focus is combat involving guns or other projectile weapons such as missiles.
D. Platform game	4. A game in which the player controls a central character. They explore the game world, solve puzzles and take part in tactical fights to complete their quest.
E. Racing game	5. A game that requires careful planning and tactics to achieve victory, often from a godlike perspective over the game world.
F. Shooter	6. A game in which the player races against opponents in some type of transportation.

Reading

Ex. 2. Read the text.

For years video games have been criticised for making people more antisocial, overweight or depressed. But now researchers are finding that games can actually change us for the better and improve both our body and mind.

Games can help to develop physical skills. Pre-school children who played interactive games such as the ones available on Wii have been shown to have improved motor skills, for example they can kick, catch and throw a ball better than children who don't play video games. A study of surgeons who do microsurgery in Boston found that those who played video games were 27 per cent faster and made 37 per cent fewer errors than those who didn't. Vision is also improved, particularly telling the difference between shades of grey. This is useful for driving at night, piloting a plane or reading X-rays.

Games also benefit a variety of brain functions, including decision-making. People who play action-based games make decisions 25 per cent faster than others and are no less accurate, according to one study. It was also found that the best gamers can make choices and act on them up to six times a second, four times faster than most people. In another study by researchers from the University of Rochester in New York, experienced gamers were shown to be able to pay attention to more than six things at once without getting confused, compared with the four that most people can normally keep in mind. Additionally, video games can also reduce gender differences. Scientists have found that women who play games are better able to mentally manipulate 3D objects.

There is also evidence that gaming can help with psychological problems. At the University of Auckland in New Zealand, researchers asked 94 young people diagnosed with depression to play a 3D fantasy game called SPARX and in many cases, the game reduced symptoms of depression more than conventional treatment. Another research team at Oxford University found that playing Tetris shortly after exposure to something very upsetting – in the experiment, a film of traumatic scenes of injury and death was used – can actually prevent people having disturbing flashbacks.

The effects are not always so positive, however. Indiana University researchers carried out brain scans on young men and found evidence that violent games can alter brain function after as little as a week of play, affecting regions in the brain associated with emotional control and causing more aggressive behaviour in the player. But Daphne Bavelier, one of the most experienced researchers in the field, says that the violent action games that often worry parents most may actually have the strongest beneficial effect on the brain. In the future, we may see many treatments for physical and neurological problems which incorporate the playing of video games.

Post-Reading

Ex. 3. Circle the best option to complete these sentences.

1. Only relatively recently have people started to realise ____.
  - a. the harmful effects of video games
  - b. the beneficial effects of video games
  - c. how much we don't know about video games' effects
  - d. how much video games affect the people that play them

2. Very young children show improved ____ after playing video games.
  - a. muscle control and co-ordination
  - b. social interaction
  - c. decision-making
  - d. ability to differentiate between different colours

3. Playing video games helps doctors ____.
  - a. do operations and read X-rays
  - b. make decisions under pressure
  - c. operate complex equipment
  - d. tend to more than one patient at a time

4. Video gamers' decision-making speed is significantly improved by ____.
  - a. years of gaming experience
  - b. long periods of game playing
  - c. playing video games in short bursts
  - d. certain types of video game

5. Women who play video games demonstrate ____.
  - a. faster reaction speeds
  - b. reduced stress levels
  - c. better spatial awareness

- d. better multitasking ability
6. In one research study, the video game Tetris helped people to ____.
- improve their concentration
  - overcome depression
  - forget disturbing experiences
  - make decisions faster
7. Research shows that violent video games ____.
- have no negative effects on players
  - only affect players' brains after extended hours of play
  - may have positive and negative effects on the brain
  - only affect players' brains in beneficial ways
8. In the future, computer games may be used for ____.
- treating a variety of medical problems
  - training doctors to deal with emotional pressure
  - helping parents to deal with difficult teenagers
  - treating prisoners with a history of violent behaviour

Ex. 4. Complete the gaps with a noun from the box.

shades	attention	decisions	behaviour
errors	skills	field	difference

- Playing video games improves the speed at which people can make _____.
- Video gamers also demonstrate an improved ability to pay _____ to several things at once.
- Pre-school children who play video games have been shown to have improved motor _____.

4. Playing video games also has a beneficial effect on vision, increasing players' ability to tell the _____ between varying _____ of grey.
5. Surgeons who play computer games work faster and make fewer _____.
6. Researchers from Indiana University investigated the effects of violent video games by doing some brain _____ on video gamers.
7. Their research showed that violent video games affect emotional control and may cause more aggressive _____.
8. Daphne Bavelier is one of the most experienced researchers in her _____.